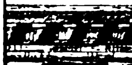

CVSINA

EŠETAR

PROGRAM

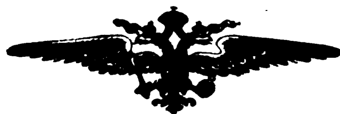
Ć. K. VELIKOG DRŽAVNOG GIMNAZIJA

U

DUBROVNIKU

ZA ŠKOLSKU GODINU

1888-9.

U DUBROVNIKU

NAKLADOM Ć. K. VELIKOG DRŽAVNOG GIMNAZIJA

1889.

Tipografija D. Pretnera u Dubrovniku.

Čakavske osobine u današńem dubrovačkom dijalektu.

Poznato je da se naš jezik hrvacki ili srpski dijeli na tri poglavita narječja: štokavštinu, čakavštinu i kajkavštinu. Kanošto u carstvu živih organizama tako isto i na poļu jezikâ, koji jesu takoďer ńekaki organizmi, bez prestanka bije se živi boj, boj za bitak. Ova tri naša narječja zametnula su od vajkada taj boj, pa kako je štokavština regbi najžilavija, to otimļe sve veći mah, dok pred ńom uzmiču koli kajkavština toli još više čakavština. U Dalmaciji mogli bismo kazati da su čakavštini izbrojene godine života. Tu se čakavski danas govori još samo po otocima do Mļeta a na kopnu u Novom gradu niže Obrovca i obalom pretrgnuto od Zadra do Spļeta, zatim u jednom dijelu Poļica i polu-otoka Peļešca. Ali da je čakavština zahvatala ńekada u Dalmaciji mnogo veći prostor nego što je onaj kuda danas vlada, to je bez svake sumńe. U malo da ne svi naši na glasu filolozi jesu mišļeńa, da je i Dubrovnik pripadao ńekada čakavskoj zoni, na koji ih sud navraća navlastito to što su najstariji dubrovački pisci pisali još pretežno čakavski. Ja hoću ovdje da pokažem, kako i današńi dijalekat dubrovački podupire to ńihovo mišļeńe tim što ću na vidjelo iznijeti tragove čakavskog govora, koji su se sve do danas sačuvali u tom dijalektu.

Glasovi.

1) Ikavski govor. Očiti su ikavizmi izgovor sloga *prě* kao *pri* kad je na početku od riječi kod prijedloga *pred*, *preko* i kod prefiksa *pre*, n. pr. *prid*, *priko*, *pripisati* (= prepisati) i ost. (Isporedi Budmana, Dubrovački dijalekat, 8), zatim izgovor adveraba *ovdě*, *gorě* i *dolě* kao *o(v)di* (ili *vodi)*, *gori* (i *gorika*), *doli* (ili *dolika*). Ali da je u Dubrovniku vladala otprije ikavština, to se izvodi još iz riječi kao *pastijer*, *kupjena*, *lijera* (ili *lijerica*), *barijelo* i još ńekih, u kojih *ije* i *je* stoji pogrešno mjesto *i*, jer prama *pastijer*, *kupjena* ima u starom jeziku slovenskom **пастырь**, **кѫпина**, što se u nas organički vraća na *pastir*, *kupina*, a *lijera* i *barijelo* postańem su od talijanskih riječi *lira*, *barille*. Ovake pogreške počińaju često i današńi naši ikavci, kad jekavštinom govore a ne poznaju dobro toga narječja, i oni meću gdjegod *ije* ili *je*

Tipografija D. Pretnera u Dubrovniku.

Čakavske osobine u današńem dubrovačkom dijalektu.

Poznato je da se naš jezik hrvacki ili srpski dijeli na tri poglavita narječja: štokavštinu, čakavštinu i kajkavštinu. Kanošto u carstvu živih organizama tako isto i na poļu jezikâ, koji jesu također ńekaki organizmi, bez prestanka bije se živi boj, boj za bitak. Ova tri naša narječja zametnula su od vajkada taj boj, pa kako je štokavština regbi najžilavija, to otimļe sve veći mah, dok pred ńom uzmiču koli kajkavština toli još više čakavština. U Dalmaciji mogli bismo kazati da su čakavštini izbrojene godine života. Tu se čakavski danas govori još samo po otocima do Mļeta a na kopnu u Novom gradu niže Obrovca i obalom pretrgnuto od Zadra do Spļeta, zatim u jednom dijelu Poļica i polu-otoka Peļešca. Ali da je čakavština zahvatala ńekada u Dalmaciji mnogo veći prostor nego što je onaj kuda danas vlada, to je bez svake sumńe. U malo da ne svi naši na glasu filolozi jesu mišļeńa, da je i Dubrovnik pripadao ńekada čakavskoj zoni, na koji ih sud navraća navlastito to što su najstariji dubrovački pisci pisali još pretežno čakavski. Ja hoću ovdje da pokažem, kako i današńi dijalekat dubrovački podupire to ńihovo mišļeńe tim što ću na vidjelo iznijeti tragove čakavskog govora, koji su se sve do danas sačuvali u tom dijalektu.

Glasovi.

1) Ikavski govor. Očiti su ikavizmi izgovor sloga *prě* kao *pri* kad je na početku od riječi kod prijedloga *pred*, *preko* i kod prefiksa *pre*, n. pr. *prid*, *priko*, *pripisati* (= prepisati) i ost. (Isporedi Budmana, Dubrovački dijalekat, 8), zatim izgovor adveraba *ovdě*, *gorě* i *dolě* kao *o(v)di* (ili *vodi)*, *gori* (i *gorika*), *doli* (ili *dolika*). Ali da je u Dubrovniku vladala otprije ikavština, to se izvodi još iz riječi kao *pastijer*, *kupjena*, *lijera* (ili *lijerica*), *barijelo* i još ńekih, u kojih *ije* i *je* stoji pogrešno mjesto *i*, jer prama *pastijer*, *kupjena* ima u starom jeziku slovenskom **пастырь**, **кѫпина**, što se u nas organički vraća na *pastir*, *kupina*, a *lijera* i *barijelo* postańem su od talijanskih riječi *lira*, *barille*. Ovake pogreške počińaju često i današńi naši ikavci, kad jekavštinom govore a ne poznaju dobro toga narječja, i oni meću gdjegod *ije* ili *je*

mjesto *i* tamo gdje tim glasovima nema mjesta, a to biva naravski radi toga što se u ńihovu dijalektu istrla već svaka razlika među onim *i* te je postańem od *ě* i ostalima i; tako je n. pr. Vuk zabiļežio da se kaže u Omišu *tjeca* mjesto *tica (ptica)* *), ima ikavaca, koji će reći *glijeb* mjesto *glib*, *namjera* mjesto *namira*, *mjesa* mjesto *misa*, dapače i u kńiževnom se jeziku uobičajilo *sjeguran* mjesto *siguran* (talij. *sicuro*) i *Spļet* mjesto *Split*, a pišu ńeki i *koļeba* mj. *koliba*, *sjemo* mj. *simo* itd. Moglo bi se napokon naći i treće svjedočanstvo u prilog ikavizmu starih Dubrovčana ili barem u prilog tome da je u Dubrovniku jekavština mnogo mlađa nego li u Hercegovini i Crnoj gori, a to bi bilo ovo: U Dubrovniku (i okolici) ne samo što se glasovi *s* i *z* ne slijevaju pred *je* (= ě) u *ś* i *ź* kao u Hercegovini, n. pr. govori se *sjeme*, *zjenica* a ne *śeme*, *źenica*, nego i *p*, *b*, *v*, *m*, zatim *d* i *t*, pače i *l* i *n* ostaju nepromijeńena pred tom grupom a tako isto *s* i *z* pred *lje (= lě)* i *nje (= ně)* i pred *tje (= tě)* i *dje (= dě)* n. pr. govori se *trpjeti*, *grmjeti*, *živjeti*, *srbjeti* a samo rijetko s epentetičnim ļ, biva *trpļeti*, *grmļeti*, *živļeti*, *srbļeti* (Budmani, Op. cit. 134), govori se u Cavtatu dosļedno samo *tjeme*, *tješiti*, *letjeti* itd. *djed*, *djeteta*, *djevojka*, *nedjeļa* itd. a i u Dubrovniku *tjeme*, *tješiti*, *djeteta* a pored *djed*, *djevojka*, *vidjeti*, *nedjeļa* i *đed*, *đevojka*, *viđeti*, *neđeļa* (Budm. Op. cit. 16), govori se *ljepota*, *ljekarija*, *njemački*, *njemica* itd. a ne *ļepota*, *ļekarija*, *ńemački*, *ńemica*, govori se napokon *sljepoća*, *posljedńi* *snjeti*, *istjerati*, *rastjeti*, *razdjela* i dr. a ne *śļepoća*, *pośļedńi*, *śńeti*, *išćerati*, *rašćeti*, *rażđela*: u Hercegovini poznati su samo omekšani oblici. Da je dubrovačko *trpjeti*, *tjeme*, *djeteta*, *ljepota*, *njemački*, *sljepoća*, *istjerati* itd. bliže ikavskome *trpiti*, *time*, *diteta*, *lipota*, *nimački*, *slipoća*, *istirati* nego li hercegovačko *trpļeti*, *ćeme*, *đeteta*, *ļepota*, *ńemački*, *śļepoća*, *išćerati*, to svak vidi: dubrovački oblici prikazuju nam prvi stepen u prijelazu ikavštine na jekavštinu, hercegovački drugi. Ovo su dakle tri dokaza u današńem dijalektu dubrovačkom, da se je u Dubrovniku ńekada ikavski govorilo, a poznato je da po mišļeńu prof. Miklošića ikavski je govor najtvrđi znak čakavštine.

2. *M* na svrhu riječi postaje *n*, tako se govori: *gledan*, *vidin*, *rukon*, *sedan*, *osan* mjesto *gledam*, *vidim*, *rukom*, *sedam*, *osam* (Budm. Op. cit. 23). U čakavaca, osim možebit kod *sâm*, glas *m* na svrhu riječi izgovara se sveđ kao *n*.

3. *H* se nikada ne izostavļa, gdje mu je mjesto (Budm. Op. cit. 22) i izgovor mu je jasan baš kako kod većine čakavaca.

---

*) Vuk je u svojem Rječniku upravo zabiļežio da se tako govori u Omišu i u Dubrovniku, ali Budmani poriče da se tako govori u Dubrovniku.

4. Ļ izgovara se kao *j*, n. pr. *uje, boje* mjesto *uļe, boļe*. Budmani kaže da se ovo čuje u Dubrovniku samo kod onih, koji nepomńivo izgovaraju (Op. cit. 16), ali ovaj je izgovor dosta raširen i po okolici dubrovačkoj, tako se n. pr. po otocima okolo Dubrovnika govori *jubav, vaja* itd. mj. *ļubav, vaļa*. U čakavštini glasi redovito svako ļ kao *j*.

5. *Čk* izgovara se kao *šk* a *ck* kao *sk*, n. pr. govori se *maška, grški, dubrovaški* itd. mjesto *mačka grčki, dubrovački, - gosposki, ļuski* mjesto *gospocki, ļucki* (Budm. Op. cit. 27 i 30). Baš ovako izgovaraju i čakavci, koji kažu *maška, grški, gosposki, hrvaski, Imoski.*

6. *V* ispada kod *sekrva, srbjeti srab, crļen* (od *crvļen*) kano kod čakavaca. Štokavci govore *svekrva, svrbjeti, svrab, crven.*

7. Po otocima a i u samom gradu (osobito po konalu i na Prijekom), zatim u Rijeci i u Cavtatu dugo se samoglasno *a* izgovara sredńim glasom između *a* i *o* (Ispored. Budm. Op. cit. 4). Da je ova osobina čakavska, to tvrdi i Budmani u svojoj Gramatici i doista tako se govori na Hvaru, Visu, Braču i po otocima oko Zadra.

8. Mjesto *kršćanski* govori se *krstjanski*, a poznato je da tako govore i čakavci, koji kažu također *bratja, prutje* mjesto *braća, pruće.*

Oblici.

9. Starinskom kratkom genetivu množ. kod imenica, koji je u čakavštini još i danas u običaju, sačuvao se je trag kod *pe(t)stotin, šestisuć*, a čuje se i *dvanaes barijel vina*; genetiv množ. na *i* kod muških imenica, koji se u čakavštini također često upotrebļava, javļa se ne samo kod *crv, mrav* i *ļudi*, kanošto i u drugim štokavskim dijalektima, već i kod *večer, pozdrav* i *pandrav* (Budm. Op. cit. 66, 67).

10. Starom čakavskom akuzativu množ. na *i* kod imenica muškoga roda imade još potvrde kod *mrav, crv* i *ļudi*, koji glase u ovom padežu *mravi* i *crvi* pored *mrave* i *crve* a samo *ļudi*. (Budm. Op. cit. 74).

11. Osim *lijep, mek* i *lak* nastavak *ši* ima u komparativu i *grub*, koji glasi po tom: *grupši* (Budm. Op. cit. 86). Čakavština (osobito kako se govori u Primorju hrvackom i po Istri) razlikuje se i tim od štokavštine, što je stare komparative na *ši* sačuvala još u priličnom broju.

12, Mjesto *ovaj, taj, onaj* svagda se govori *ovi, ti, oni*; mjesto svršetaka *oga og, omu om*, svagda *ega, emu*: *ovega, ovemu, temu* (Budm. Op. cit. 93). Čakavci govore isto tako.

13. *Što* u genetivu ima *česa* i *šta* a nikada *čega* (Budm. Op. cit. 95). *Čega* nije poznato ni čakavcima već samo *česa.*

14. U čakavštini nema *čiji*, nego se kaže sveđ *čigov*. U Dubrovniku poznato je pored *čiji* i *čigov*. (Budm. Op. cit. 96).

15. Glagoli druge vrste kao *maknuti*, *niknuti*, *zamrknuti* itd. ne glase nikada po prvoj vrsti *maći*, *nići*, *zamrći* (Budm. Op. cit. 121). I čakavcima su ovi drugi oblici slabo poznati.

16. Kod infinitiva izostavļa se često krajńe *i*: *nosit*, *gledat*, *poć*, *strić* (Budm. Op. cit. 118). U čakavštini je to pravilo.

17. Glagol *početi* ima u štokavštini prez.: *počnem*, u čakavštini *počmem*. U Dubrovniku poznata su obadva oblika. (Budm. Op. cit. 136).

18. Glagol *trti* nema prezens kako kod štokavaca *tarem* i *trem*, nego *terem* i *trem* (Budm. O. cit. 133), a *terem* je oblik čakavski.

Sintaksa.

19. Instrumental i kad znači oruđe, kojim se što čini, ima svagda prijedlog *s* uza se: *rezat s nožom*, *gledat s očima* (Budm. Op. cit. 146). Ovako govore i čakavci.

20. Impersonalni pas. glagoli često se nahode s akuzativom, n. p. *ńega se često vidi*, *Ivana se svuda hvalilo* (Budm. Op. cit. 157). U Primorju hrvackom u običaju je također ta konstrukcija.

21. Konstrukcija sa *da* kod glagola, kojima je značeńe dońekle, kano kod pomoćnih, Dubrovčanima nije poznata kano ni čakavcima, oni govore: *hoću rijeti*, *imam ti nešto javit*, *pomozi mi rijet*, *čini me čekat*, *došao nas je vidjet* itd., dok bi čisti štokavci kazali: *hoću da rečem*, *imam ńešto da ti javim*, *pomozi mi da rečem*, *čini me da čekam*, *došao je da nas vidi* itd.

Blago.

22. U Dubrovniku govore se ove čakavske riječi: *bo (on bo je znao - zašto bo je znao)* mjesto štok. *jer*, *daž daždjeti* itd. mjesto *kiša pada*, *djevojka* mj. *služkińa*, *drag* mj. *skup*, *godište* mj. *godina*, *guliti* mj. *čupati*, *greb* mj. *grob*, *hitati (uhititi)* mj. *hvatati (uhvatiti)*, *hoditi* mj. *doći (hodi amo)* i *(na -, ot -, za itd.) hoditi* mj. *(na -, od -, za) laziti*, *iskati* mj. *tražiti* (u štokavštini *iskati* znači „*pitati*"), *mali* i *mala* mj. *muško* i *žensko dijete*, *mledan* mj. *suh*, *smledńeti* mj. *osušiti se* (na otoku Rabu kaže se: „*mled* mi je na štunku" = *slabina)*, *múka* mj. *brašno*, *pećar* mj. *pekar*, *naresti* i *uzresti* (Ja sam čuo od pravoga dubrovcanina: *koliki* si *narestao !*") mj. *narasti* i *uzrasti*, *skula* mj. *škola*, *tovar* mj. *magarac* (a govori se i od *osao* pridjev *ošļi*, koja riječ nije također poznata štokavcima, ali jest čakavcima, osobito sjevernim), *trstika* mj. *trska*, *tust* mj. *pretio*, *ubogi* mj. *siromah*, *udriti* i *udriti se* mj. *udariti* i *udoriti se*, *ura* mj. *sa(h)at*, *privońati* mj. *primirisati*, *zrcalo* mj. *ogledalo* a po svoj prilici i druge ńeke.

Akćenat.

22. Po otocima što su blizu Dubrovnika, biva na Koločepu, Lopudu, Šipanu i Mljetu i po selim što leže pri samom moru od Orašca pa do Stona, gdje vlada također pretežno narječje dubrovačko, čuje se gdjekad po koji čakavski akćenat, kao *vodȅ, gorȅ*. (Ispor. Budm. Op. cit. 2).

Od ovih osobina što smo istaknuli te ima dubrovački dijalekat, ńeke biće postale dašto utjecajem talijanskoga jezika, druge bile su otprije poznate cijelome našem narodu a za ńeke opet prilika je da su se razvile na zapadu u novije vrijeme *) Ali po tom ne slijedi zar da to nijesu čakavske osobine, jer kad bismo čakavštini htjeli oduzeti arkaizme, italijanizme i više ili mańe raširene lokalizme, toga bi dijalekta nestalo, jer među ńim i štokavštinom ne bi tad bilo većih razlika no što je n. pr. među hercegovačkim i srbijanskim, među dubrovačkim i bokeljskim načinom govora. Osobine kojim se čakavsko narječje razlikuje od štokavskog a koje bi mogle biti prastare u jeziku, mogu se na prste izbrojiti. Ipak i od ovakih sačuvao je ńeke dubrovački dijalekat. Tako n. pr. pronominalni oblici *ovega ovemu, tega temu, onega onemu* nijesu italijanizmi niti im je postańe od nedavna, jer ih ima i slovenački jezik, a da ostalim štokavcima nijesu nikada bili poznati, o tom može se svak uvjeriti ko hoće da zaviri u Daničićevu Istoriju oblika na str. 159 i 163, gdje se za take oblike spomińe da im ima potvrde samo kod ikavskih i dubrovačkih pisaca.

M. Kušar.

*) Moguće da među tim osobinama ima i po koja te je poznata i ostalim štokavcima, navlastito među riječima, i po tom da nije čakavizam; ali da se ovo pošljedńe uzmogne kazati o kojoj osobini, treba da joj ima potvrde kod čistih štokavaca, kakovi su n. pr. Hercegovci, Srbijanci itd, jer su štokavci-ikavci i ostali primorski štokavci svi pod sumńom da su ńekad bili čakavci.

Ńeke primjedbe Vukovu pravopisu *).

Poznato je, da je Vuk Karagić prvi zaveo u našoj literaturi tako zvani fonetički pravopis, koji je toli prost da nema nego jedno jedino pravilo · piši u svakoj riječi ono slovo koje se u izgovoru čuje a ne drugo ili još koje. Jedno pak od najopćenitijih pravilą u nauci o glasovima našega kanošto i ostalih jezika jeste fonetička promjena koja iskače iz dodira dvaju suglasnih, od kojih je prvo tvrdo : *p*, *t*, *k*, *h*, *f*, *s*, *š*, *c*, *ć*, *č* drugo meko: *b*, *d*, *g*, *j*, *v*, *z*, *ž*, *x* **), đ, ǵ ili obratno i po kojoj se prvi glas prilagođuje prama drugômu ***). Vuk bilježi svaki put ovu promjenu, ostavļa samo nedirnute grupe *j* i *v* ispred tvrda suglasna i tvrdo suglasno ispred *j* i *v*, zatim grupe *ds* i *dš*. Da vidimo mi, je li to pravo i ako nije, kako bi trebalo ispraviti Vuka.

U grupi tvrdo suglasno + *j* (n. p. *tj*eme, *sj*utra, *cj*elina itd.) ili tvrdo suglasno + *v* (n. pr. *kv*ariti, *tv*oriti, *cv*asti itd.) i obratno *j* + tvrdo suglasno (n. p. ha*jk*a, svo*jt*a, hvoj*c*a itd.) ili *v* + tvrdo suglasno (n. pr. Ži*vk*o, o*vs*enica, o*vc*a itd.) obične asimilacije doduše nema, ali po mojem mišļeńu u sva četiri slučaja jedna glasovna promjena ipak biva, i ta se tiče izgovora suglasnog *j* dotično *v*. Fizijologija nas bo uči da se koli *j* toli *v* mogu na dva načina da izgovore : *j* biva jedno ako stražńi dio jezika pritisnemo na stražńi dio tvrdoga nepca (velarni izgovor po Brikeu j^{u}), drugo, ako sredinu jezika lako pritisnemo na sredinu tvrdoga nepca (palatalni izgovor,

---

*) Ova se raspravica ima smatrati kao prilog mojoj „Nauci o pravopisu", što je nedavno ugledala svjetlost. Isporedi u istoj V. poglavļe.

**) Znak *x* bilježi u ovoj raspravi slovo *z* kako se izgovara u talijanskoj riječi *zio* ili u našoj *zora* po izgovoru dubrovačkom.

***) Što se u riječi *mozak*, *drozak*, *mazaka* (gen. plur.) u oblicima gdje *z* i *k* dolaze u neposredni doticaj prvo suglasno ne prilagođuje prema drugome, već obratno, biva drugo prema prvome, n. pr. *mozga*, *drozga*, *mazga*, to nije nikaki izuzetak od općenog pravila, nego to biva samo s toga što su izvorno bile u običaju i forme *mozag* (ispor. st. slov. мозгъ) pored мозъкъ, *drozag* (ispored. st. slov. дрозгъ), *mazag* za m. rod. (ispored. st. slov. мьзгъ pored мьскъ, u nas *masak* mj. *mazak* po analogiji prema genet. *maska*.).

po Brikeu j^1); dok *v* biva jedno, ako dońu usnu pritisnemo na gorńe sjekutiće (labijo-dentalni izgovor, po Brikeu v^2), drugo, ako dońu približimo gorńoj usni (labijo-labijalni izgovor, po Brikeu v^1). Prvo je *j* (biva j^2) čisto suglasno, to je ono *j* koje dolazi n. p. u našim riječima *junak* ili *rujba* i dr.; isto je tako i prvo *v* (biva v^2) čisto suglasno, to je ono *v* koje dolazi n. p. u našim riječima *vaš* ili *žvakati* i dr. Naprotiv koli drugo *j* toli drugo *v* (biva j^1 i v^1) imaju posve malo konsonancke naravi, izgovaraju se gotovo kao vokali, i to ono kao vokal *i*, ovo kao vokal *u*: razlikuju se od tih vokala samo u toliko što se kod *j* jezik lako prisloni na nepce, kod *v* dońa usna prиļubi lako uz gorńu; dok kod *i* između jezika i nepca ostaje malen otvor, isto tako i kod *u* između dońe i gorńe usne. Što se vokali lasno izgovaraju ispred *i* iza kojeg mu drago drugoga glasa, to se po mom mišļeńu *j* i *v* vokalizuju, biva prelaze u samoglavna *j* i *v* (j^1 i v^1), kad bi po svojem mjestu do tvrda konsonanta po općem zakonu asimilacije tvrdih i mekih suglasnih imala ili sama da se prometnu u odgovorna tvrda suglasna, *h* dotično *f*, ili ono tvrdo suglasno kojemu je mjesto neposredno do ńih da se omekša. Da je ovo moje nagađańe zbiļa istinito, o tom moći će se svak uvjeriti, ako sâm pomńivo pazi na svoj izgovor *). Što se samoga glasa *v* tiče, da mu je izgovor gotovo kao *u* kad se desi ispred ili iza tvrda kosonanta, to se još izvodi iz oblikâ *bjuši* mj. *bivši* u dubrovačkom narječju (a u starom jeziku *imauši*, *gledauši* itd. **), kod kojih se je *v* radi tvrdog glasa *š* koji slijedi pretvorilo u čisto *u* ***), zatim *suda*, *sući* itd. mj. *svuda*, *svući* u čakavštini, osobito kako se govori u Istri i u hrvackom primorju, u kojima *v* biće se najprije vokalizovalo a onda dva *u* sažela u jedno. Razlog istaknutoj pojavi biće taj, što naši govorni organi lakše artikuluju grupu samoglasno + suglasno ili suglasno + samoglasno nego dva makar koliko srodna konsonanta; a što se u grupi *j* ili *v* + tvrdo suglasno glasovi *j* i *v* ne pretvaraju u *h* dotično *f*, biće i od toga što našemu jeziku niti glas *h* niti *f* nijesu dosta ļupka. Tako je za *h* poznato da je u malo ne po svoj oblasti našega jezika posve umuknulo, a glasa *f* ne trpi od iskoni nijedan slavenski jezik, te se je kod ńekih samo od nedavna odomaćio. Da smo se i mi uklańali ńekoč u našem jeziku glasu *f*, to nam pokazuju jasno ńeke naše riječi, pozajmļene iz tuđih jezika, u kojima

*) Glasovi *j* i *v* imaju izgovor j^1 i v^1 još na koncu od riječi, n. p. u *kraj*, *lav*, a *j* i ispred drugoga *j*, n. p. u *najjasniji*.

**) Vidi Budmanija u Radu LXV, str. 174.

***) Zore misli dodnše u „Slovincu“ (1879, str. 199) drugojačije o tom *u* za *v*, ali isporedi i Jagića u Archiv f. sl. Phil. IV, 491.

prema izvornom *f* stoji u nas *p* ili rjeđe *b*, n. p. talij. *focaccia*, latin. *sulfur*, grč. *κεφαλή*, ńem. *Fasten*: u nas *pogača*, *sumpor*, *ćepalija*, *post* i dr. Ali još i danas ńeki naši dijalekti ne podnose toga glasa te ga mijeńaju na *v*; u dubrovačkom dijalektu n. p. i sama talijanska riječ *sfida* izgovara se kao *svida* *), gdje je *v* dakako *v*[1]. Ovako ja dakle tumačim tu pojavu što se *j* i *v* ispred tvrdih suglasnih ne promeću u *h* i *f* po prilagođavańu glasovnome i što se ispred ńih tvrda suglasna ne omekšavaju. No ne može se ipak reći da onoj asimilaciji nema nigdje potvrde u našem jeziku. U čakavskom narječju n. p. javļa se prijelaz suglasnoga *s* na *z* ispred *j*, tako se tu kaže *zjutra* (ili pošto je *j* ispalo *zutra*) za *sjutra*, *zjahati* za *sjahati* i dr.; u kajkavštini prelazi ispred *v* glas *s* u *z*, n. p. *svezati* mj. *svezati*, *zvrha* mj. *svrha* i dr. Ali i u samoj štokavštini imademo osamļenih slučajeva gdje se glas *v* izgovara kao *f* ispred tvrdih konsonanata, tako se n. p. u Boki jedno mjesto zove *Tivat* ali u genet. i u ost. padežima kaže se *Tifta*; nadaļe poznat je kod starih dubrovačkih pisaca glagol *captjeti* koji je postańem od *cavtjeti* mjesto *cvatjeti*: ono *p* mjesto *v* može se samo tako protumačiti, ako uzme da je od *v* postalo najprije *f* pa onda istom da je *f* otvrdnulo u *p*; tuđe riječi *Caftat* (ime gradu) i *jeftin*, *Jefto* (lično ime) pokazuju također *f* prama izvornom *v*: *Caftat* postalo je od *civitat*-, slog *jef* u *jeftin* i *Jefto* od grč. *ευ* = *ev*. Imademo napokon ńekoliko primjera, gdje je u skupini tvrdo suglasno + *v* glas *v* postalo *f*, tako ako glagol *ufati* isporedimo sa st. sl. оупъвати treba da uzmemo ove stepene razvića od оупъвати do *ufati*: *upvati* - *upfati* i napokon *ufati*; izgovor riječi *hvala*, *hvatati* i dr. kao *fala*, *fatati* postao je tako što je od *hv* postalo najprije *hf* a tad se je *h* premučalo kanošto i u drugih riječi; u ńekim starim našim ńigama nahodiš pisano *sfe*, *sfet*, *sfak* itd. mj. *sve*, *svet*. *svak* **), to znači da se je tako po svoj prilici i izgovaralo. No ovo su sve iznzeci i pojave koje sretamo ponajviše u mjesnim dijalektima; pravilo je, koje vrijedi za najveći dio oblasti našega jezika, da se koli *j* toli *v* ispred *i* iza tvrdih suglasnih pretvara u ńeki sredńi glas, prvo u ńeki glas između *j* i *i*, drugo između *u* i *v*. Sada pako nastaje pitańe, kako da se ti sredńi glasovi u kńiževnom jeziku bilježe i je li dobro ono što Vuk piše *j* i *v*. Ja mislim da jest, jer bi inače trebalo uvesti u našoj azbuci nova dva znaka (*j*[1] i *v*[1]), što ne bi svak odo-

---

*) Budmani, Rad LXV, 158.

**) Imade jedna naša stara kńiga s ovakim natpisom: „Pistule i evanyelya po *sfe* godischie harvatschim yazichom stumacena, nouo pristampana, i spomgnom priuiyena, po nacinu nouoga Missala, nareyena po *sfetoy* materi Crichui. Prodayu se u Bnetcih pri *sfetomu* Xulianu v chgnigara chi darxi zlamen od Macche 1586."

bravao, a s druge strane suglasna *j* i *v* (biva j^2 i v^2) razlikuju se posve malo od samoglasnih *j* i *v*, tako da je i Vuk po svoj prilici mislio da nema nego jedna vrsta od *j* i *v*. Samo kome bi stalo bilo do toga da nam u pismu poda glasovnu fotografiju naših riječi, imao bi se poslužiti tim novim znakovima, a onda bi trebalo da i za glasove *š* i *ž* kad stoje ispred *ć* dotično *đ*, n. p. u *lišće* i *grožđe* iznađe dva nova znaka, jer se u tom slučaju ni ta suglasna ne izgovaraju kao čista *š* i *ž* već prvo kao ńeki glas između *š* i *s* a drugo kao ńeki glas između *ž* i *z*. —

Ako dakle Vuk po mojem mišļeńu dobro čini što ostavļa nepromijeńena u pismu suglasna *j* i *v* ispred *i* iza tvrdih suglasnih, premda ono nijesu prava *j* i *v*, to osuđujem apsolutno ono što on i Daničić, a po ńima veći dio onih te se ńihovom ortografijom služe pišu, grupe *ds* i *dš*, n. pr. *odsjev*, *gradski* i ost. *podšiti*, *kadšto* i ost. Razlog što se je Vuk riješio da ne dira u ove grupe mogao bi biti ili što se tako izgovara ili što drugo. Ali da se suglasna *d* i *s*, zatim *d* i *š* neposredno jedno iza drugoga ne mogu izgovoriti, to se indirekno izvodi iz toga: 1) što se ona suglasna koja ostaju nepromijeńena ispred *s* i *š* preglasuju ispred *d*, n. p. *malaksati*, *lakši*, ali *svagda* mj. *svak-da*, 2) dok se ona suglasna koja ispred *d* ostaju nepromijeńena, preglasuju ispred *s* i *š*, n. p. *obdariti*, ali *opseg* mj. *ob-seg*, *opšav* mj. *ob-šav*; 3) zatim što se ispred onih suglasnih, ispred kojih ostaju *s* i *š* nepromijeńena, preglasuje *d*, n. pr. *skot*, *naški*, ali *potkova* mj. *pod kova*, 4) dok se ispred onih suglasnih, ispred kojih ostaje *d* nepromijeńeno, preglasuju *s* i *š*, n. p. *odbaciti*, ali *zbaciti* mj. *s-baciti*, *užba* mj. *uš(t)ba* (ispor. *ušt-ap*); 5) napokon što se *s* i *š* preglasuju i ispred samoga *d*, n. p. *združiti* mjesto *s-družiti*, *dvažde* mj. *dvaš-de*. A razlog što se grupe *ds* i *dš* ne mogu izgovoriti stoji u naravi tih glasova, biva *d* je meko a *s* i *š* jesu tvrda suglasna, a to znaći da kad se *d* artikuluje glasilica (glotida) učini ńeki zapor u grlu koji treba da uzduh što dolazi iz pluća probije, ali tim stanu titrati glasne žice i porode glas, koji zajedno izide iz ustiju sa zvukom što čini jezik odlijepivši se od zubova za izgovor istog suglasna *d*; dok naprotiv kad se artikuluju *s* i *š* glasilica se stisne tako da bude otvor u grlu, kroz koji uzduh slobodno struji i po tom se ne rađa glas *). Sada kad bismo htjeli izgovoriti ovaka dva suglasna, biva *d* i *s* ili *d* i *š*, jedno za drugim, od kojih

*) Radi toga što je obiļežje mekih suglasnih glas, to se isti ne mogu *pod glas* ni izgovoriti i ko bi pokušao da pod glas izgovori n. pr. *z* ili *ž*, čuo bi da mu izlazi samo *s* i *š*: *semļa*, *šena* mjesto *zemļa*, *žena*.

jedno *d* biva kad je u grlu ńeki zapor a drugo (*s* ili *š*) kod je grlo širom otvoreno, zahtijevala bi se dvostruka radńa govornih organa, jedna koju treba glasilica da vrši otvorivši se za izgovor suglasna *s* ili *š* a druga koju treba da čini jezik spadnuvši od jedne strane ustiju za izgovor suglasna *d* i prionuvši za drugu za izgovor suglasna *s* ili *š*; pa kako se te radńe po fisičnim zakonima mogu samo da zbivaju jedna za drugom a ne obadvije u isto vrijeme, to se za izgovor grupâ *ds* i *dš* hoće i više vremena nego li bi se htjelo za izgovor dvaju suglasnih, koja bi obadva bila bud jednako tvrda (n. p. *ts* i *tš*) ili jednako meka (n. p. *ds* i *dš*), biva toliko više vremena koliko je potrebito da glasilica promijeni svoje mjesto. Ovo je vrijeme istina minimalno, ali dovoļno je ipak da se između *d* i *s* dotično *d* i *š* čuje u izgovoru ńeki mukli vokalni elemenat, kao polu-vokal, koji se porađa radi toga što i kroz ono vrijeme uzduh neprestano izlazi iz prsi. Sada ako uvažimo da mi u izgovoru i nehotice pazimo na ekonomiju vremena, biva ne cijepamo pojedine glasove u riječi, već jedan za drugim brzo izgovaramo, a s druge strane da se n. p. u riječi, koje se po etimologiji pišu *odsjev*, *nadšumar* između *d* i *s* dotično *d* i *š* u izgovoru ne čuju nikaki polu-vokali, to treba da završimo, da se ona suglasna asimiluju i to po općem zakonu prvo se suglasno prilagođuje prema drugome, dakle od *d* postaje *t*. Istu promjenu nahodimo i u drugim jezicima, tako i u starom sanskrtu, gdje se u pismu pomno biļeže glasovi kaki su u izgovoru, imamo n. p. od korijena *ad* „jesti“ drugo lice prez. *atsi* mj. *adsi* „jedeš.“

Po ovome je dakle jasno da se i u našem jeziku grupe *ds* i *dš* u izgovoru mijeńaju a treba svakako uzeti da su to znali Vuk i Daničić, ti najboļi poznavaoci našeg narodnog jezika. Šta ih je dakle moglo navesti na to da u pismu ostavļaju nepromijeńena *ds* i *dš*? Za *ds* znade se da je Vuk ńegdje rekao da se mučno izgovara i kad si ga pretvorio u *ts*, po tome da je boļe ostaviti *ds*; to isto biće mislio po svoj prilici i za *dš*, biva da se mučno izgovara i kad ga prometneš u *tš*. Ali ako se *ts* i *tš* zbiļa mučno izgovaraju, to će i naši govorni organi nastojati da te grupe daļe preudese tako kako bi se lakše mogle izgovoriti, a to zaista i biva, kako tvrdi prof. Živanović *), čim od *ts* postaje *c* a od *tš* postaje *č*. I po mišļeńu Živanovićevu taj slučaj upravo da se od *ds* razvija *c* mjesto *ts*, a od *dš* razvija *č* mjesto *tš* imao je privoļeti Vuka i Daničića da ne diraju u grupe *ds* i *dš*. Ali ovako umovańe ne čini mi se logičnim, jer ako je zbiļa istina da *ds* prelazi u *c* a ne u *ts* a *dš* u *č*

*) Vidi ńegovu raspravu o tom pravópisnom pitańu u prva tri broja „Javora“ god. 1886.

a ne u *tš*, to je samo moglo skloniti Vuka i Daničića da ne pišu *ts* za *ds* i *tš* za *dš*, ali ih nije imalo nikako odvratiti od toga da pišu *c* za *ds* a *č* za *dš*, kad su jednom uzeli za načelo da će pisati po izgovoru. Ja naprotiv tvrdim da se *ds* u našem jeziku izgovara istina u ńekim slučajima kao *c* (n. p. u *gradski*) ali u drugima i kao *ts* (n. p. u *odsjev*) ili i naprosto kao *s* (n. p. u *vojvodstvo*), dok se *dš*, ako se ne varam, izgovara samo kao *tš* (n. p. u *odšiti*) ili naprosto kao *š* (n. p. u *kadšto*, koje glasi i *kašto* i *katšto*) a nikad kao *č*. Razlika između *ts* i *c* jeste posve sitna i ne može se lako razabrati, sva je prilika po tom da se Vuk i Daničić nijesu pouzdavali da rastave slučajeve kad se za *ds* govori *ts* od onih kad se za ή govori *c* i zato pisali su po etimologiji *ds* a prama ovome i *dš*. Radi istoga razloga biće pisali nepromijeńenu i etimologijsku grupu *ts* i tamo gdje se izgovara kao *c* (n. pr. u *bratski)*, biva što nijesu bili potpuno uvjereni da je tu *ts* = *c*. Marļivo proučavajući ovo fonetično pitańe našega jezika, mislim, da je meni za rukom pošlo da pronađem pravilo, kada naš narod izgovara grupu *ds* i *ts* kao *ts* a kada kao *c* i kao samo *s*, a grupu *dš* kao *tš* i kao *š*. Ovo pravilo mislim sad ovdje iznijeti a ujedno pokazaću kako ga i fizijologija potkrepļuje. Nu kako se grupe *dz* i *dž* razlikuju od *ts* i *tš* samo toliko što su one meke a ove tvrde i promjene te one pokazuju u izgovoru teku usporedo sa promjenama te se kod ovih javļaju, to će djelo biti potpunije, ako ujedno iznesem pravilo i za ove grupe : kad ostaju nepromijeńene a kada od *dz* biva *x* i *z* a od *dž* kad biva *ǵ* i *ž*. Prije svega da vidimo dakle kada je *ds* i *ts* jednako *ts* a *dz* = *dz*. Ovo se događa samo onda kad bi slijevańem grupe *ts* u *c* a *dz* u *x* ili premučavańem eksplozivnog elementa, u prvom slučaju elementa *t* a u drugom elementa *d*, nastala pogibao da se riječ ne razumije ili ne razumije tačno, a to se može desiti samo kod složenih riječi ako se prvi dio svršuje sa *t* ili *d* a drugi počińe sa *s* ili *z*, n. p. govori se *potsjeći* a ne *pocjeći* ili *posjeći*, jer bi *pocjeći* moglo lako biti nerazumļivo a *posjeći* je drugi glagol, složen od *po* i *sjeći*, isto se tako govori *podzidati* a ne *poxidati* ili *pozidati*. U svim ostalim slučajima stoji *c* i *x*, *s* i *z*. Isto vrijedi i za grupe *dš* i *dž*, biva i one ostaju *tš* dotično *dž* samo kod složenih riječi, n. pr. govori se radi boļeg razumijevańa *otšiti* (za *od-šiti)*, *nadžeti* a ne *očiti*, *naǵeti* ili *ošiti*, *nažeti* *). Ova prilika da grupe *ts-dz*, *tš-dž* ostaju ne-

---

*) S ovim mojim mišļeńem da se kod složenih riječi katšto sačuva eksplozivni dio od *ds* i *dž* slažu se i gg. Lekić (u „Letopisu Matice Srpske" kń. 147, sv. III, str. 145) i Brančić (u „Stražilovu" 1886, str. 158), samo što oni svakako krivo tvrde, da se u složenih riječi i samo *d* ispred *s* i *š* održava, da se ne vraća dakle na *t*, n. p. *podsjeći*, *odšaliti*, pače da to isto vrijedi i za riječi kao *gradski*, *brdski* i ost.

promijeńene samo za nevoļu kad to iziskuje jasnoća razumijevańa, dok inače biva sveđ *c-x* ili *s-z*, dotično *š-ž*, imala bi značiti da se u glasovnoj povorci *ts-dz*, *c-x* i *s-z* najtrudnije izgovara *ts-dz*, a u glasovnoj povorci *tš-dž* i *š-ž* najtrudnije *tš-dž*, pa je to zbiļa i istina, jer u *ts-dz* i *tš-dž* imamo svaki put po dva glasa, dok su koli *c-x* i *s-z* toli *š-ž* prosta suglasna, a da se po dva suglasna teže izgovaraju nego li po jedno, to svak znade. Da vidimo sada kad se grupe *ts* (bilo da je postańem od *ds* ili od *ts)* i *dz* zamjeńuju glasovima *c* dotično *x* a kada glasovima *s* i *z*, grupe *tš (dš)* i *dž*, kad se zamjeńuju glasovima *š* dotično *ž*. Kod izvedenih i prostih riječi ako se desi grupa *ts*, to se slijeva sveđ u *c*, n. p. mjesto *gratski* (od *gradski)* govori se *gracki*, mj. *bratski* govori se *bracki*. Ovako bi se isto i grupa *dz*, da joj ima potvrde u sredini od riječi, slijevala u *x* dapače i *tš* u *č* a *dž* u *ǵ*. Izgovor grupe *dz* kao *x* a *dž* kao *ǵ* čuje se izuzetkom i u kompoziciji, biva gdje se prvi dio svršuje na *d* a drugi počińe sa *z* ili *ž*, n. pr. mjesto *odzgar* (postańem od *od-s-gar)* izgovara se gdjekad *oxgar*, ali češće *ozgar*, mj. *podžupan* kaže se u ńekim mjestima *poǵupan*. Da vidimo napokon kada stoji prama *ts (ds)* samo *s*, prama *dz* samo *z*, prama *tš (dš)* samo *š* a prama *dž* samo *ž*. Kod izvedenih riječi ako se iza *c* koje je postalo od *ts* i *(ds)* i *č* koje je postalo od *tš (dš)* namjeri suglasno *t*, to se mjesto *c* govori *s* a mjesto *č* samo *š*, n. pr. mjesto *vojvoctvo* (od *vojvodstvo)* govori se *vojvostvo* ili mjesto *boguctvo* (od *bogatsvo)* govori se *bogastvo* a mjesto *gospočtina* (od *gospodština)* govori se *gospoština* ili mj. *hrvačtina* (od *hrvatština)* govori se *hrvuština*. Ali i kod složenih riječi ako se prvi dio svršuje na *t* ili *d* a drugi počińe grupom *st* ili *št*, premuči se malo ne sveđ *t* ili *d* prvovoga dijela, tako mj. *natstojati* (od *nadstojati)*, *petsto* govori se *nastojati*, *pesto*, mj. *odzdo* (postańem od *od-s-do)* govori se *ozdo*, mj. *ratšta* (od *rad-i-šta*) ili *katšto* (od *kadšto)* govori se *rašta*, *kašto*. Ova se promjena suglasnih *c* i *č* na *s* i *š* javļa u jeziku napokon i tamo gdje *c* ne sluti na *ts (ds)* a *č* na *tš (dš)*, n. p. genetiv od *ocat* glasi obično *osta* a tako i *ostika* a prema ńekadańem *čto* imamo danas oblik *što*, mjesto *čovječtvo* govori se *čovještvo*. Da je izgovor grupâ *ct*, *xd*, *čt* i *ǵd* mučniji nego li grupâ *st*, *zd*, *št* i *žd*, to nam i fizijologija potvrđuje, koja nas uči da se suglasna *c*, *x*, *č* i *ǵ* trudnije izgovaraju nego *s*, *z*, *š* i *ž* zato što su kod onih slivena dva elementa ujedno, dok su ova prosta suglasna: suglasna *c* i *x* bivaju tako što se jezik namjesti u srediui između mjesta artikulacije glasova *t* i *d* i onoga gdje se artikuluje *s* i *z*, na isti se način i suglasna *č* i *ǵ* rađaju tako što jezik zapremi ńeko sredńe mjesto među onim gdje se izgovaraju *t* i *d* (i ova su *t* i *d* u tom slučaju sanskrcka ṭ i ḍ *) i onim gdje se izgovaju *š* i *ž*. Po ovo-

*) Vidi Kirsta u Revue de linguistique XV. 45 i u Jagićevu Arkivu V. 377.

me dakle razabira se, da kad ispred *t* i *d* izgovaramo suglasno *c*, *x*, *č* i *ǵ* kao *s*, *z*, *š* i *ž* drugo ne činimo nego ispriprostit ih elementa *t* i *d* koji se u ńima utajava i ta je promjena s toga usko srodna onoj, po kojoj od dva *d* ili dva *t* biva jedno samo, n. p. od *oddijeliti* biva *odijeliti*. Ali suglasno *c* (*ts*) i *x* (*dz*) ne prelazi u *s* i *z* jedino ispred *t* i *d* ; kod ńekih riječi to se događa i ispred drugih konsonanata, pače kašto i ispred vokala. Posred riječi ima potvrde prijelazu suglasna *c* u *s* osim pred *t* još i pred *k*, ali ovo je više čakavska nego li štokavska osobina, n. pr. *gosposki*, *hrvaski*, mjesto *gospocki* (od *gospodski*), *hrvacki* (od *hrvatski*), onako kako je pretežno čakavska osobina i izgovor grupe *čk* kao *šk*, n. pr. *maška* ili *grški* mjesto *mačka*, *grčki*. U štokavštini nalazimo kod složenih riječi, da se *t* ili *d* prvoga dijela gubi pred *s* ili *z* drugoga dijela gdjegod i tamo gdje ne slijedi *t* ili *d*, već koje drugo suglasno ili samoglasno, tako se u štokavaca čuje n. pr, *oskakati*, *osjeći*, *osukati*, i dr. pored *otskakati*, *otsjeći*, *otsukati*, zatim *ozgor*, *ozada*, *ozivati se*, *nazornik* i dr. pored *odzada*, *odzivati se*, *nadzornik*. U ńekim se slučajima grupa *d-s* i *d-z* oblakšava kod složenih riječi tako što se umeće eufonijsko (sekundarno) *a* ili *u*, n. pr govori se *odaslati*, *odastrijeti*, *odasipati* mjesto *od-slati*, *od-strijeti*, *od-sipati*, ili *odustavǉati*, *podustati* mjesto *od-stavǉati*, *pod-stati*, zatim *odazvati* mjesto *od-zvati* i ost. Kod grupâ *tš* (*dš*) i *dž*, kad ne slijedi opeta dental, nema potvrde niti premučavańu dentala niti umetańu eufonijskog samoglasna (pače i kod *tšt* drži se gdjekad prvo *t*, premda bi riječ i bez ńega bila potpuno razumǉiva, n. pr. govori se pored *kašto* mnogo češće još *katšto*), po čemu možemo izvoditi da se te grupe lakše izgovaraju nego li *ts* i *dz*, a to se može zbiǉa i fizijološki dokazati. Glasovi *t-d* i *s-z* u grupama *ts* i *dz* artikuluju se posve blizu — mjesto artikulacije koli za *t-d* toli za *s-z* jesu sjekutići a razlika u artikulovańu stoji samo u tome, što kod *t-d* čelo jezika prione za zube tako da kad se odlijepi, nastane ńeki prasak, od toga tim glasovima ime eksplozivnih suglasnih, dok kod *s-z* ostane među jezikom i zubima uzan prostor kojim se uzduh tare, od toga im naziv afrikatni konsonanti -- dok su mjesta artikulacije suglasnih *t-d* i *š-ž* prilično odaǉena – *š-ž* izgovaraju se na nepcu — ; a što su bliža mjesta artikulacije dvaju suglasnih koja se imaju kazati jedno za drugim, to je izgovor te grupe trudniji, kako se vidi po tome što se potpuno jednaka suglasna ne mogu nikako da izgovore, već se jedno svеđ premuči, tako se n. pr. mjesto *oddijeliti*, *otteći izza*, *mekko* govori samo *odijeliti*, *oteći*, *iza*, *meko* *), pače i ako nijesu

---

*) Ovo pravilo da se od dva jednaka suglasna u izgovoru jedno svеđ izgubi nè vrijedi samo za naš jezik, kako se to obično misli, već za sve jezike svijeta. Što

baš ista dva suglasna, ali posve slična, prvo se gubi n. pr. govori se *oca, oče* mjesto *otca, otče* itd.)

Sada ako na temeļu ovoga što smo dosad raspravļali sastavimo pravila, kako se u našem kńiževnom jeziku imadu pisati po fonetičkoj ortografiji grupe *ts-ds* i *dz*, zatim *tš-dš* i *dž*, vidjećemo da se slažu potpuno s onima te sam ja utvrdio u poglavļu V. moje „Nauke o pravopisu," biva : 1) Kod **složenih riječi**, gdje se nije uobičajilo da se premuči *t* ili *d*, ili da se umetne eufonijsko samoglasno, ostaje *ts* (za *ds*) *dz*, *tš* (za *dš*) i *dž* nepromijeńo, n. pr. *potsjesti* (za *podsjesti*), *nadzirati*, *otšiti* (za *odšiti*), *nadživjeti*, dok 2) kod **izvedenih riječi** *ts* (za *ts* i *ds*) slijeva se u *c*, n. pr. *bracki* (od *bratski*), *gospocki* (od *gospodski*) *), a 3) kad bi iza *c* imalo doći još *t*, tad od *c* biva *s*, n. pr. *brastvo* od *bractvo* (za *bratstvo*), *gospostvo* od *gospoctvo* (za *gospodstvo*), a od *č* biva *š*, n. pr. *hrvaština* od *hrvačtina* (za *hrvatština*), *gospoština* od *gospočtina* (za *gospodština*).

ńeki jezici ipak pišu podvojena suglasna, to ne znači još da se tako i izgovara. U izgovoru n. p. među *tt* u talijanskoj riječi *brutto* i *t* u *bruto* ima doduše ńeka razlika, ali ta stoji samo u tome, što se kod *t* jezik hvata zubi pa odmah spadne tako da se samo jedan zvuk čuje, dok kod *tt* jezik se hvata zubi, drži se ńeko vrijeme a zatim spadne, tako da se dva zvuka čuju (ali ne dva *t)*, jedan kad jezik prione za zube a drugi kad se od ńih odlijepi. U našem jeziku kao *tt* u *brutto* izgovara se svako *t* iza vokala s akćentom ̏, n. pr. *šiti*.

*) Gosp. Kirste (u „Stražilovu" god. 1887, str. 194) misli da bi trebalo pisati kanošto *otsijevati*, *potsjesti* itd. tako isto i *gratski*, *gospotski* itd. sa *ts* a ne sa *c*, što u obadva slučaja ono *t* pripada prvome slogu pa kanošto se dijeli *ot-sijevati* tako, veli, bi se imalo dijeliti i *grat-ski*, a ne nikako *grac-ki*. Ja pobijam ovo mišļeńe ovako: 1) Kad bi dobro bilo pisańe *gratski*, značilo bi, da se u izgovoru *ts* čuje a ne *c*, što nije istina. 2) Glas *c* što se u *gracki* čuje, ne razlikuje se ni zere od onog *c* koje nije postalo slijevańem od *t* te pripada jednome slogu i *s* te pripada drugome, n. p. od *c* u *ocijeniti*, pa kako se *ocijeniti* dijeli *o-cijeniti* a ne *ot-sijeniti*, tako dijeliće se i *gracki* — *grac-ki* a ne *grat-ski*. 3) Kad bi trebalo pisati *gratski* samo radi toga što *t* pripada prvome slogu a *s* drugome, tada bi radi dosļednosti vaļalo pisati i *bitje*, *svadja* itd. a ne *biće*, *svađa*, jer je prvi slog *bit* i *svad* a drugi *je* i *ja*.

Dodatak. U kratkoj ocjeni što je prof. Maretić napisao o mojoj „Nauci o pravopisu" u ovogodišńem „Viencu" (br. 27) govori štovani rećenzenat između ostaloga : „Bojim se da bi g. Kušar bio u neprilici, kad bismo od ńega tražili dokaz, da naš narod glas *j* u riječi *svojta* i glas *v* u riječi *ovca* drukčije (t. j. napola vokalno) izgovara, a ne onako kao i svako drugo *j* ili *v*." U ovoj mojoj raspravici, ja se ufam, da sam taj dokaz na vidik iznio. Poglavito je kod toga bilo dokazati da ima dvije vrste od *j* i od *v*, suglasna *j* i *v* i polu-samoglasna *j* i *v*; a u po-

gledu toga složni su zbilja najznatniji fizijolozi, jer osim Brikea to isto uči i Sivers u svojim „Grundzügen der Lautphisiologie." Samo za glas *j* ńeki su jezičari mišljeńa, da nije suglasno već samoglasno, kratko *i*, i da nema po tom nego jedan izgovor. Kad bi ovo mišljeńe bilo istinito, tad dakako među *j* u riječi *svojta* i u kojoj mu drago drugoj našoj riječi ne bi bilo nikake razlike, niti bi potrebito bilo da u prvom slučaju promijeni glas *j* svoj izgovor. Ali o glasu *v* niko od jezičara ne sumńa da se na dva načina može artikulovati, jer svak lako zamjećuje da se n. pr. ńem. *w* u *Wasser*, *Wein* i ost. drukčije izgovara a opet drukčije englesko *w* u *woe*, *wool* i ost., isto tako francusko *v* u *verre* i *ou* u *oui* (gdje *ou* nije jednako *u*, već ńešto sredńe između *u* i *v*), ili talijansko *v* u *vinto* i *u* (koje se također izgovara kao v^1) u *quinto* : englesko *w*, francusko *ou* u *oui*, talijansko *u* u *quinto* jednako se izgovara kao naše *v* u *kvariti*, *ovca*, dok je ńemačko *w* i talijansko-francusko *v* po izgovoru jednako našemu *v* n. p. u *variti*, *kavga*, biva u svim onim riječima gdje fonični zakoni ne zahtijevaju da se v^2 prometne u v^1, dakle gdje ispred ili iza *v* ne stoji tvrdo suglasno. —

U pomenutoj ocjeni nije g. Maretić niti jednom riječju zabavio što „Preudešavańu grupa *ts*, *ds* i *dš*," koje u mojoj kńižici tvori peto pravilo fonetičnog pravopisa. Po tome imao bih suditi da ga isti g. profesor potpuno odobrava, ali onda zašto se on ustručava da ga se drži u svojem pisańu? zašto piše *hrvatski*, *ljudski* i ost. mjesto *hrvacki*, *ļucki?* O tom vrijedilo bi, da se g. Maretić izjavi sad gdje je Vlada hrvacka pregnula da uvede fonetiku u svojim školama. Ja mislim da je poštovańe prama Vuku odviše neznatan razlog, da sačuvamo u fonetici tu jedinu nedošljednost.

M. Kušar

Paljetkovańe

U programu Dubrovačkoga Gimnasija pređ. god. 1887-88 iznizao sam ńekoliko riječi i frasa, koje je red istisnut ili utisnut u jezik; istisnut ako su tuđe, a utisnut ako su narodne. Ńeki moji učeni prijateļi pohvališe mi trud, i potakoše me da i daļe paļetkujem. I evo sam se rado ozvao drugijem nizom, nadajući se da će se i ovom grivnom koji naš pisac okoristiti, kako što sam opazio i nasladio se, da lańsku moju resticu ńeki su pisci držali pred sobom kad su pisali u novine jali u kńižice. Eto Bogu hvala, da ovo prebirańe jezika nije udarilo na muke kao i fonetika, dajbudi doslije, u našoj pokrajini! Rekao bi dakle da će ovo trijebļeńe jezika biti boļe sreće nego fonetika i ako je na ńoj naj poslije ostala popijevka, jer je već osvojila naj tvrđu protivničku kulu, Zagreb. Na ostalo, što se fonetici mrdi, nije vrijedno obazirati se. Sad je red da se bavimo čišćeńem jezika. A ko naj boļe može pomoći u tome našu kńigu? Sveštenici i učiteļi; i to kupeći riječi i frase, *tačno*, *vjerno* i *pouzdano*. *Tačno*, biva biļežeći čisto i bistro; *vjerno*, ne dodavajući ništa; *pouzdano*, ne izmišļajući od sebe riječi ni frasa. Kad su toga ńekoliko skupili, mogu se sami baviti prebirańem jezika, ili mogu poslati svoj bir komu te je vještiji. Naš je jezik vrlo lijep, a to je i učena Evropa izrekla, i sve što ga više razabiraš, srcu ti priańa tješńe. Bila bi prava grehota kad svak, koliko može, ne bi priložio ńešto svomu rodnom slovu, da je zgodnije i ļepše pred bijelijem svijetom. Radimo i na ovom poļu, pa smo naj svetiju svoju dužnost obršili.

U Dubrovniku Septembra mjeseca 1889.

Ļuko Zore
č. k. gimnasijski profesur.

Acalno pero v. Gvozdeńača.

Alat (a). Turska riječ i znači *das Werkzeug, instrumenta*; „Bez *alata* nema zanata." Vrlo su lijepe kad i kad turske riječi kod nas kad nema našijeh, ali taj *alat* u Dubrovniku se zove *gvožđa* (ā) pl. tantum, pa ako se radi osobito o gvožđima što režu i sijeku kaže se po narodu *sječiva* (ā) pl. tantum. Obje riječi vidi:

....am je svršetak ruski te se je ugnijezdio nepravilno i u naše riječi sredńega roda u dativu plurala, n. p. *društvam, stadam* i ost. mjesto *društvima, stadima*. Ovo jedino griješe pisci istočne crkve; zavodi ih jezik liturđije.

Isti svršetak *am* gubi se u sadašńem vremenu glagola Vte vrste *birati*, kad je složen s prijedlozima. Ali je to pogrješka. Prvo lice jednine sadašńega vremena u glagola *birati* glasi *biram* i kad je složen isto kao i kad je prost; a oblici: *izbirem, prebirem* i ost. biće po svoj prilici analogija po drugijem glagolima V^e^ vrste, II^oga^ razdjela, n. p. *orati, napirati* i ost.

Andana talij. riječ; v. *voj*.

Argati pl. tantum grčka je riječ a tako zovu u Dubrovniku drvene sprave oko kakve građe. v. *koze, lazila, vlakala*.

Arič (a) talij. riječ *larice, pinus larix*; v. *tis*, drvo *tisovina*.

Asağ (a) talij. riječ *assaggio* podmjerivańe mjerā, v. *podmjeriti*.

Atene (ā) *). Naši pomorci zovu glavni grad grčke kraļevine *Atenama*; dakle u pluralu, što odgovara i grčkomu i latinskomu jeziku. Bio sam u *Atenama*, idem u *Atene*, dolazim iz *Atenā*. Poredi *Mleci (Mletaka)* i *Venetiae (arum)*.

Avarija v. Kvar morski.

Bakar i bakren. Riječi su tuđe, ali već uvedene, no čemu zabaciti prave narodne *mjed* i *mjeden* koje vidi.

Bala platna, kože ili česa god, v. *truba*.

Balota v. purak.

Barem. Mnogo su puta uzalud kazali naši učeńaci da je *barem* tuđa riječ, a da je naša *daj* i *dajbudi* **). Ako je teško narodu od toga se odviknuti, dajbudi nije piscima, kojima je na ovo pomļivo paziti.

Bavarin. Prije se u Dubrovniku zvao *zastiračić* onaj pleteni podvratnik te se zastire djetetu niz prsi da se ne omrlja; a sad se uveo tuđi *bavarin*. Ko ne će *zastiračića*, eto *opršńaka*, što je općena riječ u narodu.

---

*) U Vuka mjesna imena ženskoga roda, koja se upotrebļavaju samo u množini, imaju oblik za jedninu. (v. br. 32 „Vienca" o. g.).

**) v. Akademijski Rječnik.

B a ž d a r v. *asağ* i *podmjeriti*.

B e s j e d a i b e s j e d n i k dobre su riječi, i ako nijesu slovjenskoga izvora, za *oratio* i *orator*, a *besjediti* i *izreći besjedu* treba da istisne tuđe i nevaljalo *držati govor*, jer i *govor* i *govornik* nije tu na mjestu. Vidi ove obje potońe riječi.

B e š k o t v. dvopek i popek.

B i j e l i t i r u b l e v. *popirati*.

B l a g o d a r a n prava je riječ za talij. *liberale*, što sad zovu *darežliv*, a *blagodarnost* je *liberalità*. Stare poslovice to potvrđuju: „*Blagodaran* iskrńemu ima Boga druga u svemu". *) Dakle lijepo je kazat *blagodarni prilog*, pa bi se baš moglo reći i *blagodar* za *obolo* u opće. *Blagodarnost* u današńem jeziku postala je zahvalnost, jer dobročinstvo porađa harnost.

B l u d e m a j č i n a u Dubr. *enfant gaté*, v. maza materina.

B o g i b o ž j i. Naš puk uzimle za istinu i prostotu *Boga*; odatle se tumači dubrovačka riječ *pred Bogom* i znači *u istinu*; *na božju* je *prosto*; imao je štap *božji* biva *prosti*.

B o d (a). Evo našijem šavčicama i vezilicama u Dubrovniku narodne riječi za tuđi *ponat* (tal. *punto)*. Riječ i po korijenu odgovara talijanskoj. Šav, što ńeki uzimlu u ovome smislu, nije za to dobra riječ, jer je on niz *boda*.

B r a š n o i b r a š e n i c a nije samo muka i kruh, nego svaka hrana i piće, ali za put; dakle *viaticum*. Hercegovac kad pri smrti, po narodnom običaju, pije čašu *vina*, gleda na nebo i veli: „Duga puta, male brašenice!" Pa i Čubranović je *brašno* zvao hranu za put:

. . . . planin hvojke
Bile mi su *brašno* hode,
I poskupo hladne vode
Ja trim dajuć čedom dojke.

Ostavimo dakle *pudbinu* i *popudbinu*, koje riječi bole gađaju u opće za putne troškove.

B r a t i b r a t i m v. član. Za *brati* v. parati.

B r o d a r i c a v. *prijehod*.

B r z i l. Ovako naši pomorci zovu *il Brasile*. Čemu mi ne bi primili ovu riječ kad je narodna? Kogođ kaže da tuđe riječi treba ostavit kakve su a najskoli geografijska imena. To nije istina, jer Talijanci u svome jeziku zovu tuđe gradove na svoju, n. p. Parigi, Londra, Vienna,

*) V. Daničić Poslovice 196.

Aquisgrana i ost.; zašto i mi ne možemo kazat *Brsi*ļ? Poredi *Rim*, *Norin*, *Prcaloña* i ost.

B r ž o l a je tuđa riječ i to dijalektična (mletačka). Ostavimo je kad imamo naš *popečak*, biva mesa, *frustum assandum*, *ein Stück Fleisch, um es zu braten.*

C a r e v i ć nije deminutiv, kako ko misli, nego patronimik, biva sin carev, ili u širem smislu doglavnik carev. Poznata je ñekadašña poruka Krivošijska: „Nijesmo mi ustali na cara, nego na careviće". *Carić* je deminutiv, biva mali car. Poredi *Kraļević* i *Kraļić*.

C i j e d i n a c (nca). Narodna je riječ i znači *deliquio*, *mala snaga*, *iščez*.

C i j e đ (a) je *cinis liscivia*. Imamo za taj posao još narodnijeh riječi, a ipak držimo tuđu *liksiju*. Vidi još *lušña*.

C r e v ļ o k r p (a) v. Kotlokrp.

C v j e t ñ a k je boļa riječ za tuđu *serra di fiori* nego *shrana* ili *sprema* za cvijeće. Riječ je sastavļena polag druge narodne, biva *ribñaka*. Cvjetñak bi dakle mogao služiti nazivom kuće jali sobe gdje se zaklaña cvijeće i čuva.

Č a č k a l i c a je lijepa narodna riječ za *curadenti*.

Č a s t. Po našijem kñigama kad je riječ o kojekakvijem poklonima, sveđ se veli *dar*, a niko ne kaže *čast*, što je naj boļa riječ za poklone u hrani i piću. Za to su obične ove narodne frase: „Primio sam *čast*, na *čast* mi je došlo jagñe, pošļi mu *čast*" i ost. Ima i glagol *počastiti* koga, biva odnijet mu *čast*.

Č e o n i k v. presjednik.

Č e p (a) je ñeka vrsta ribe, što se talijanski zove *il sardone*.

Č e r a r i j a. Ostavimo se jednom ove tuđe riječi kod naše lijepe *voštarnice*.

Č e s t i t o je sredñi rod adjektiva *čestit*, koji je postao supstantivom u frazi n. p. došao mu je na *čestito*, biva da mu čestiti; *čestito* (ovdje je adjektiv) ti novo ļeto i godina i ost. Ne treba dakle popravļat ove izreke, kako ñeki pisci rade, i kazat: Došao sam ti na *čestitañe* i *čestitam* ti novu godinu i ost.

Č e t v e r o r u č k e. Evo zgodne riječi za talijansku *a quattro mani* na pjanofortima; sastavļena je kao *objeručke* i kao *četveronoške*.

Č e t v r t a š. v. osmaš.

Č i t n u t i. Govori se još u Dubrovniku u smislu talijanske frase *fare un fioretto*, n. p. „*Čitni* nas čijem; *Čitnuo* nas je danas." Korijen je ᴠʟᴛ što je u počitati, poštovati, i ost.

Č l a n je u narodnom govoru dio vinograda, a *šk*ļ*an* u Dubrovniku *articulus*; *članak* i *šk*ļ*anak* zglob od noge povrh pete. Za te ra-

zloge *član* za talij. *membro* kakva društva ne vrijedi. Ako je kakva bratovština, zove se *bratim* i *brat*; ako je društvo *drug*; ako je djelo ili poduzeće *udionik* i ost.

Čunak. Narodna i osobita riječ za cijev pri navraćańu vode, *tubus aquae ducendae*, dakle olovni, gvozdeni, drveni *čunak*. Što će nam dakle tuđi *tub* ili u svačem naša cijev.

Daj, dajbudi. v. barem.

Današńi dan. Naš puk nema u svom jeziku, kao što pisci unose u kńigu, način brojeńa danā po tuđinski, n. p. do osam danā, do petnaest danā ili do četrnaest po ńemački, i ost. nego mjeri vrijeme inače. *U današńi dan* n. p. znači do osam danā, *druge nedjeļe* do petnaest, *treće* do dvadeset i jedan dan, ili do *nedjeļu*, *dvije*, *tri danā*.

Dance je deminutiv *dna*, što se još čuje gdje gdje za dno od bačve. Po riječi *pòdanak* brda, što je nizina po dno brijega, pale su mi na um dubrovačke *Danče*, jer topografijska riječ odgovara smislu. Sličan položaj na otoku Korčuli zove se i danas *Dance* a u mletačkom dijalektu le *Danze*. U Dubrovniku izgubio se trag deminutivu toga mjesnog imena, i riječi se podaje ženski oblik u pluralu *Danče* (danača). Zamjena slova *c* u *č* može bit otuda da prešavši ime u latinski jezik povratilo se je u nas tom promjenom kao što je *palatium* naša *polača*. U primorju Dubrovačkom ima još *Prodanče* i *Dančaļe*, oba mjesna imena.

Dar. v. čast.

Darovina. v. dobre ruke.

Desetak. Deset bi rekao da je u nas ńeki zaobļeni broj kao kod Nijemaca i Talijanā *dutzend* i *dozzina*, odakle naše grdno *tuce (eta)*. Naši broje na *deset* onako na krupno, kao što se kaže talijanski n. p. una dozzina; n. p. *Ponesi mu desetak jajā* prevelo bi se *una dozzina*. Od tijeh desetica čuje se u puku osim *desetak*, još *dvaestak*, *triestak* i *stostińak*.

Dječje zaklonište, utočište. v. *djetište*.

Djeļaonica je vrlo dobra riječ za radionicu drvodjeļe, a osobito pak za onu trpezu na kojoj drvodjeļa radi.

Djetište je nova riječ ružnoga kova za *orfanotrofio* ili *asilo infantile*. Ali ta riječ u staromu jeziku (дѣтище i дѣтищь) znači dijete. Orfanotrofio zove se *nahodište* a asilo infantile *dječje zaklonište* ili *utočište*.

Djever. Sad kad je u naprednom svijetu veliki zanos za mačevańem i megdanima, eto riječi narodne *djever* što je drug i prijateļ jednomu od suparnika, a ńegov je rad *djeverovati*.

Pa *djeveri* od ńih odstupiše,
A oni se udarat stadoše.

Ostavimo se dakle tuđega *sekundanta* što se nalazi u ńekijem pripovijestima.

D j e v e r o v a ti. v. *djever.*

D i v ļ a n (a) je narodna riječ preostala iz našega basnovita vremena, i odgovara grčkomu *Kiklopu*, a zgodna je u prijevodima s klasičnijeh jezika.

D o b r e r u k e je prijevod iz talijanskoga *buona mano* (bakšiš), n. p. Dao sam mu *dobre ruke* šesticu. To se zove *darovina.*

D o b r o g o d n i c a i d o b r o s l u t n i c a. v. *zlogodnica* i *zloslutnica.*

D o b r o v o ļ a c i d o b r o v o ļ a n. Znači ko je dobre voļe, a ne ko od svoje voļe bez nevoļe ide u vojnike. Protivi se ovoj riječi *zlovoļac* i *zlovoļan.* Vidi *svojevoļac.*

D o ć i n a k o s t i. v. opuhano.

D o g o v o r. v. *stanak.*

D o k l e je isto što *dok*, a ne može služit kao adverbije poput ńemačkoga *während*, ovako: On je zvao Petra, *dokle (während)* je imao zvati Pavla. — Ipak ima i ovijeh grdobā u našijeh pisaca, pa i u onijeh koji trijebe jezik. To se govori: On je zvao Petra, *a* imao je zvati Pavla, ili *kad* je imao zvati Pavla.

D o ļ e. v. tek.

D o m a ć i n. v. *štediša.*

D o m o b r a n s t v o. I po prvoj riječi i po drugoj i po nastavku, pa za to i po cijeloj sastavini riječ je neprilična, jer nevješto prevedena iz ńemačkoga *Landwehr*; za kńigu ne vaļa. Naj boļe je kazat *obrana zemaļska* ili prosto *obrana* ili *brana*, a *Landwehrist zemaļski obranitеļ*, *branič* ili vojnik *obranitеļ*, *branič* ili prosto *obranitеļ*, *branič.*

D o p u s n o p i s m o ili p i s m e n i d o p u s t. Riječi što su se uvukle, vaļda iz talijanskoga *licenza in iscritto*, kod obrtnikā ili trgovacā, ili u opće kad vlasti što dopuste. Narod za to ima riječ i glasi *isprava*, a *dobit ispravu*, *imat ispravu* obične su pučke frase.

D o s ļ e d a n s v o j o j d u ž n o s t i. v. svijestan svoje dužnosti.

D o t i č a n je iz ńemačkoga *betreffend*, što puk ne razumije, a još mańe *dotičnik.* Puk ima ovu frasu: „*Opovidjeti ńešto pristojnomu sudu* ili *čeļadetu*;“ po tome *pristojan* i *pristojnik* za to su zgodne riječi. Kad bi ko kazao da *pristojan* znači još štogod, odgovaramo mu, da i talijanski n. p. *legato* znači *poslanik*, *zapis*, *vezan*, pa ipak to ne smeta ništa talijanskomu jeziku.

D r u g ili d r u g a r. Zove se jedno prama drugome čeļadetu u družini i u društvu. Tako i na brodu i u ribarici lađi jedan od dru-

žine zove se *drug*. Zameće se radničko društvo, pa starac iz prikrajka kaže: Eto i mene za *druga*. v. *član*. Ženska je *drúga*.

D r u g a š. v. Osmaš.

D r u g o ž e n a c. Prvoženac je *qui primas nuptias facit*; po tome *drugoženac* koji se drugi put ženi.

D r u š t v o je apstraktna riječ kao prijateǉstvo, biva ona sveza što nastane među ńekoliko ǉudi kad im je jednaka svrha. Za to je dobro rečeno: *Društvo* narodne čitaonice, crvenoga krsta i ost. Ta sveza među drugovima porodi ǉubav i prijaznost, i za to se veli: Učini mi *društvo*. Živǉeńe jednoga druga s drugijem zove se *drugovańe* i *družba* i za to se djetetu kriči: Čuvaj se zle *družbe*. Ako pak ideja društva pređe u konkretnost, te ńekoliko čeǉadi u slozi radi ńešto; tad društvo postaje *družina*; za to je *družina* na brodu i u ribarici lađi, a *društvo* je pomorsko i ribarsko skup ǉudi te se bavi trgovinom i obrtom. Teatarska *družina*, kako su stari Dubrovčani govorili, to su glumci, a teatarsko *društvo* bili bi poduzetnici teatarski ili provodiči i promicateǉi teatarske vještine.

D r u ž b a. v. društvo.

D r u ž i n a. v. društvo.

D r ž a t i g o v o r. v. *besjediti*.

D r ž a v a i d r ž a v i n a. Znači talij. *possesso, tenuta*. Sad znači *stato*, te je to otuda, što su bile pokrajine *possesso* kraǉevā a kazivali su vladari o pokrajinama „*i miei possessi*.“ Ali to ne smeta ništa da mi upotrebimo, kad hoćemo, riječ u prvom smislu, kako je u narodnijem pjesmama. n. p.

Hoću tebi, slugo, pokloniti
U *državu* zemlju Bosnu slavnu.

Poredi za to i stare poslovice:*) U *države* plandovańa na zlatnijeh kolih ulazi se. v. posjed, posjedovati i ost.

D v a e s t a k. v. desetak.

D v o b o j je skovana riječ da odgovara talijanskoj *duello*. Neznalice su je gradile cijeneći da *duellum* nije isto što *bellum* (duellum = bellum, duis = bis, i ost). Osobite riječi za to puk nema nego se služi turskom *megdan* u frasama: *izaći*, i *pozvati na megdan*. No ta ideja se i inače iskaže, a to samijem glagolima, n. p. *ogledati se* s kijem, *posjeći se* s kijem.

D v o g o v o r. v. *Razgovor*.

D v o j e k r o č k e. Narodna riječ u Konavlima i znači *a galoppo*, n. p. *końi igra dvojekročke*.

D v o p e k. I ova je riječ skrojena po talijanskoj *biscotto*, biva dva puta pečen, a čuje se i talijanska riječ ńešto iskvarena *beškot*. To se u nas veli *tvrdi kruh*, ali kad bi ipak ko htio služiti se glagolom *peći*, tad bi trebalo kazat *popek*, jer se meki kruh *popeče*, pošto je već pečen. Poredi *poispovidjeti se* (riconciliarsi) pošto si se već ispovjedio.

D u g u ļ a s t je narodna riječ i odgovara talijanskoj *ovale*. Ostavimo se dakle nenarodne riječi *jajast*.

D u š a odgovara dobro talijanskoj riječi *anime* u smislu stanovnika *abitanti*, n. p. „U našem selu ima trista *duša*." Čuje se za to i riječ *puk* za gradove i kraļevine: „Koliko ima puka u Beču, u Ćesarovini?" te tako ta riječ odgovara talijanskoj *popolazione*. Klonimo se dakle *pučanstva* što znači ńešto treće. v. Pučanstvo.

e u nauci glasova ojačava se i u **u**, što u nas glasi danas *i*, n. p. *plesti*, *uplitati*; *peći*, *upicati* i ost. Nije dakle isto *upletati* i *uplitati* kako ńeki misle.

F á l i t i v. hvaliti.

F ȁ l i t i, što se u puku veli i *vȁliti*, tuđa je riječ, lat. *fallere*, talij. *fallare*, ńem. *fehlen*. U nas je *pogriješiti*, *zabluditi*, *zareći se*, *premahnuti*, a o trgovcima (tal. *fallire*) *propasti*, pa *il fallito propalica*.

G a k (a) je ńeka vrsta tice, koja je onomatopejski nazvana po ńezinu glasu.

G a l a t i n a od g e l a t i n a a to u Dubrovniku i to od vremena prije zetaćizma, jer inače riječ bi glasila *galatina*. To se naški zove *hladetina* i *hladnetina*.

G l a v a, g l a v a r, v. presjednik.

G l a v n a v o j s k a, v. stajaća.

G l ȁ v n î k (a) je u Konavlima naj gorńi obruč na bačvi.

G l a s o v i r. I drugi su trgaoci i paļetkovaoci osuđivali ovu riječ, koja se ne bi razumjela o čem se govori, da je nije služba silom naturila. Vir glasa može bit svaki instrumenat i još kojekakva stvar, iz koje glas izlazi. I mi i živine smo *glasovir*. Držimo se dakle *pjanoforta* ili *pijana*. I tuđi narodi naše gusle zovu guslama.

G l e d a t i i g l e d a t i s e talijanski je *vagheggiare* i *vagheggiarsi*. „Petar *gleda* Anicu, ono dvoje mlado *gledaju se*." Ostavimo se dakle tuđega *vagiğati* i *vagiğati se*.

G l u h a i g l i c a, v. obuška.

G o d (a) znači svečanost i svetkovinu a *godovno* (oga); znači ono što se tal. zove *onomastico*, a ne *anniversarium*; ipak se u ovome potońemu smislu neprestano piše i jedna i druga riječ. v. *Obļetnica*.

G o d i š ń i c a v. obļetnica.

G o r u š i c a je narodna riječ za *sinapi*, v. *senapa* i *slačica*.

G o v o r je *il parlare* a ne l' orazione, v. *besjeda*.

G o v o r n i k, v. *besjednik*.

G o v o r a c isto što i govornik, jer kad ima *zlogovorac* može i *govorac*. Tijem *govornik* i *govorac* biće *il parlante*.

G r a c k a skula v. *građanska*.

G r a d i t i s e narodna je riječ za *simulare* što se u kńizi zove *pretvarati se* *). Ovo je posļedńe više *trasformarsi*; za to su stari i prevađali *le metamorfosi Pritvori*. Kako je lijepo čut: *„Gradi se bolan a nije."*

G r a đ a narodna riječ za učeni *sustav*, što je prevedeno iz talij. *costituzione*. I *kov* se čuje u istijem prilikama. Dakle: „Čovjek slabe *građe*, staroga *kova*". Klonimo se *sustava* što puk ne razumije.

G r a đ a n i n, v. sugrađanin.

G r a đ a n s k a skula je osnovana za radnike, obrtnike, trgovce i ost. koji obićno stanuju u gradu, te su građani; za to se i ta skula zove *građanska*. Adjektiva *građanski* u puku nema, a ta riječ, kad bi se primila, odgovarala bi apstraktnoj ideji *civile*; ali loše je sreće u naj zgodnijoj kńizi, u zakoniku našega čuvenoga Bogišića, gdje je bila na mjestu; pa on to zove *imovinski* zakonik (codice civile). Zašto se nema zvat ta skula *gracka?* A kad bi bila u kakvom velikom selu, kako ih i ima, tad ne bi imao smisla ńe naziv, a inače svaka je skula *gracka*, koja je u gradu. Kako ćemo dakle? Ako se obazdremo na stari Dubrovnik, i na ńegove redove stanovnika, naći ćemo *pučanina* i *pučanku* ili *pučku* i *pučanstvo*, što nije bilo *vlasteostvo*, a *pučani* nijesu bili ni *vlastela* ni *vladike*, no nijesu bili ni *sebri* (svjetina); tu treba da tražimo riječ novoj skuli. Ta je riječ dakle pučanski **) i znači *bürgerlich, civilis*. Zašto se dakle ova skula ne bi mogla zvati *pučanska*, a mala, što se sad zove *pučka*, *narodna*, jer je uprav za narod i osnovana? Tijem bi se udarila naravna granica između naroda i puka (plebs i populus), i namijenile prave granice zamašaju obiju skula i značeńu riječi. Kad bi kogod opazio, da je kasno, jer je riječ odavna uvedena; ja bi odgovorio, da nema bit nigda kasno čistiti se od poroka u svemu, jer boļe ikad nego nikad.

G r b preko ruskoga гербъ iz ńemačkoga *Erbe*. Boļi je naš *štit* kako je u Gundulića.

G r l i c a. U ńekijem novinama i kńigama nalazimo *difteritis* nazvanu *grlicom*. Može bit da se tako gdje i govori, ako je riječ uvede-

---

*) Ipak v. Vukov rječnik, s. v.

**) Zabiļežena je i Vukovom rječniku.

na, ali teško da je puk sastavio, jer se narod, kao enoti prosti kovač, jako čuva u svom govoru od amfibologije; i ako je za ńešto ista riječ, izgovor i akćenat je razlikuje n. p. *grād* i *grȁd*, *plākati* i *plȁkati* i ost. Rijetke su riječi dvaju značeńa a istoga akćenta, kao n. p. *sûd*. I u formama narod pregori i pravila da ne bude amfibologije, n. p. *bol* (dolore) ne slijeva u *bo* da se ne pobrka sa partićipijem *bo* od bosti; *val* (onda) ostaje nesliveno da ne postane *vo*. Pošto dakle ima tica grlica, boļe je uzet za onu grlenu bolest riječ *podušice* (ā) *) što je veoma lijepa.

G r l o, v. stublina.

G r o š i ć a r i g r o š i ć a r i t i, v. Mešetar.

G u ž v a č a je narodna riječ za vrstu preslačke, koja bi po obliku sličila ńem. *Strudl-u.* Zove se i *zavijača*. Eto našijem gostionicama riječi.

G u a n t i j e r a, v. podnos i služavnik.

G v o z d a c je *fibbia*. Čemu će nam dakle *ſjube* i *fibije?*

G v o z d e ń a č a je *penna d' acciajo*. Namjestimo našu riječ gdje je kukavni prijevod *acalno pero*, ili kažimo prosto *pero*.

G v o ž đ a (ā), v. alat i sječiva.

Đ e s t r o je talij. riječ u Dubrovniku, *destro*, v. Zahodnica.

H. Iz grčkijeh riječi i u nas treba u tijem riječima izgovarat *h*, a ne uzimat riječi preko živijeh jezika; dakle treba kazat *haos*, *mahina* i ost.

H i ļ a d a r je onaj koji ima hiļadā, grčka riječ ali udomaćena; no ko bi hotio inače, mogao bi kazat *tisućnik*, i ako ni tad ne bi bio svoj. No pošto je *tisuća* naj viši broj što imamo, jer *milijun* narod ne pozna, i pošto se dan današńi bogataši cijene na milijune i zovu se *milijunari*, *tisućar* i *hiļadar* mogli bi zamijenit to mjesto s dodatkom *veliki*; i tako *veliki hiļadar* bio bi *milijunar*. I po narodnom običaju govora „*tisuću u tisući* putā sam mu kazao" mogao bi se izvesti *tisućni tisućnik* naziv *milijunara*.

H i t a t (hvatati), v. parati.

H l a d e t i n a i h l a d n e t i n a, v. galatina.

H l ȁ d n î k (hladníka) zove se oko Ibra *der Sonnenschirm*, *Umbella*. Ko ne bi htio *štit od dažda* i *od sunca* **), eto mu pravoga narodnoga naziva za tuđu *ombrelu* i *lumbrelu* ili za grdobe *kišobran* i *suncobran*.

H o ć e r e ć i je prijevod s talijanskoga *vuol dire*. To se čisto veli *znači*.

---

*) V. Gimn. Dubr. program 1888.

**) V. Program Dubr. Gimn. 1888.

Hvaliti, v. *Fáliti.* Još se govori u Dubrovniku *hvala* vam, i *zahvaliti* ; te za to može se pisat i *hvaliti* i *faliti.*

. . . . . ić, ica. Ženska imena muškijeh riječi te imaju završetak *ić*, ako ih ima, svršuju obično na *ica*, pa bile stvari ili živa bića, n. p. *stolić, stolica* ; *pilić, pilica* i ost. Zašto se prezimena ne mijeňaju na isti način? U Dubrovniku i tu imamo tvrdo pravilo, po kome je žensko (kći ili žena) n. p. *Petrovica, Milica* i ost. ako je muško (otac ili muž) *Petrović, Milić* ost. Kad bi se ko zvao *Jarić*, ne će li mu bit žena ili kći *Jarica*, kako je i u životińā? Ali tako nije po mnogijem našijem krajevima, pa ni u kńizi, nego za žensko pridodavaju nastavak *ka* muškome ; te ako je muško *Jović*, žensko je *Jovićka*, a ovo mi se čini posve neobično i protivno sklopu i naravi našega jezika. U Konavlima i u Hercegovini krštenomu imenu ženskińā dodavaju prezime porodice u genitivu singulara, n. p. *Anđa Mihańica.* I ovaj mi se način čini klasičniji, a zgodniji navlaš ondje gdje i danas narod živi u zadruzi. Opazit mi je da kad i kad puk izvede žensko ime drugijem nastavkom tek da ubjegne amfibologiji jali poruzi, n. p. *Starić, Staričuša* ; *Kravić, Kravićuša.*

Idući je narodna riječ za *futurus*, kao što i *nastajni* *[1]).

Igrati glasovir je franceska i ńemačka frasa ; u nas je *udarati u pjanoforat*, jer se uprav udara i kuca, a narod i veli *kucati* u tamburicu. Za trubļe i druge svirale kaže se *svirati* (za to *svirale*), a za žice i strune *guditi* (za to *gusle*) ; ovo oboje potońe nevaļalo se govori u Dubrovniku *udarati.*

Ih (ijeh), v. . . . . . *im (ijem).*

Ikra je narodna riječ za donošńi *butarag*, a *ikraš* je riba *butargana.* A u Cavtatu rekao bi da *ikra* znači *fosforescenza*, jer veli se da *ikri* more, kad se večerom pjenuši i svjetluca ispod vesla.

Ikriti, v. ikra.

. . . . im (ijem) Svršeci *ih* (*ijeh*) i *im (ijem)* u našijeh adjektiva i zamjenica razdvajaju pisce, ali to vrļeńe čini mi se prosti prolaz dok potpuno osvoji jekavština ostale dijalekte. Ako je jekavština priznata naj boljijem dijalektom u štokavštini, čemu vrļet i oklijevat? Hercegovina i Dubrovnik, ńezino primorje, oteļeće i ovoj protivštini, kako je i ostalijem, tek da se uho ikavaca i ekavaca navikne na svu ļepotu jekavskoga govora. Prvi je prigovor svršecima *ijeh* i *ijem*, da su dugi, i za to da je boļe čut *ih* i *im*. Tad pišimo *mih, smih, grîh* mjesto *mijeh, smijeh, grijeh*, pa će bit kraće. Drugi je prigovor da je razmazano i

---

1) V. Program Dubr. Gimnasija 1888.

razvučeno kad je ńekoliko tijeh oblikā skupļeno, i za to da vrijeđa uši rečenica *tvojijem lijepijem* očima. Tad pišimo *nîm, trîm* mjesto *nijem, trijem*, a zatisnimo uši i zažmimo oči kad čujemo i čitamo *nostrorum optimorum amicorum* ili *καλοῖς κἀγαθοῖς ἀνδρώποις*. Treći je prigovor da treba razlike između komparativa i pozitiva, a navlaš kad se komparativ na oko ne razlikuje od pozivita u padežima gdje su rečeni nastavci; n. p. *bogatijeh* i *bogatijem* komparativ je i pozitiv. Ovaj treći prigovor, sve kad bi i bio istinit, ne bi bio ozbiļan. Nema jezika na svijetu, gdje ne će biti gramatičkijeh oblika jednakijeh ne samo na oko nego i na uho, a samo značeńem nejednakijeh; pa gdje narod hoće da izbjegne jednakosti oblika, umije sam naći tomu lijeka, bez filologa. Ali je - rekoh - taj prigovor i pogrešan. Jer i ako u Dubrovniku oblik: *bògatijeh* znači i *divitum* (ali tad ima akćenat na prvom slogu: *bògatijeh*) i *ditiorum* (ali tad ima akćenat na drugom slogu: bogàtijeh), ipak je u gramatičkom jeziku gen. pl. u prostoga pridjeva: *bogatijeh* ili po starom jeziku *bogatih*, a u poređenoga: *bogatijijeh* (koje se ne upotrebļava, jer je prem dugo) ili pokraćen: *bogatijih*. Ne može dakle nikako da bude pobrke ni amfibologije, jer je kraćeńe u tom što ispada slog *je* a ne slog *ji*, kojeg u prostoga pridjeva i nema.

I m a ń e, v. posjed.

I m a l a c a ne posjednik, der Besitzer, v. posjednik.

I m a t n i k, v. posjednik.

I m p j a š t a r, i m p j a š t r a t i tuđe su riječi *impiastro, impiastrare.* Naša je *tvor(a)*, pak ima i turska udomaćena *melem*, u Dubrovniku *mehlema*; *privaliti tvor* ili *melem* zove se *impiastrare.*

I n k a š a je grdna tuđinka u Dubrovniku, v. *Škrob.*

I n k a š a t, v. zaškrobiti.

I n v e n t a r ili i n v e n t a r i j e latinska je sudbena riječ koja je ušla u sve jezike, a naši su iznašli grdan prijevod *našastav* (našastava) što ne znači ništa, i ne razumije ga puk; a dokaza tomu evo. Jednom ńeki porotnik čujući glavara sudaca da sve govori *našastav*, reče susjedu: Što sudac sve govori *luscia star?*

Isijevci plur. tantum zovu se talijanske dubrovačke *paļe*, v. i *mekińe*; dakle čemu će nam tuđa riječ?

I s j e č a k je što u ńizi *segmentum* i znači od pečena brava ono između butovā i rebarā te se isiječe i ispeče, pa se kaže: Taj se hrani *isječcima.* — Za *segmentum* narodna je riječ *izrezak* i *osječak.*

I s k a z je po ńigama *dimostrazione* u svijem značeńima, a po narodu je *iskaz* samo *govor do kraja,* jer *iskazati* je do svrhe kazati. *Iskaz* za javnu *buku* ili *znak* toga narod ne pozna, nego se to pučkijem načinom zove *rogobor(a)* a *iskaznik rogobornik.*

Iskaznik, v. iskaz i rogobornik.

Iskoriti britvicu narod govori a ne *otvoriti britvicu*, ili što je gore *temperin*.

Iskrmiti je narodna riječ za pomorsku tuđu *distaccare*, kad lađa izmiče s jednoga kraja na drugi protivni luke jali rijeke, a *prihvatiti* je *accostare*, što vidi.

Iskusiti nije *esperimentare*, nego isjeći na kusove ili ištetiti kome kose strigući ih, ili sukno, te postane *kusasto* ili *iskusno*. Govori se pak *iskusiti* iz ožice i znači progutati punu ožicu česa.

Iskusan je ružno istrižen a ne *esperto*, što se govori *vješt* čemu.

Iskušenik je narodna riječ za talij. *novizzo*, da nijesu sve *pitomci* i *djaci*.

Ismijehavat. Ni ovoga glagola mi nemamo. I on je po ńem. *aŭslachen*. To se u nas kaže: *Smijati* se ili *rugati se komu*, a on je *ismijan* ili gore *ismijehavan* prijevod je ńemački *er wird aŭsgelacht*.

Ispaštati je iterativni glagol od *ispostiti* (ieiunio absumi), pa er ļudi poste za grijehe, prešao je glagol u značeńe *luere*; dakle *luere poenas* je *ispaštati pokoru*. Ovo je zgodno za prijevode.

Ispaštańe je *luitio*.

Ispod, v. tek.

Ispolac je narodna riječ za grdnu tuđinku *šešulu* ili *sansu*. Ispolcem se pļuska voda iz lađe, a naši pomorci to vele da se voda *šešulom seka*.

Ispovjedno dijete, a ne dijete *od ispovijesti*, ono je, koje je prispjelo za ispovijest. Tako se isto govori *zapovjedni svetac*.

Isprava, v. dopusno pismo.

Ispričavat, v. ogovarati.

Iti (o novcu) govori se čisto, što u Dubrovniku *kuri* od talij. *correre* (corso). Dakle lijepo se kaže: „*Ide* li ovaj novac?“ v. kuriti.

Išten. Ńeki pisci stvaraju partić. pas. od *iskati* nepravilno *išten*. To je velika pogreška a potiče od prezenta *ištem* (iski-em) drugoga osjeka petoga reda. To bi isto bilo kao da ko kaže, n. p. *nalažen* mjesto *nalagan*, jer je prezenat *nalažem*. Dakle treba kazat *iskan*.

Izbjegavat. Kako *bjeći* nema *bjegavat*, tako ni *izbjeći izbjegavat*. *Bjeći* (pobjeći, ubjeći, izbjeći), *bježati*, *bjegati*, ovo je, recimo, niz glagolā od osnove бѣг. Mješte *izbjegavat*, što je sastavļeno po ńem. kalupu *aŭsfliehen*, veli se *(po)bjeći*, *bježati* i *bjegati* čemu ili iz(od)česa; n. p. *Pobjegao je iz* čeļusti smrti i ost. *Izbjeći*, istina, ima, ali treba ponoviti prijedlog *iz* s padežem, ili s dat. n. p. *izbjeći iz* kule, *izbjeći* potjeri. Prezenti indik. i prez. part. akt. glagolā *(po)bjeći*, *bježati* i *bje-*

gati, što se često po kńigama muti i mieša, jesu *(po)bježem*, *bjegući*; *bježim*, *bježeći*; *bijegam*, *bijegajući* isto kao *leći*, *ležati*, *lijegati* i ost.

Izder, v. iznos.

Izgovor, v. izlika.

Izgledati je *hinaŭsschaŭen*, *prospicio*, n. p. „*izgleda*, ne će li mu doći prijateļ;“ ali u kńigama se nalazi ovaj glagol u smislu skrojenom po ńem. *aŭsschaŭen*. To nije narodno, jer n. p. *er schaŭt schlecht aŭs*, veli se: On je *obrđao*; a *er schaŭt gŭt aŭs*: *Sinuo je u licu*, pa se pridoda *kao glavńa ispod snijega*.

Izgred. I ovo je prijevod iz ńem. *aŭsschreitŭng*; riječ je sastavljena od prijedloga *iz* i osnove glagola *gresti*, koga je kod štokavaca odavna nestalo, te mu samo ima traga u formi prez. part. pas. *gredom* i akt. (uz)*grede*, što se reče i *uzgred*. Obje forme postale su adverbija. Narodna bi riječ za ovo bila *zabluda*.

Izgrednik, v. izgred. Narodna je riječ *zabludnik*.

Izgubiti voļu za hranom, v. odbilo mi se jelo.

Izhoditi. Po tekstima u skulama u smislu glagola *postizati*, vaļda ńekako od ńem. *aŭskommen*, n. p. „On *ishodi* tim da dobavi saveznike;“ biva *on postiže* i ost.

Izlet je iz ńem. *aŭsflŭg*. Boļa je i turska riječ *teferič*, jer je narodna, dok je ne zamijeni boļa naša; govori bo se u puku: Bio sam na *teferiču* (Landpartie).

Izlika je iz ńem. *aŭswand*. To se čisto kaže *izgovor*, a vidi i *zavrzivańe*.

Izložba je po ńem. *aŭsstellŭng*, v. *Palog*.

Izmjeran je koji se može izmjeriti, jer *neizmjeran* je tomu protivno. U kńigama je to *ograničen* i *neograničen*, što su učene riječi.

Iznos je narodna riječ za *somma*; u smislu talij. *una somma di denaro* zove se *iznos novaca*, a *svota* je učena riječ što puk ne razumije.

Iznos također veli se za odjeću svagdańu. Ovo je sukno za *iznos* (ili *izder*), što se talijanski reče *di strapazzo*.

Izrezak, v. isječak.

Izvid je riječ kojom prevađaju talij. *rilievo*. Riječ ne vrijedi ne samo za to jer nije narodna, nego er je nevaljala; *izvidjeti* bo ne znači ništa. Boļe je uzet supstantiv *razgled* od glagola *razglêdati*, i od *omjêrati*, *omjer* ili *omjeru*; to bi bile narodne riječi.

Izvińavat, v. ogovarati.

Jabučica crļena narodna je riječ za *pomadoru* od *pomo d' oro*.

Jajast, v. duguļast.

J a k i n je narodna riječ naša talijanskoga grada *Ancona.* Razlog pretvarańu glasa *o* u *i* leži u ńekom svojstvu slavenskijeh jezika, po kojem se *ju* a preko ńega i *o* premeće kadikad u *i* (v. Miklosich, Vergl. Gram. I[2] str. 167. 9). To opažamo u imenima i drugijeh latinskijeh gradova *Rim* (Roma), *Lubin* (Albona), *Norin* (Narona), *Nin* (Nona).

J a t. Ime slova ѣ ńeki pisci pišu i izgovaraju *jać*, što mi se čini da ne gađa s našijem jezikom, nego s ruskijem za razloge poznate stručńacima.

J e d a k je lijepa pučka riječ za *alcalino*, jer se veli *izjesti se*, *razjesti se.*

J e d i n a k, v. purak.

J e d n o s t a v a n ne znači prost, nego samotvor, a protivno je ńemu *sastavļen.*

J e d ń a k je prava riječ za *esofago* a ne *ļetńak* ili *lijetńik*, što mi se čine iskvarene riječi. Često narod sam iskvari svoje vlastite riječi, a kriva je analogija n. p. u Dubrovniku se zove *polug* (radi poluge) što je u narodu *polog*, a *potrimńak* (radi gl. potrti) što je *potmimrak*, *palok* (vaļda radi gl. lokati) za *palog* i ost.

J u t r e ń i kao i *unutreńi*, *srebreni* i ost. pogrešne su forme, a dobre su *jutrńi*, *unutrńi*, *srebrni* i ost. radi poznatijeh razloga. Poredi riječ *iskrńi* što se ovdje može umetnut. Po krivoj analogiji ovijeh riječi Dubrovčani vele *nesmotrn*, mjesto *nesmotren*, jer ovo je partićipije pas. glagola smotriti.

K a l a m i r a n, v. položit.

K a n a v a c je od talij. *canavaccia*, v. opirńača i sudopera.

K a j a r i t i i k a j a r e ń e, v. podmjeriti.

K l u p c i (k l u p a c a) zove se na Mļetu *banco* u moru i humac na kraju na ravnini.

K o č e ń e, v. ukočiti, zastavļati točak na kolima.

K o l a č (kolača) je uzdarje za radosnu vijest, n. p. Tebi sin, meni *kolač.*

K o l a j n a je od talij. *collana*, što je grivna oko vrata, a u kńizi ova riječ služi za *nišan* i *medaļu* na prsima. Odviše je grdna riječ i tisuću su puta boļe spomenute dvije tuđinke *nišan* i *medaļa.*

K o l e n d a r i k o l e d a r su već udomaćene tuđe riječi, a za to je narodna riječ *svečanica.*

K o l i č a k i k o l i š a n, v. toličak i tolišan.

K o l o, š u p ļ e k o l o je vojnička narodna riječ za Carrè.

K o l o r e d n i c a u kńigama i u novinama znači *circolare*, a kad bi mogla što značit, *kolorednica* bi bila ona te redi kolo; dakle je riječ i po sastavini i po značeńu nevaļala, v. raspis.

K o l t ō (koltala) je u Dubrovniku riječ postala od lat. *capital* (talij. capezzale); reče se i *koptō*. To je *podglavak*, povrh koga se meće blazińa.

K o ń š t a k je narodna riječ za *splina ventosa*, što je u Dubrovniku iskrivļeno u *spina ventosa*.

K o r i s n i c a. Naše se teatarske družine služe ovom riječi za talijansku *beneficiata*. Naj prije *korisnica* bila bi ona koja *koristi* (é utile), jer *korist* je *utilitas* a ne dobit. Poredi usklik narodni: — *Koristan* ti vo i krava! — Po sastavļańu pak *korisnica* bi bila naj preče žena, koja vrijedi, kao *posnica* žena što posti. Dakle riječ ne odgovara ni pošto ideji. Narodni bi način bio, n. p. večerńa zabava *na uhar* tomu i tomu.

K o r o t i k o r o t a od mletačke riječi *corotto* a talijanska je *corruccio*. Ta se mletačka riječ u nas udomila pored lijepijeh narodnijeh *žalost*, *kajańe*, *crno* (za kijem u crnu) i ost.

K o r o t o v a t i, v. korot. Narodno je *kajati* i *žaliti* koga, u *crno se zaviti* i *porušiti* se za kijem i ost.

K o s, a, o, v. položit.

K o t l o k r p se zove u narodu onaj te krpi kotao kad izgori ili se probije. Zašto se ne bi moglo kazati i *crevļokrp* (ciabattino)? v. krpar.

K o t u r a č a. Ovako je narod nazvao *il velocipede*, i čini mi se vrlo dobro.

K o v, v. građa.

K o z e (ā) je narodna riječ za talij. *armatura* oko kuće kad se gradi, v. argati i lazila.

K r a č a c je narodna riječ u Konavlima za zeļe kad je kratka struka, kad ne isklisi; n. p. za kupus.

K r a p f e n, v. Pituljica.

K r č m a. Prodaja *na krčmu* znači *en détail*, a na *krupno* ili na *veliko en gros*.

K r e č je narodna forma riječi u skulama *krede*, što je iz ńem. *kreide*, jer se veli *nakrečiti* ložnicu, zid (dar la malta), a *potkrečiti* je stuccare. Dakle *kreč* il *gesso*.

K r k l o (a). Na dno dječińijeh skutića jali gaća malo je pribrano i sašveno, pa kad dijete ponaraste, pusti se, da mu nije odjeća kratka. Ta bora zove se *krklo*.

K r m i t i je narodna riječ i odgovara u pomorskom govoru frasi *tener la rotta*. Potvrđena je i u dubrovačkoj poslovici *). „*Krmi* put Napule."

---

*) V. Daničić, Poslovice 1840.

Krpar je narodna riječ za dvoje; a) Tako se zove trgovac krpā; b) Šavac koji prevraća odjeće, čisti, pregleda i krpi, a ne koji kroji. U kńizi pak ima značeńe *crevļokrpa*, što puk i ne zna.

Krpatur u Dubrovniku je pokrivač odreni, a postao je od talij. *copertore*; po pučkoj etimologiji svodi se na *krpu*.

Krpeta u Dubrovniku je vrsta saga i ćilima od talij. *coperta* jednako po pučkoj etimologiji.

Krupno. Prodaja na *krupno*, v. Krćma.

Kruživost, v. okruglost.

Kucnuti veli se o urama kad prvi put udare, a *prikucnuti* drugi put. „Kucle su dvije“ kaže Konavoka, a druga joj odgovara: „Jesu i prikucle.“ U gradu za *prikucnuti* osvojio je talij. glagol *ribatit* (ribattere) i *rebatit*.

Kučje narodna riječ u Konavlima i znači kameńe, kojijem se čobani prebacuju.

Kućica, v. navlaka.

Kukavština, v. podlost.

Kukov dan odgovara u puku ideji *calendae graecae*, jer se reče o *Kukovu dne*, na *Kukovo ļeto*, biva nigda. Također u istom smislu veli se: *Strmeļa na devet*; *kada vrba grožđe rodi* i ost. *O Kulinu banu* znači davno. I *o prohinoj žetvi* znači *ad calendas graecas*.

Kundur, Kundurica, v. rešetļav.

Kupus, v. Raštan.

Kuriti (o novcu), v. iti.

Kus, v. iskusiti. *Kus* je komad, pa i zalogaj, n. p. u poslovici: „Ako se *kusom* ne nakusa, jezikom se ne naliže.“ Po tome, može bit, po gradovima, kogod reče *dobar kus* kad ko ide na objed, a prava je narodna frasa: *U slast ti bilo*. Po objedu pak: *na zdravļe, probilo ti* i *prijalo ti*.

Kušati je samo za jelo, a u prenesenom smislu služi kad i kad i za ostalo, v. ogledati.

Kušńa je mala drvena ožica, kojom se kuša hrana, kad se vari. U prenesenom smislu ova se riječ ne čuje u puku.

Kvar morski pomorska je riječ za *avarea*, što se zove *avarija*; po tome *kvarno* žito je *avareato*.

Labin je narodni naziv grada *Albone*, v. Jakin.

Lakac (lakca) narodna je riječ za čovjeka brzonoga; u prijevodima s grčkoga ovo je zgodno za *ποδώκης*.

Lazila (ā) pl. tantum, narodna je riječ za *argate* i *koze*, što vidi.

Lice mjesta je tuđi način govora, po prilici talijanski, n. p. bio sam na *licu mjesta*. Kod nas bi se to kazalo: Bio sam na *mje-*

stu; obašao sam *klanac*; uvjerio sam se ostojačke kakvo je *mjesto* i ost.

L i č e ń e je napravļańe lica, pa svega života, i odgovara franceskoj *toilette*; a

L i č i t i s e je glagol, n. p. „djevojka se *liči* da je zgodnija." Pustimo dakle *toaletu* i ostale lakrdije kad imamo u narodnom jeziku boļu riječ.

L i č ń a k je ubrusac za lice, narodna je riječ. Što će nam dakle latinski *sudar* (sudarium)!

L i j e č n i k je narodna riječ i ako kome nije po voļi, samo što je izuzetak u zametu riječi s akćenta, jer bi trebalo da bude ļȅčnik od lȉjek, kao *glȁsnik* od glâs, i *vjȅsnik* od vȉjest. Ńegdje se upotrebļavao *liječnik* a ńegdje *ļekar*, i to je po svoj prilici zavelo koga da osudi riječ *liječnik*, a očito su oba naziva sinonimi, jer iz početka, kao i drugdje, tako i kod nas, jedno te isto čeļade liječilo je i miješalo lijeke.

L i k s i j a od lat. *liscia* sa metatesom, i to iz doba prije zetaćisma, v. lužńa.

L i p t a ń e narodna riječ u Konavlima i znači pijehńu ili sipńu od hitńe, n. p. „ne može da govori od *liptańa*."

L u p a t i i l u p i t i, v. parati.

L u ž ń a je narodna *liksija* od luga, biva pepela. Ima i gen. temporis, n. p. „Svake nas *lužńe* odiva obilazi."

Ļ e k a r isto što i *liječnik*; ali gdje je starinska riječ ostala, razdijelili su se referati; liječnik je liječio, a *ļekar* miješao lijeke. To nam potvrđuju stare dubrovačke poslovice *): „Liječnik liječi a Bog ozdravļa," i „ļekar nije ko lijek spravļa, neg' ko lijekom ozdravļa." Za to nije potreba stvarat novu riječ *ļekarnik* za farmaćistu, kad je potvrđena stara *ļekar*.

Ļ e k a r n i k, v. ļekar.

Ļ e t ń a k, l i j e t n i k, v. jedńak.

M a h ima dosta značeńa, pa između ostalijeh znači i čas u lijepoj frasi: Boli me glava na *mahove*.

M a h a r a c (maharca) narodna riječ, i tako se zove kakav rt na moru, gdje je igrište i peļešac vjetru i moru.

M a l o p r e š n i, v. skorašńi.

M a ń a k je u Konavlima dijete muško a *mańčica* žensko, no znači i nemańe i nestajańe još u starijem poslovicama **): „*Mańak mańku*

*) Daničić. Poslovice 2169, 2170.

**) Daničić, poslovice 2001, 2042.

domori“ i „*Mańak* svemu biva razmi vremenu.“ Po tome naj boļa je ova riječ za *deficit* u državnom potrošku.

Maška riječ je narodna kojom se rugaju onomu te u igri premaši stvar što je namjerio, kad gađa ili se meće kamena i ost. Osnova je riječi *mah*, a po smislu odgovara talijanskoj riječi *fiasco*.

Maza materina, v. blude majčina.

Mecena po novinama i kńigama. Od lat *Mecenas* (ātis) ne može bit kod nas drugo nego *Mecenat* (Mecenata) ili boļe *Mećenat*. Forma *Mecena* kao i *Universa* i *Matura* (za Universitat i Maturitat) *) ne mogu se ničijem istumačit nako iskvarenijem osjećanjem jezika.

Medaļa, v. Kolajna i nišan.

Melem, v. tvor i impjaštar.

Mekińe, v. paļe, osjevine i ost.

Metaļka je narodna riječ za *bersaglio*. Ostavimo se dakle turskog nišana, a i *gledališta* **) kod čiste i lijepe *metaļke*.

Mešetar riječ nepoznata u puku. Posrednik trgovački koji radi za *groš*, zove se *grošićar* a glagol je *grošićariti*. Boļe je i tako nego *mešetar* i *mešetariti*.

Miće je narodno adverbije i znači *naizmjence*, n. p. „susjed jede *miće* posno i mrsno; ima dvoje haļine, nosi ih *miće*.“

Milokrvan je narodna riječ koja odgovara zgodno grčkoj *simpatik*, jer kad se kaže da je ko *mile krvi* ili da se čija *krv mili*, ili *ļubi*, ne znači, kako ko misli, da je ono čeļade krotko, blage ćudi, nego da je *milo*, da se sudara s kijem. Protivno bi bilo: „Nije *milokrvan*,“ biva antipatik je, jer se ńegova krv ne *mili* ili ne *ļubi*.

Mirni sudac, v. Protivak.

Mjed (i) u komedijama dubrovačkijem žen. roda: „Imaš *mjedi?*“ i znači novac. Čemu će nam dakle tuđi *bakar* i *bakreni* novac?

Mjedenica. I ova riječ u starijem poslovicama znači *mjedeni* novac ***), n. p. „Istukō bi *mjedenicu* iz kamena.“

Mjera. *Preduzeti mjere* obično se čita po našijem novinama i kńigama po ńem. frasi *das Mauss vornehmen*, ili po talij. *prendere misure*. To se u nas kaže *zalatiti se* za što, *zaigrati se* za čijem ili u frasi: „*Zalatiše se* srčano da doskoče bijedi;“ ili: „*zaigraše se* da odole zlu;“ ili i samcatijem glagolom „*zauzeti se* za što.“

Mjerač, v. mjernik.

---

*) V. Program Dubr. Gimn. 1888.

**) Pjesnička riječ u Preradovićevoj pjesmi „Braća.“

***) V. Daničić, poslovice 1310.

Mjernik je sad obična riječ za *ingegnere*. Što se sastavine riječi tiče, ne bi bilo prigovora, nego nastaje smeća, kako ćemo zvat il *misuratore*, il *mensore*. I tu ima odgovora: *mjerač*. Ali da sam nastavak luči dvije misli tako različite, čini mi se kukavno po nas. Nego čujmo što mi piše ńeki prijateļ; „Slušao sam“ on kaže, „seļake razgovarati se o krčeńu ńekoga puta, i poslije duga razgovora, reći će seoski knez: Dobro su mjerili *mjernici*, a što vele *umjetnici?*“ Ovo mi se čini naj boļi odgovor, jer *mjernik* i *mjerač* je prosti poslovač rukama i očima, a umjetnik mjeri umom i izumļuje, kako nam kaže i talij. riječ *ingegnere*.

Mleci (Mletaka) pl. tantum kako Venetiae (arum). U starijeh Dubrovčana bili su dva oblika lokativa u *Mlecijem* i u *Mlecijeh*, od kojih se i sad čuje *u Mlecijem* (uprav je dativ), ali su već odoļele nove forme. Greška je dakle pisat i govorit *Mletke* u nom., jer tad u dat. izvodi se *Mletkama* *), što nema u puku, a ta greška potekla je od gen. *Mletaka*, po komu nom. može bit i *Mleci* i *Mletke*, kako *tetaka* može imat nom. plur. *teci* i *tetke*.

Mlinari, v. sjekotići.

Mojeńe je *arrogatio* a *mojiti arrogare*, n. p. „Ja ga *mojim* a on se odbija;“ „to ńegovo *mojeńe* baci ga u nesvijest.“ Ostavimo se dakle *osvajańa* (erobern), *prisvajańa* (zueignen) i *usvajańa* (adoptiren, annehmen), jer ne odgovaraju ideji.

Molbenica, v. prošńa.

Mostra, v. početak.

Mreža **) je narodna riječ za *cateratta*, n. p. pala mu je *mreža* na oči.

Mrtav osim običnijeh značeńa, mnogo je putā *slab*, n. p. udariti *mrtvom* rukom;“ a kad i kad *kasan*, n. p. „*mrtva* jesen“ (Spätherbst).

Muha u prenesenom smislu znači *capriccio* i *estro*, ovo potońe od grčkoga *οἶστρον*, što je uprav *obad* (vrsta muhe); n. p. Ima ńekakvijeh *muhā* po glavi; za to *muhanat* je u Dubrovniku *estroso*.

Muhanat, v. Muha.

Muke (Ž) pl. tantum znači *quaestio et tormenta* u frasama: „Udariti na *muke*,“ „staviti na *muke* koga.“ Zabacimo dakle nevaļalu *istragu* ***) i *trgańa*.

---

*) Ima *Mletkama* i u „Gorskom Vijencu“ u episodiju o Mlecima.

**) V. navlaka u Programu Dubr. Gimn. 1888.

***) V. Program Dubr. Gimn. 1886.

Mušica je isto što i *muha*.

Načeonik, v. presjednik.

Nada ń, *nada sve*, *nada* mnom, kako *poda mnom* i ost. sveđ se piše odvojeno kao eno ti prijedlog uza svoj padež.

Nadoknaditi, v. prebiti.

Nadoplatno i naknadno znači *posticipato*, a *naknadnina* posticipazione, v. *vađevina*.

Naglasak, v. zanos

Naglasiti, v. zanos.

Nagnati se, v. nagon.

Nagon je *caso*, da ne bude sveđ *slučaj* i *zgoda*, n. p. „to se učinilo *nagonom*,“ „tu sam se *nagnao*“ (slučajno desio).

Nagoniti se isto što i nagnati se.

Nahodište, v. djetište.

Nahuditi. Jednom neka se usvijeste pisci da je pogrešno pisat *nahuditi*, jer taj glagol ne potječe od *hud*. Da u taj glagol ide *h*, Dubrovčani bi ga zanago imali, jer ga oni meću i gdje ga ne treba n. p. *vihojla* (viola) i ost.

Naizust umjeti, a *naustice* kazati treba reći, a ne inače, v. naustice.

Nakan v. namjeravati.

Naknadnina, v. nadoplatno.

Naknadno, v. nadoplatno.

Nakrečiti, v. kreč.

Nametnik, *nametnica*, jer *nametati se*, naj boļe odgovaraju riječi *pretendente*.

Namirnica je prijevod riječi *quietanza*. Ima, istina, *namiriti* u frasama: *Namiriti djecu* (dat im večeru i stavit ih u posteļu); *namiriti dugove* (soddisfare); *namiriti stoku* i ost., ali daleko smo od *namirnice*. Iz narodnoga načina, kad sklapaju zajam, vadimo: „Priznajem da sam primio“ i ost., odatle naj boļa je riječ za ovo, čini mi se, *priznanica*, v. primnica.

Namjeran, v. namjeravati.

Namjeravati nije narodni glagol nego učeni, dakle u puku ga nema. Puk veli: „ja sam *namjeran* ili *nakan*.“

Naperak (naperka). Eto našijem pomorcima riječi za *arboretto*, jer u narodu je *naperak* svaki nastavak (ansatz).

Napica deminutiv od *napa*, talij. la *nappa*, v. stolńak.

Napoj je narodna riječ za *bakšiš* (pourboire), v. kolač.

Napovijed, v. pronuncija

Naraštaj sadašńi naj boļe odgovara latinskome *aetas nostra* jer *naše doba* nije narodno.

Narodna skula, v. građanska skula.

Naruč je *mutuo*, kad se za uzajmļeni novac *dušiteļ* upiše na kuću ili na baštinu dužnika, i tad se veli uzeti ili dati što u *naruč*.

Naseon*) je naj boļa riječ, kojom se može prevesti latinska *frequens*, n. p. senatus frequens je *naseono* vijeće jali skupština.

Naslon je narodna riječ u građevini i znači uprav *galleria, bedekter gang*. Kanimo se dakle *zatvorenijeh hodnikā*, a tešto kad bi se zadovoļili *galerijǫm*.

Nasrt bolesti čita se po kńigama i novinama za *assalto della malattia*, a u puku se to govori *nastup* bolesti.

Nastran (čovjek) je što se talijanski zove *originale*, a ńemački po prilici *Sonderling*.

Nastup bolesti, v. nasrt bolesti.

Našastav v. Inventar.

Naustice što kazati veli se, a ne *usmeno* (što nema), i znači *mündlich* etwas aüssagen; *naizust* umjeti (a ne *naustice*) *aüswendig wissen*; *primati* (a ne *učiti na pamet*); n. p. Kad je on pjevao, ja sam *primao*.

Navađańe i navađati. U učenom svijetu rečene dvije riječi služe u smislu talij. *addurre*, n. p. *navađańe* primjera, *navađati* riječi i ost. To puk ne bi razumio, jer *navađańe* i *navađati* (navada) znači *priviknuti* (angewöhnen).

Navađenik je koji se na ńešto *navadio* (naučio). Poznata je narodna riječ: „*Navađenik* je gori nego krvnik." — Za *addurre* dakle treba kazati *navesti, navoditi* da ne bude amfibologije, gdje nije prijeka potreba.

Navaliti, v. osloviti.

Navečje je narodna riječ za *vigilia*. Istina da ima *uoči* čestica, ali *navečje* je supstantiv, n. p. „Danas je *navečje* Nikolja dne, kupe se zvanice i prijateļi" i ost.

Navesti, v. navađańe.

Navijorka. Ovako naši pomorci zovu grad *New-York* u Americi, i mislim da je dobra riječ i da je treba umetnut u naše geografijske harte, v. Brziļ, Navrļan.

Navlaka je narodna riječ u Konavlima za *enveloppe* kńigā (poslanicâ), što se u Dubrovniku zove *kućica*. U kńižara pitaju: „Dajte mi dvanaest listā i dvanaest kućica."

---

*) Očito su u ove riječi ostali padeži zaveli nom. mušk. roda, jer bi ovaj imao glasiti: *nєselan* isp. *mιsaon*.

N a v o d i t i, v. navađańe.

N a v r ļ a n. Naši pomorci ovako zovu *New-Orleans*, pa za što nebi vrijedila ova riječ, kad vrijede druge po pučkoj etimologiji skrojene, kako n. p. Nikopoļe, Jedrena ili Drijenopoļe, Jakin i ost.

N a z o r narodna riječ i znači opreznost. Ova riječ još živi u prezimenima i u frasi narodnoj: „Budi nazor" (Gib acht).

N a ž i v i č i t i, v. živica.

N e s glagolom *imati* kod štokavaca jekavskijeh slijeva se u *nemati*, dakle *nemam*, *nemajući* i ost. Ko piše *ne imam*, *ne imajući* i ost. odmetnik je pravom kńiževnom jeziku.

N e b o je najboļa riječ za *klimat* (kad ne bi htjeli uzeti ovu grčku riječ), kako su i stari Rimļani govorili prosto *coelum*. n. p. „Pod ovijem *nebom* ńekako mi ne ide" (questo clima non mi conferisce). Kanimo se dakle kovanoga *podnebļa* i još gorega *podnebesja*.

N e l a g o d (i) ž. r. znači *acciacco*, i vrlo dobro se kaže *nelagodi* starosti za *acciacchi* della vecchiaja.

N e t o m, v. stoprva.

N e v o ļ a n, v. voļan.

N i n je *Nona*, v. Jakin, Rim i ost.

N i š a n, v. Kolajna.

N i š t a i *Ništavilo*, v. podlost.

N i š t i c a je nevaļala riječ u svome kroju, jer *ništa* nije supstantiv kako *kiša*, koja ima svoj deminutiv *kišica*; *ništa* je zamjenica (što, šta) te nema deminutiva; a po riječi *ništica*, deminutiv zamjenice *što* (šta) bio bi *štica*. Što bi tad kazala *daska* (дьщица)? Istina da i od *svašto (svašta)* čine *svaštice*, ali je kńiga mnogo trpeća. Inače ništica ne odgovara ni matematično arapskome *zeru*, jer *zero* nije baš *ništa*. Što dakle da činimo? Nije potreba da riječ daleko tražimo; imamo je u puku, a to je ista arapska riječ, biva *zera*. Pa *zera* uprav i matematično odgovara arapskomu *zeru*, jer puk kaže: „Daj mi *zeru*;" a to znači *malu mrvicu* česa. Također čuje se: „Nije mi dao ni *zere*," biva ni *male mrvice*, što je baš u matematici *zero*. Kad su svi narodi pozajmili u Arapā *zeru* za skulu, čemu se sami mi libimo, kao nastran čovjek od ļudi?

N o g o s t u p je narodna riječ za *trottoir* i *marciapiedi* po širokijem ulicama gradovā.

N o r i n je *Narona*, v. Nin, Rim i ost.

N ö s a k. Program Dubr. Gimn. 1888 iznio je prijedlog dviju riječi: *pronosak* za *prima editio* po prvomu kokošińemu jajetu, a *iznosak* za *ultima* ili *postuma* editio po pošļedńemu jajetu kad već kokoš ne može da nosi. I evo nakon godinu danā te su mi riječi milije, i mislim da će

prije ili poslije zamijenit grdno *izdańe*; a tešto da se primi *edicion*. Ńeki mi učeni prijatej i drug opazi da se i ńemu čine one riječi dobre za *prima* i *ultima editio*, ali kako ćemo za drugu, treću i ostale edicioni? Odgovor se sam po sebi nameće. U riječima *pronosak* i *iznosak* mamo *nosak* kad se prijedlozi skinu. Kako se i o kokoši veli da je *pronijela* ili *iznijela*, tako se reče da je *snijela*, a koja je *snijela nosi*. Dakle će *nosak* bit *edicion*.

Novačeńe i novak, v. popis.

Obašav (obašva) je rub (orlatura) kad je hajina po krajima prosto obašvena, a *optok* je kad je po krajima sukno, različito od hajina, prišveno *(praetego)*; za to *optočena* toga je *praetexta*.

Obavjati, v. rukovati.

Obdanica je narodna riječ i protivna je konaku, n. p. na konaku sam kod brata, a na *obdanici* po prijatejima.

Običan je zgodan adjektiv za ńem. *gemüthlich*, što nevajalo prevađaju *blag*, *srdačan* i što ti ja znam; n. p. mjesto *obično*, *obična* dvornica, kuća i ost.

Običavati nije narodna riječ nego kńiževna. Puk veli: „*Vičan* sam“ ili „*običan* to uraditi,“ jali „*obično* to radim,“ jali „*običaj* mi je,“ jali „*naučio* sam se tako“ i ost.

Obići ili boje *obiti* je *kušati* (provare). Prije nego se vidi što je ńešto, ide se na okolo; za to u imperativu *obidi*, što je pak i na drugo prošlo u prenesenom smislu. Govori se n. p. „Obidi mi ga“ biva jaje, kad se djeca o uskrsu tucaju jajima, i tijem jedno drugomu kaže da ga potucka po zubima i uvjeri se da je jaje a ne kamen. Od toga imperativa *obidi* zametnuo se nepravilni glagol *obisti* i još gori *obidovat*, kako od prezenta *renem* (ženem od gnati) *renati* i ost.

Objelodaniti glagol je u kńiževnosti koji znači *publicare colla stampa*, a u puku *palam incipio facere (furtum)*, te bi po tome taj glagol mogao pristati za kńiževnu krađu. *Objelodaniti* pučki se govori: *turiti* ili *pustiti* u svijet, *iznijeti* na svjetlost ili na bio dan i ost.

Oblaznica je u narodu dočeknica kafa, jali rakija i smokve, jali što drugo, što se pred goste iznese istom uđu u kuću. Eto Dubrovčanima riječi za talij. *rinfrešak*.

Objetnica je prava riječ narodna za *anniversarium*, jer je *god* i *godovno* (oga) -koje vidi- ńešto drugo; dakle zgodno je reći *pedeseta*, *stota*, *tisućna objetnica* od pokršteńa, ustanka narodnoga i ost. I *godišńica* je ńešto drugo (v. Vuk. Rječnik. s. v. i Stulli).

Obrđati narodna je riječ i znači *potamńeti* u licu, n. p. „*obrđao je.*“ U Dubrovniku se to kaže *rđave je pomasti*, što je prijevod iz talij. *è di cattiva ciera*. No opazit mi je da adjektiv *rđav*, što se čuje

u Dubrovniku osobito za nemoć, slaže se s narodnijem glagolom o-*brđati*.

Obrok nije samo određeni rok za ješu, nego i *porzione*, ali sveđ hrane, n. p. „Daj ti meni moj *obrok*, pak ću ja jesti kad me je voļa."

Obuška je narodna riječ za iglu bez uši. Biļežim je ovdje našijem šavčicama i vezilicama na ogled, jer sam čuo jednom da se taka igla zove *gluha*, a biće i to dobro.

Oči pl. znači još i *presenza*, n. p. pred moje *oči*, v. izočan *)

Odar. Mnogo učeni Bošković **) razvio je razliku između riječî *odar* i *posteļa*. Meni je ovdje samo pridodati da ne treba tražit kako ćemo zvat *Bettgestell, lettiera.* Kad imamo *odar mrtvački*, *odrinu* za lozu i *odar* (u Dubrovniku) na kom spavamo, eto riječi za tu spravu, u koju metnemo *posteļu* ili *steļu*, koja može bit *vuneńača*, *pernica*, *slamnica* i *slamńača* ili što drugo. Dakle je *odar Bettgestell* a *posteļa* je *Bett.*

Odbiti se veli puk o jelu „*odbilo* mi se jelo" što kńiga prevađa „*izgubio sam voļu* za hranom" (ich habe den Appetit verloren).

Odbor je narodna riječ u tkańu o pređi, kad je ova lijepo osnovana, pa se u navijańu pred cijepcima odbira (ne puti); tad se kaže da je dobar *odbor* (selectio). Što će nam dakle *odbor* i za *Comitato* i za *Giunta*, kad ne odgovara ideji. Pa ni po jada da smo riječ namijenili samo za *Giunta*, jer ńu ńekako treba zvat; ali čemu za *Comitato* kad imamo narodni način tomu poslu. Puk kad reče da je ńekoliko ļudi odabrao za kakav posao, sveđ veli: *tri* čovjeka, *pet* ļudi, ili *dvojicu*, *petericu*, *desetericu* i ost. Tako je bilo i kod Rimļanā; to su *duumviri*, *triumviri*, *decemviri* i ost. Zašto i mi ne bi mogli svesti na narodni govor i to, a ne zavoditi se za novijem narodima, n. p. za Nijemcima, kojima je *Aŭsschŭss* i jedno i drugo (*Landesaŭsschŭss odbor zemaļski* i *Aŭsschŭss odbor)*, pak ne znamo razlikovati nego se smetamo kad velimo, n. p. „*Odbor* za pregledańe rada *odbora* zemaļskoga." Koliko bi boļe bilo kazat: *Petorica* (sedmorica) za pregledańe rada *odbora* zemaļskoga.

Odgovarati u Dubrovniku znači *esser responsabile*, n. p. „Ko za ovo *odgovara?*" I talijanac tako kaže: Chi *risponde* per ciò? Ali mislim da je dobra frasa, pošto u puku imamo riječ *odgovor* za responsabilitá, n. p. „A čiji je *odgovor*, ako se zlo dogodi."

Odgovor, v. odgovarati.

Odijeliti se, v. pustiti ženu.

*) V. Program Dubr. Gimn. 1888.

**) v. Bošković I.

Odjediti se narodni je glagol u Konavlima i znači *smiriti se*, n. p. Govori mu, možeš sad, *odjedio se*.

Odlučiti se, v. pustiti ženu.

Odnos je riječ ruska, za to i *odnošaj* i *odnositi se*. U nas to puk ne bi nikako razumio. Za to je Daničić unio *svezu* i *privezu*, pa *svezati se* i *privezati se*, n. p. „Prijateļske *sveze* dvaju naroda tiješte nam radosnice suze, koje se *privezuju* srcu." Ovako je za sad mnogo boļe, nego pisati i govoriti nerazumļivi *odnos* i ost.

Odnositi se, v. odnos.

Odnošaj, v. odnos.

Odoļen (a). Evo lijepe riječi liječnicima. Kad je boniku zlo i naopako, dadu mu *odoļena* da mu prekine bol; a što je to nego *specifico* ili kako inače? Kad vide da treba ublažit krepost *odoļena*, dadu drugu travu, te se zove *odumiļen*; a to je očito *calmante*.

Odreći znači *dar la disdetta*, n. p. *odrekao* je kuću, baštinu i ost., a ne dati *otpovijed*, ili *otkazati* ili još kakogod nevaļalo.

Određivańe, v. suđeńe.

Odrene haļine zove se u puku *kućna odjeća*, i to odgovara prilično ńem. *Schlafrock*.

Odumiļen (a), v. Odoļen.

Odvala je u puku *recidiva* u nemoći, v. povratak.

Odvisiti od .... svud se čita a navlaš u gramatikama, a to je očiti prijevod iz ńem. *abhängen von* ili iz talij. *dipendere da* .... U narodu se govori *visjeti o* klinu, *objesiti o* klin. Po tome treba kazat u gramatici: „Ova druga riječ visi o prvoj," a inače u govoru: „Dubrovačke vlasti vise o Zadarskijem, a ove o Bečkijem." Kad je potreba kazati *dipendente*, boļe bi bilo to razvit u *koji visi*; ali ako se nikako ne može, tad je ļepše čut partić. *obisnut* (*obisnuti* hangen bleiben), nego *obješen* radi ružna značeńa.

Oglavļe je vrlo lijepa riječ iz starijeh bugarštica *) za onaj krug oko glave u svetaca te se zove talij. *aureola*, a *pramen* je *nimbus*, v. ograda.

Ogled je *mostra* po frasi: Iznio je svu trgovinu *na oglede*.

Ogledati je u narodnijem pjesmama glagol mnogo puta upotrebļen mješte onoga *kušati*, što se gotovo sveđ u ķńigama nalazi; n. p. pusti da *ogledam* i ost.

Oglušiti se osim obićnoga značeńa ima i sudbeno i znači *ne ozvati se*, na poziv suda; dakle *esser contumace*, što je vrlo zgodno za naše potrebe.

---

*) Narodne pjesme i ost. Bogišić, Biograd 1878. v. Pjesma 39, 13.

O g ń a r. Novińe i kńiževnici zovu *ogńarima* na parńačama one ļudi te potiču ogań nagrćući uglijevļe. Očito to je prijevod iz talij. *fuochista* po Parčićevu riječniku. U narodu se kaže *žariti* vatru, jer *žar* je uglijen razgorjeni; za to naj boļa je riječ *žarilac*, a *žarilo* i *žarač* je prļ, kojijem se *žari*.

O g o v a r a t i je zgodna narodna riječ za ostarjelu *izvińavat* i za malo običnu *ispričavat*; n. p. „Mladi je kori, a ona se *ogovara*.“ Pak ima i poslovica: „Sina i kriva otac *ogovara*.“

O g o v o r po tome je prava riječ za grdnu *ispriku* *), jer *izgovor* je *pretesto*, a *opravdańe* giustificazione.

O g r a d a je ono kolo oko mjeseca koje se vidi kad ima vlage u uzduhu. I ova bi riječ bila dobra za *pramen* nimbus, v. oglavļe.

O g r a đ e n i k, v. osredak.

O g r a n i č e n i n e o g r a n i č e n, v. izmjeran.

O k r u g l o s t je *rotondità* u puku, a ne *kruživost*, i kakogod drukčije, što se čuje od učenijeh ļudi i po skulama.

O k r u ž n i c a u službenom jeziku, pak eto i u kńiževnom znači talij. *la circolare*, a tamo nije ništa drugo, nego *la periferia*, jer *obodnica*, što je u kńigama, bila bi crta na obodima čega **). Talijanska *circolare* zove se u puku *raspis*, n. p. „Vojvoda je turio *raspis* na kapetane, da se svak listom diže na oružje.“ V. Kolorednica.

O k v i r, v. oplata.

O m j e r i o m j e r a, v. izvid i razgled.

O n o l i š n i, v. Kolišan.

O p a č i c a je druga strana svite, što se protivi *licu* ili *lišcu*. Drugdje govore i *nalič*. Dakle *lice* i *opačica* jali *nalič*. *Opačica* gađa s Dubrovačkijem načinom govora, jer se veli: s *lišca* i s *naopaka*.

O p i r ń a č a je narodno ime za tuđi kanavac. V. Sudopera.

O p l a t a je prava narodna riječ za drvenu ili kovanu ogradu slike, što se zove nenarodnom riječi *okvir*; n. p. slika bogorodičina u zlatnoj *oplati*.

O p o v i d j e t i lijepi glagol što živi u puku a kńiga ga pometnula, i znači *denunziare*, i nije isto što *tužiti* (accusare): n. p. „*Opovidi* to sudu.“

O p o v i j e d (i) po tome je *denunzia* a ne *tužba*.

O p r a v a je pismeni dopust, v. isprava.

O p r a v i t i i s p i t, v. položiti. — *Opraviti* i *opravļati* spise znači *expediren*, v. rukovati.

---

*) V. Program Gimn. Dubrovačkoga 1888.

**) V. Program Dubr. Gimn. 1888.

Opredijeļeńe, v. suđeńe.

Oprem ati, v. rukovati.

Opreka, v. protuslovļe.

Oprošteńe, proštenje ili zavjet zove se u puku *Wallfahrt* a ne hodočašće *) ili inače; v. *poklonik*.

Oprovrgavati i oprovrgnuti. Ovaki i slični barbarizmi čitaju se u našijem novinama i kńigama a ne znače ništa. To se čisto govori *utjerivati* i *utjerati* ili *ugoniti* i *ugnati u laž*, pa i prosto *poreći*. N. p. „Pukao glas o ńekakvoj krađi u dońem selu i pala sumńa na kneza, no prije osvitka sve je *porečeno* i notńe straže *utjerale u laž* opadače.“

Opršńak je rubac te se zastre djetetu niz prsi da se ne omrļa, što se u Dubrovniku zove *zastiračić*. Kanimo se dakle talijanskoga *bavarina*.

Optok je u narodu svita na svitu po krajima prišvena, a haļina *optočena* to je rimska *toga praetexta*.

Opuhano u frasi *doći na opuhano* odgovara onoj latinskoj *sero venientibus ossa*; za to nije potreba prevađat *doći na kosti*.

Orašak ili oraščić zove se *noce moscata*; za to nije potreba zvati *moskat* ili čisto sve talijanski.

Osebnik i osebno ime, v. samostavan.

Osek ili osekaj zove se uzmicańe mora s obalā. Dakle je nepravilno ono što govore i pišu *osjek*, *osjeka* i *osjekaj*, jer ovo postaje od osnove *sjek* u glagolu *sjeći*, a ono je *sek*, jer se veli da je more *oseklo* ili *useklo*; ostati na *oseku*. U Dubrovniku vele *reseka* od lat. *recessus* (maris) **).

Osječak (čka) narodna riječ za *segmentum*, što vrlo dobro gađa za geometriju.

Osječena cijena to je narodni naziv za talij. *prezzo fisso*, jer veli se *osjecati* i *osjeći* cijenu. Također i *zacijeniti* ima isto značeńe, jer se reče: „Koliko si to *zacijenio?*“ I to znači: „koliku si *cijenu udario*.“ Po tome moglo bi se kazat i *zacijeńena trgovina*.

Osjeći, v. pravorek.

Osjekom se veli u puku za onu latinsku *per aversionem* a ńem. *im bausch* ***) *und bogen*, što gotovo odgovara *na oko*. n. p. „kupuju ono žita *osjekom*“ i znači da ne mjere nego uzimļu onako na oko.

---

*) U Primorju se zove *obodnica* vrsta kamenice (ostrica), v. Vuk.

**) I riječ *dokes* je latinska od *decessus* (lunae) kad je naj zgodnije ribańe.

***) Odatle riječ *pauschale*.

Osjevine narodna riječ, isto kao *isijevci*; *mekińe* v. paļe.

Osloviti koga posve je grdna riječ, što puk ne razumije. Najprije *sloviti* nema u tom smislu, pak vidi se očito da je prevedeno iz ńem. *anreden.* To se narodno veli *zaokupiti* koga, *navaliti,* i sveđ se razumije *riječju*.

Osluhivańe i osluškivańe je *auscultatio* a narodna je riječ. Eto i ovo našijem liječnicima.

Osmaš, sedmaš, šestaš, petaš, četvrtaš, trećaš drugaš i prvaš. Ovako zovu učenike razređene po klasama Gimnasijskijem, kako koji kojoj klasi pripada, a meni se čini da to ne ide za to, što su neobične te riječi u tome smislu, a teško je da nastavak *aš* podava riječi tu rasporednu krepost. Dapače treba gledat pučki jezik, ima li on štogod te bi se moglo uzeti za osnovu i ovijem nazivima. U narodu ima *prvak*, biva prvi po redu; *drugak* nema, ali ima *utorak* (вьторый) što je isto, i znači *drugi* (dan); *trećak* je obična narodna riječ za końe, valove, oblake i ost; *četvrtak* je četvrti dan u nedjeļi; *petak* je peti dan; pak po tome ide i *šestak*, *sedmak* i *osmak*. I ovi potońi imaju svoje značeńe; to je živinče šestoļetno, sedmoļetno i osmoļetno. Dakle kad bi promijenili akćente da nije amfibologije za nedjeļne dane, mogli bi sadašńe nazive zamijeniti ovijem ovako: *òsmâk*, *sèdmâk*, *šèstâk*, *pètâk*, *četvr̀tâk*, *trèćâk*, *utòrâk* i *pr̀vâk*, i tako razređivati učenike po klasama držeći se narodnoga naziva.

Osobina je u puku *Sondergut*, n. p. „u zadruzi nema niko *osobine*, ali može mu ko namrijeti što, ili steći on glavom i tada bi on mogao imat *osobine*." Za to *osobina* nije *particolarità* nego *particolare possesso*. Dakle za particolaritâ treba se držat *osobitosti*.

Osobitost, v. osobina.

Osredak (tka) nar. riječ u Konavlima i znači škrapicu zemļe u stijeńu za pašu. To se zove i *ograđenik*.

Osvajańe, v. mojeńe.

Otkazati je *respondere* a ne *dar la disdetta*, v. odreći. n. p. Petar ga pozna a on *otkaže* da ne će doći.

Otpovijed je ostarjela riječ i znači *odgovor* a ne *disdetta*, v. odreka.

Otvoriti britvu nije narodno nego *iskoriti britvu*.

Ovolišni v. kolišan.

(nastaviće se).

ŠKOLSKE VIJESTI.

I.

A) UČITELJSKI ZBOR.

a) Učitelji obeznijeh predmeta:

1. **Škarica Stjepan**, počasni član c. k. vojničkog znanstvenog društva u Zadru, *upravitelj*, predsjednik zaklade *„Gundulić“*. Učio je matematiku u VIII. i fiziku u VII. razredu, 5 ura na nedjelju.

2. **Zore Luko**, odlikovan VIII. činovničkijem redom, dopisni član srpskog učenog društva u Biogradu i jugosl. akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, zastupnik na dalmat. saboru, općinski vijećnik, član kotarskog školskog vijeća, sudbeni tumač za ruski, prevoditelj za srpsko-hrvacki i talijanski jezik, *profesur*. Učio je latinski i povijest u V. srpsko-hrvacki u V.-VIII. razredu, svega 16 ura na nedjelju.

3. **Vučetić Antun**, *profesur*. Na dopustu kao c. k. školski nadzornik kotara splickoga.

4. **Deanović Niko**, općinski vijećnik, *profesur*, glavar VII. razreda. Učio je grčki u III. i talijanski u IV-VIII. razredu, svega 15 ura na nedjelju.

5. **Nikolić Manojlo**, član škrbništva poljodjelskog zavoda u Gružu i hemijski vještak za sudbeno okružje dubrovačko, *profesur*, čuvar prirodopisne zbirke. Učio je matematiku u I. II. i IV., a prirodopis u I. II. V. i VI. razredu, svega 17 ura na nedjelju; a I. semestar i prirodopis u III., svega 19 ura na nedjelju.

6. **Palunko** pop **Vice**, počasni kanonik mjesnoga biskupskoga kapitula, upravitelj biskupskoga sjemeništa, općinski vijećnik, *profesur*, gimnaz. katol. kateheta, čuvar učiteljske i učeničke biblioteke. Učio je katolički vjeronauk u razredima I-VIII., svega 16 ura na nedjelju.

7. **Borštnik Frano**, *profesur*, čuvar fizičke zbirke, blagajnik zaklade *„Gundulić“*. Učio je matematiku u III. V. VI. i VII., a fiziku u IV. i VIII. razredu; a II. semestar i fiziku u III. razredu, svega I. sem. 18, a II. sem. 20 ura na nedjelju.

8. **Mrgjen Stjepan**, sveštenik, obdaren crvenim pojasom, gimnaz. grč. ist. kateheta, *profesur*. Učio je grč- ist. vjeronauk 16 ura na nedjelju.

9. **Posedel Josip**, *profesur*, čuvar stare gimnaz. biblioteke i numism. zbirke, glavar VIII. razreda. Učio je latinski u VIII., grčki u VII., zemljopis-povijest u II. i propedevtiku u VII. i VIII. razredu, svega 17 ura na nedjelju.

10. **Zglav Mato**, *profesur*, bibliotekar zaklade „*Gundulić*," glavar IV. razreda. Učio je latinski, grčki i srpsko-hrvacki u IV. i grčki u VIII. razredu, svega 17 ura na nedjelju.

11. **Matijević Niko**, *profesur*, glavar I. razreda. Učio je latinski, srpsko-hrvacki i talijanski u I. razredu, svega 16 ura na nedjelju.

12. **Kušar Marćel** (cjelovito usposobljen iz srpsko-hrvackoga i njemačkoga), *suplenat*. Učio je njemački u IV-VIII., svega 16 ura na nedjelju.

13. **Katić Jozo** (cjelovito usposobljen iz klas. filologije), *suplenat*, glavar III. razreda. Učio je latinski, srpsko-hrvacki i talijanski u III., i grčki u V. razredu, svega 17 ura na nedjelju.

14. **Janni Rafo** (cjelovito usposobljen iz klas. filologije), sudbeni tumač za francuski jezik, *suplenat*, glavar VI. razreda. Učio je latinski i grčki u VI. i latinski u VII. razredu, svega 15 ura na nedjelju.

15. **Calvi Ubald** (cjelovito usposobljen iz klasične filologije), *suplenat*, glavar II. razreda. Učio je latinski, srpsko-hrvacki i talijanski u II. razredu, svega 15 ura na nedjelju.

16. **Cante Baltazar** (cjelovito usposobljen iz povijesti i zemljopisa), *suplenat*, čuvar zemljopisne zbirke. Učio je zemljopis i povijest u I. III. IV. VI. VII. i VIII. razredu, svega 18 ura na nedjelju.

b) Učitelji slobodnijeh predmeta:

1. **Zglav Mato**, *gimn. profesur*. Učio je kaligrafiju (relativno obezni predmet) u I. i II. osjeku 2 ure na nedjelju.

2. **Mohr Josip**, *profesur* pri ć. k. ženskom učiteljištu. Učio je risanje i gimnastiku skupa 6 ura na nedjelju.

3. **Marcocchia Napoleon**, *učitelj* pri ć. k. ženskom učiteljištu. Učio je pjevanje 2 ure na nedjelju.

B) POSLUŽNIK:

Jakob Schweinberger.

II.

Nastavna osnova

izvedena kroz školsku godinu 1888-89.

A) Obezni predmeti.

I. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Nauk katoličke vjere. — Tekst: *Veber Ad.*, Veliki katolički katekizam. Zagreb 1880. — II. Za učenike Grč. Ist. — O Bjepи. — Tekst: *Вукићевић Н.*, Катихисис за православне ученике средњих школа. Књига I. Панчево 1880.

Latinski. — Ura 8 na nedjelju. — Pravilni oblici; glavna pravila o upotrebljavanju konjunktiva; constructio accusativi cum infinitivo uz vježbe i učenje riječi i rečenica na pamet. Od početka trećega školskog mjeseca 4 školske radnje na mjesec. — Teksti: *Pavec I.*, Latinska slovnica za gymnasije. Zagreb 1885. — *Divković M.*, Latinske vježbe za I. gymnasijski razred, II. izdanje. Zagreb 1882.

Srpsko-Hrvacki. — Ure 4 na nedjelju. — Oblici. Nauk o prostoj rečenici i empirijsko tumačenje dijela stegnute i sastavljene rečenice. Čitanje uz gramatičke opaske i učenje izabranih pjesmica iz čitanke na pamet. Vježbanje u govorenju i ortografiji. — Radnje 2 školske, a 2 domaće na mjesec. — Teksti: *Danilov Iv.*, Slovnica za srednja učilišta nižega reda. Zadar 1873. — *Smičiklas T.*, Hrvatska čitanka za I. razred gimnasijski. Zagreb 1881.

Talijanski. — Ure 4 na nedjelju. — Ortoepija i ortografija. Pravilni gramatički oblici i prevagjanje po tekstu do § 106. uz učenje riječi. Naučilo se je na pamet njekoliko pjesmica. — Radnje 2 školske, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Mussafia Ad.*, Talijanska slovnica za početnike, priredio I. K. Švrljuga. Zagreb 1886.

Zemljopis. — Ure 3 na nedjelju. — Počeci iz opće geografije. Pregled glavnih oblika kopna i vode u njihovu razdijeljenju na zemlji i položaja znamenitijeh država i gradova, s neprestanim vježbanjem u čitanju i risanju zemljovidâ. Elementi matematične geografije u koliko su neophodno potrebiti za razumijevanje zemljovida i dadu se istumačiti elementarnim načinom. — Teksti: *Streer Ed.*, Zemljopisna početnica za I. razred srednjih učilišta. Zagreb 1882. — *Kozenn B.*, Geographischer Schul-Atlas für Gymnasien, in 56 Karten. Beč 1885 (Hölzel).

Matematika. — Ure 3 na nedjelju. — *Aritmetika.* Desetični sustav; četiri temeljna računa s neimenovanijem jednoimenijem i višeimenovanijem cijelijem i desetinskijem brojevima. Djeljivost brojeva. — Nješto o metarskoj mjeri i utezima. — *Geometrija.* Crte, kutovi i trokuti. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici za niže razrede gimnazija, I. razdio. Zagreb 1880. — *Dřizhal-Pexider*, Mjerstvo za male gimnazije, I. dio. Zagreb 1884.

Naravoslovje. — Ure 2 na nedjelju. — *Zoologija.* Sisavci, kukci i pauci. — Tekst: *Pokorny-Furlić*, Prirodopis životinjstva, III. izdanje. Zagreb 1881.

II. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Biblijska povijest iz staroga zavjeta uz geografijske vijesti o Palestini. — Teksti: *Ivecović Fr.*, Biblijska poviest starozavjetne objave, za srednja učilišta. Zagreb 1879. — *Skurla St.*, Historijska geografija Palestine. Beč 1872. — II. Za učenike Grčko-Ist. — O надежди и љубави христјанској. — Tekst: *Вукићевић И.*, Катихисис за православне ученике средњих школа. Књига II. Панчево 1880.

Latinski. — Ura 8 na nedjelju. — Nepravilnosti u deklinacioni i konjugacioni; dvostruki nominativ; konjunktiv s veznicima; neupravno pitanje; glavnija pravila o akuzativu, genetivu i ablativu; dativ sa *sum*; prijedlozi; konstrukcion imenâ gradova; verba impersonalia; nominativus i accusativus cum infinitivo; gerundia; upotrebljavanje partićipija; ablativus absolutus. — Radnje 4 školske na mjesec. — Teksti: *Pavec I.*, Latinska slovnica, v. I. razred. — *Divković M.*, Latinske vježbe za II. gimnazijski razred. Zagreb 1884.

Srpsko-Hrvacki. — Ure 3 na nedjelju. — Ponavljanje i dovršenje nauka o oblicima; o prijedlozima; o rečenicama sastavljenijem i skra-

ćenijem i o interpunkcioni. Čitanje uz gramatičke opaske; učenje izabranih komada na pamet. — Radnje 2 školske, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Danilov Iv.*, Slovnica, v. I. razred. — *Maretić T.*, Hrvatska čitanka za II. razred srednjih učilišta, III. izdanje. Zagreb 1884.

Talijanski. — Ure 4 na nedjelju. — Ponavljanje i popunjenje praviluih oblika. Glavna pravila o upotrebljavanju konjunktiva, kondicionala i infinitiva. Prevagjanje usmeno i pismeno po tekstu do § 170. — Učenje riječi i gdje koje pjesmice na pamet. — Vježbanja u razgovoru. — Radnje 2 školske, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Mussafia Ad.*, Slovnica, v. I. razred. — *Letture italiane* per le classi inferiori delle scuole medie. Parte. I. Vienna 1886 (Hölder).

Zemljopis. — Ure 2 na nedjelju. — Popunjenje matematične geografije. — Posebni zemljopis Azije i Afrike u pogledu oro-idrografijskom i topografijskom, s obzirom i na podneblje, osobito u koliko ovo utiče na raslinstvo pojedinijeh zemalja i na njihov gospodarstveni, društveni i kulturni život. Opći pregled Jevrope glede na oris, relief i rijeke. Posebni zemljopis južne Jevrope. — Teksti: *Matković P.*, Zemljopis za niže razrede srednjih učilišta, III. izd. Zagreb 1883. — *Kozenn B.*, Geographischer Schul-Atlas, v. I. razred.

Povijest. — Ure 2 na nedjelju. — Pregled povijesti starog vijeka poglavito Grka i Rimljana, s osobitim obzirom na biografije odličnijeh lica i na priče. — Teksti: *Hannak-Klaić*, Poviest staroga vieka za niže razrede srednjih učilišta. Zagreb 1882. — *Jausz G.*, Historisch-geographischer Schul-Atlas, I. dio. Beč (Hölzel).

Matematika. — Ure 3 na nedjelju. — *Aritmetika.* Skraćena množidba i dioba cijelih brojeva i desetinskijeh česnika; računanje s običnijem česnicima; o metarskoj mjeri i utezima; omjeri, razmjeri, trojno pravilo, postotni račun. — *Geometrija.* Trokuti, četverokuti, višekuti; opseg i ploština likova; jednakost i pretvorba likova. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici, v. I. razred. — *Dřishal-Pexider*, Mjerstvo, v. I. razred.

Naravoslovje. — Ure 2 na nedjelju. — I. semestar. *Zoologija.* Ptice, gmazovi, vodozemci, ribe, mekušci, crvi, stonošci i korepnjaci. — II. semestar. *Botanika.* Udoslovje bilina i opisivanje naj znamenitijeh bilina javnocvjetaka. — Teksti: *Pokorny-Furlić*, Prirodopis životinjstva, v. I. razred. — *Pokorny-Janda*, Prirodopis bilinstva za niže razrede srednjih učiona. Zagreb 1883.

III. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Biblijska povijest iz novog zavjeta uz geografijske vijesti o Palestini. — Teksti: *Iveković Fr.*, Poviest novozavjetne objave božje za srednja učilišta. Zagreb 1879. — *Skurla St.*, Zemljopis Palestine, v. II. razred. — II. Za učenike Grčko-Ist. — Приповиjетке старога и новога завjета. — Tekst: *Даничић Ђ.*, Приповиjетке из старога и новога завjета, XII. издање. Панчево 1882.

Latinski. — Ura 6 na nedjelju. — O subjektu i predikatu; sintaksa padeža i upotrebljavanje prijedloga, uz vježbanja 2-3 ure na nedjelju. Preveli su se iz teksta §§. I-XVIII, XXVI-XXVIII, XXXI, XXXIII, XXXVI-XL, XLIV, L, LV, LVI, LIX, LX. Naučio se je koji komad na pamet. — Radnje 2 školske na mjesec. — Teksti: *Pavec I.*, Latinska slovnica, v. I. razred. — *Rožek-Žepić*, Latinske i hrvatske zadaće o skladnji latinskoga jezika, I. dio. Zagreb 1884. — *Lhomond*, Urbis Romæ viri illustres. Zagreb 1879.

Grčki. — Ura 5 na nedjelju. — Pravilni oblici do konjugacioni glagola na $\mu\iota$ uz vježbanja po tekstu do §. LXXVIII. — II. semestra 2 školske radnje na mjesec. — Teksti: *Curtius G.*, Slovnica grčkoga jezika, preveo Fr. Petračić, III. izdanje. Zagreb 1881. — *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica za III. i IV. razred gimnazijski, priredio A. Musić. Zagreb 1882.

Srpsko-Hrvacki. — Ure 3 na nedjelju. – Ponavljanje nauke o rečenicama; sintaksa padeža i upotrebljavanje načina. Čitanje i tumačenje odabranijeh komada iz čitanke i učenje na pamet zgodnijeh pjesama. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Danilov Iv.*, Slovnica, v. I. razred. — *Smičiklas T.*, Hrvatska čitanka za III. razred gimnazijski. Zagreb 1880.

Talijanski. — Ure 3 na nedjelju. — Upotrebljavanje konjunktiva, infinitiva, participija i gerundija; nepravilni glagoli i zamjenice. Čitalo se je, prevelo i protumačilo više izabranih komada štiva iz čitanke uz kazivanje onoga što se je pročitalo. Učenje izabranih kratkih pjesmica, riječi i fraza na pamet. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Mussafia Ad.*, Slovnica, v. I razred. — *Letture italiane* per le classi inferiori delle scuole medie. Parte II. Vienna 1886 (Hölder).

Zemljopis. — Ure 2 na nedjelju. — Pregledni opis matematične geografije u koliko se proteže na odnošaj realnog gibanja zemlje naprama prividnom. Usporedni posebni zemljopis srednje, zapadne i sjev.-ist. Jevrope (osim Austro-Ugarske monarhije) u odnošaju s po-

vijesti. Posebni zemljopis Amerike i Australije. — Teksti: *Matković P.*, Zemljopis, v. II. razred. — *Kozenn B.*, Geographischer Schul-Atlas, v. I. razred.

Povijest. — Ura 1 na nedjelju. — Kratki pregled naj znamenitijih lica i dogagjaja iz povijesti srednjeg vijeka, uz isticanje glavnih čina iz povijesti Austro-Ugarske monarhije. — Teksti: *Klaić V.*, Poviest srednjega vieka za niže razrede srednjih učilišta, II. izd. Zagreb 1887. *Jausz G.*, Historisch-geographischer Schul-Atlas, II. dio. Beč (Hölzel).

Matematika. — Ure 3 na nedjelju. — *Aritmetika.* Kvalitativni i operativni znak ; četiri temeljna računa s jedno-i višečlanijem algebarskijem izrazima i česnicima. Uzmnozi i korijeni. — *Geometrija.* Ploština kruga i njemu upisanog i opisanog praviluog trokuta, četverokuta i šestokuta ; ploština pravocrtnih likova, kružnica, elipsa, parabola. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici, II dio, III. izdanje. Zagreb 1880. — *Dřizhal-Pexider*, Geometrija za male gimnazije, II. dio. Zagreb 1876.

Naravoslovje. — Ure 2 na nedjelju. — I. semestar. *Mineralogija.* Opća svojstva ruda i opis pojedinijeh razreda. — II. semestar. *Fizika.* Opća svojstva tjelesa; počela i zakoni o hemijskijem slučeninama i rastvorbama; naj znamenitije slučenine. — Teksti: *Kišpatić M.*, Rudstvo za niže razrede srednjih škola. Zagreb 1880. — *Wassmuth-Stožir*, Fizika za niže razrede srednjih škola. Zagreb 1884.

IV. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — O obredima i sv. činima katoličke crkve. — Tekst: *Rubetić Cvj.*, Katolička liturgika. Zagreb 1879. — II. Za učenike Grčko-Ist. — Кратка настава о богослужењу православне цркве. — Tekst: Рудаков прев. *Хрисант Гркинић*, у Бечу набавништвом ћ. к. школских књига, 1885.

Latinski. — Ura 6 na nedjelju. — Imena i zaimena ; teorija vremena i načina po 2-3 ure na nedjelju. — Prevelo se je i tumačilo: *Caes.* de bello Gallico, lib. I. IV. VII. do c. 80. Naučio se je koji komad na pamet. — Prosodija i metrika. — Čitanje metrično iz Ovidija. — Radnje 2 školske na mjesec. — Teksti: *Pavec I.*, Latinska slovnica, v. I. razred. — *Rožek-Žepić* (v. III. razred), II. dio. Zagreb 1882. — *C. Iuli Caesaris* commentarii de bello Gallico, ed. I. Prammer. Pragae 1883 (Tempsky). — *P. Ovidi Nasonis* carmina selecta, ed H. S. Sedlmayer. Pragae 1884 (Tempsky).

Grčki. — Ure 4 na nedjelju. — Ponavljanje oblika i dovršenje glagola na *ω* i na *μι* i nepravilnijeh uz vježbanja na glas i u pismu. Iz

sintakse: o slaganju predikata sa subjektom; glavnije o načinima u sporednijem rečenicama i o partićipiju predikatnomu. — Radnje 2 školske na mjesec. — Teksti: *Curtius G.*, Slovnica grčkoga jezika, v. III. razred. — *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica, v. III. razred.

Srpsko-Hrvacki. — Ure 2 na nedjelju. — Složena rečenica; vremena i načini. Glavne vrsti prose. — Čitali su se uz gramatičko tumačenje izabrani komadi štiva iz čitanke. Naučilo se je njekoliko pjesama na pamet. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Danilov Iv.*, Slovnica, v. I. razred. — *Marković Dr. Fr.*, Hrvatska čitanka za IV. razred gimnazijski, II. izd. Zagreb 1880.

Talijanski — Ure 2 na nedjelju. — Dovršenje sintakse i ponavljanje iz cijele gramatike s usmenijem vježbanjem. Čitalo se je i protumačilo više izabranih komada iz Letture italiane. Učenje izabranijeh komada na pamet. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Mussafia Ad.*, Talijanska slovnica, v. I. razred. — *Letture italiane* per le classi inferiori delle scuole medie. Parte III. Vienna 1883 (Hölder).

Njemački. — Ure 4 na nedjelju. — Nauk u čitanju, izgovaranju i pravopisu. Prevelo se je po tekstu: II. razdio (Oblici) do §. XL. uz učenje pravila i riječi na pamet. — Lakše vježbe u razgovaranju. Od II. semestra po 2 radnje školske, a 2 domaće na mjesec. — Tekst: *Kobenzl J.*, Njemačka Palestra. Beč 1880.

Povijest-Zemljopis. — Ure 3 na nedjelju. — I. semestar. Kratak pregled povijesti novoga vijeka uz isticanje lica i zgoda znamenitijih za povijest ukupne monarhije austro-ugarske. — II. semestar. Posebni zemljopis austro-ugarske monarhije po glavnijem tačkama njezina sadašnjeg stanja, s obzirom na naj znamenitije dogagjaje njezine povijesti, uz isticanje uže domovine. — Teksti: *Hoić I.*, Poviest novoga vieka za niže razrede srednjih učilišta. Zagreb 1878. — *Jauss G.*, Historisch-geographischer Schul-Atlas, III. dio. Beč (Hölzel). — *Matković P.*, Zemljopis austrijsko-ugarske monarhije za niže razrede srednjih učilišta. Zagreb 1882.

Matematika. — Ure 3 na nedjelju. — *Aritmetika.* Jednadžbe I. stupnja s jednom ili više nepoznanica; rješavanje zadataka upotrebom jednačaba; sastavljeno trojno pravilo; prosti dobitni račun, ročni, družbeni, smijesni i verižni račun; sastavljeni dobitni račun. — *Geometrija.* Stereometrija. Tačka i crta u prostoru; ugao; uglasta i okrugla tjelesa. Oplošje i tjelesnina tjelesa. — Radnja 1 školska, a 1

domaća na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici, v. III. razred. — *Dřishal-Pexider*, Geometrija, v. III. razred.

Fizika. — Ure 2 na nedjelju. — Ravnotežje krutnina, kapljevina i uzdušnina, gibanje krutnina, talasno gibanje, magnetičnost, električnost, akustika, optika, toplina. — Tekst: *Wassmuth-Stožir*, Fizika, v. III. razred.

V. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Opća dogmatika. — Tekst: *Suk Dr. Fr*, Katolička apologetika. Zagreb 1883. — II. Za učenike Grčko Ist. — Црквена повијест. Tekst: *Митрополит Михаил*, Повијест црквена. Београд 1880.

Latinski. — Ura 5 na nedjelju. — Ponavljanje i dopunjanje sintakse. Gramatičko-stilistično vježbanje 1 uru na nedjelju, po tekstu od §. 1-147. — Ponavljanje metrike. Kratak životopis Livijev i Ovidijev. Prevelo se je: *Liv.* lib. I. *Ovid.* Met. I. 89-415; VIII. 611-729; X. 1-77; XI. 85-193; XV. 745-860; Fast. II. 83-118; 195-242; VI. 349-394; Trist. I. 3; IV. 10; V. 2. 3. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Maiksner Fr.*, Latinska vježbenica za više razrede hrvatskih gimnazija, I. dio. Zagreb 1876. — *T. Livi* ab urbe condita librorum partes selectæ, edid. Zingerle. Pragae 1886 (Tempsky). — *P. Ovidi Nasonis* carmina selecta, v. IV. razred.

Grčki. — Ura 5 na nedjelju. — Ponavljanje atičkijeh oblika; glavna pravila Homerova dijalekta; naj glavnije od Homerova pitanja. Iz sintakse: o broju i spolu; o sponiku; nominativ, vokativ, akuzativ i genetiv, uz gramatička vježbanja po 1 uru na nedjelju. — Čitanje iz *Xenoph.* Kyrup. I. 2, 1-15; 4, 4-15; VII. 2; Anab. I. 1; 2, 1-4; 7; 8; IV. 7; 8; *Hom.* Ilias cijela I. knjiga, a od III. i V. što je glavnije. – Radnja 1 na mjesec izmjenično školska ili domaća. — Teksti: *Curtius G.*, Slovnica grčkoga jezika, v. III. razred. — *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica, v. III. razred. — *Schenkl Dr. K.*, Chrestomathija iz Xenophonta, za hrvatske gimnazije priredio L. Jurmić. Zagreb 1881. — *Homeri* Ilias, edid. G. Dindorf. Lipsiae 1884 (Teubner).

Srpsko-Hrvacki. — Ure 2 na nedjelju. — Pristup literaturi; naj glavnije o metrici; nacrt pojetike; epsko pjesništvo; priča i gatka; mit i legenda; epos, uza čitanje i tumačenje i učenje na pamet zgodnijeh odlomaka iz čitanke. — Radnja 8 školskih, 9 domaćih. —

Tekst: *Petračić F.*, Hrvatska čitanka za više gimnazije. Knjiga I. Zagreb 1877.

Talijanski. — Ure 2 na nedjelju. — Čitanje i tumačenje izabranih komada iz teksta; učenje na pamet biranih odlomaka. — Radnja 1 školska, 1 domaća na mjesec. — Tekst: *Letture italiane* per le classi superiori delle scuole medie. Parte I. Vienna 1885 (Hölder).

Njemački. — Ure 3 na nedjelju. — Tačnije tumačenje inversioni; stupnjevanje priloga; prilozi *da* i *wo* složeni s prijedlozima; uz koje glagole u vremenima savršene radnje stoji *sein*, a uz koje *haben*; uprotreba lica i načina i vremena do partićipija, sve uz vježbanja po tekstu od §. XLIII. do LXIV. — Radnje 2 školske, a 1 domaća na mjesec. — Tekst: *Kobenzl J.*, Njemačka palestra, v. IV. razred.

Povijest. — Ure 3 na nedjelju. — Povijest staroga vijeka, navlastito grčka i rimska, do Avgusta, uz isticanje momenata kulturno-istorijskijeh i uza zemljopisne crte. — Tekst: *Gindely-Klaić*, Poviest staroga vieka za više gimnazije. Zagreb 1881.

Matematika. — Ure 4 na nedjelju. — *Aritmetika.* Četiri glavne operacioni različitih brojeva; brojni sustavi; znakovi djeljivosti brojeva; o naj većoj zajedničkoj mjeri i naj manjem zajedničkom višekratniku; obični i desetinski česnici; omjeri, razmjeri i njihova upotreba; izvjesne jednadžbe I. stupnja s jednom i više nepoznanica. — *Geometrija.* Planimetrija. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici i algebri za više razrede srednjih učilišta. Zagreb 1876. — *Močnik Fr.*, Pouka u mjerstvu za više razrede srednjih učilišta. Zagreb 1887.

Naravoslovje. — Ure 2 na nedjelju. — I. semestar. *Mineralogija.* Opća svojstva i sistemacki pregled rudâ. — II. semestar. *Botanika.* Anatomija, morfologija, fiziologija i sistemacki pregled naj znamenitijih redova javnocvjetaka. — Teksti: *Vukasović Z.*, Rudoslovje i zemljoznanstvo za više gimnazije. Zagreb 1864. — *Pokorny V.*, Prirodopis bilinstva. Zagreb 1883.

VI. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Osobita dogmatika. — Tekst: *Rubetić Cvj.*, Katolička dogmatika. Zagreb 1884. — II. Za učenike Grč.-Ist. — Догматичко богословље. Tekst: *Митрополит Михаил*, Догматичко богословље, I. дио. Београд 1872.

Latinski. — Ura 5 na nedjelju. — Gramatičko-stilistično vježbanje po 1 uru na nedjelju. Prevelo se je i tumačilo: *Sall.* Jugurtha; *Verg.*

Ecl. I. i V; Georg. II. 319-345; 458-540; Aen. I; *Cic.* Catil. I; *Caes.* de bello civ. III. 1-30. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Maiksner Fr.*, Latinska vježbenica, v. V. razred. — *C. Sallusti Crispi* bellum Jugurthinum, rec. Aug. Scheindler. Pragae 1885 (Tempsky). — *P. Vergilii Maronis* opera, recognovit O. Ribbeck. Lipsiae 1884 (Teubner). — *M. Tulli Ciceronis* orationes, recogn. C. T. W. Müller. Lipsiae 1885. — *C. Julii Caesaris* commentarii de bello civili, rec. E. Hoffmann. Beč 1873 (Gerold).

Grčki. — Ura 5 na nedjelju. — Gramatičko vježbanje po 1 uru na nedjelju. Prevolo se je i tumačilo: *Hom.* Ilias, lib. IV. VI. IX. XXIV; *Herod.* lib. VIII; *Xenoph.* Kyr. 1 uru svako 15 dana. — Radnja 1 na mjesec, izmjenično školska ili domaća. — Teksti: *Homeri* Ilias, (Tempsky). — *Herodoti* de bello Persico (Tempsky). — *Schenkl Dr. K.*, Chrestomathija iz Xenophonta, v. V. razred.

Srpsko-Hrvacki. — Ure 2 na nedjelju. — Dramacko, didaktično, mješovito pjesništvo; basna i parabola; epigram i gnoma; zagonetka, alegorija, epistola, jeroida, parodija, travestija. Glavni nacrt stilistike; prosa i stil; tropi i figure; eufonija i evritmija; glavne vrsti i pravci prose; poslovna, umjetna, znanstvena, retorična prosa, uza zgodno čitanje i tumačenje primjera iz čitanke. Dodatak,| primjer hrije. — Radnja 8 školskih, a 8 domaćih. — Tekst: *Petračić Fr.*, Hrvatska čitanka v. V. razred.

Talijanski. — Ure 2 na nedjelju. — O stihotvorstvu. Biografija Tassova. Čitanje i prevagjanje iz Tasso: *La Gerusalemme liberata*, pjev. I. II. IV. VI. VII. uz gramatične opaske. Naučilo se je na pamet njekoliko probranijeh episoda. — Izabrani komadi iz raznih spisatelja: G. Parini, V. Alfieri, C. Goldoni po antologiji, uz tumačenje i učenje na pamet biranih odlomaka. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Tasso T.*, La Gerusalemme liberata. Milano 1883 (Sonzogno). — *Carrara F.*, Antologia italiana proposta alle classi dei Ginnasi liceali. Vol. IV. (Il settecento).

Njemački. — Ure 3 na nedjelju. — Po tekstu: III. razdio: Tvorenje riječi. IV. razdio: Sintaksa: upotreba padeža i slaganje riječi uz vježbanje iz praktičnog dijela od §. LXXVIII—LXXXIII. Drugoga semestra kao čitanka: *Noë*, Antologia tedesca, I. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Kobensl J.*, Njemačka Palestra, v. IV. razred. — *Noë*, Antologia tedesca, parte I.

Povijest. — Ure 3 na nedjelju. — Dovršenje povijesti rimske od Avgusta do propasti zapadnog rimskog carstva. Povijest srednjega vijeka; potanje razlaganje povijesti carstva i papinstva; teritorij-

ska povijest ograničena na zgode naj znamenitije za svjecku povijest, uz neprestano osvrtanje na kulturnu povijest i na geografiju. — Tekst: *Kořinek F.*, Obća poviest, II. dio. Zagreb 1874.

Matematika. — Ure 4 na nedjelju. — *Aritmetika.* Umnožba, raskorijenidba i logaritmovanje; četvorne jednadžbe s jednom i dvjema nepoznanicama. — *Geometrija.* Stereometrija; osobito računanje oplošja i tjelesnine pravilnih i nepravilnih tjelesa. Trigonometrija i njezina primjena na različite primjere. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici i algebri, v. V. razred. — *Močnik F.*, Pouka u mjerstvu, v. V. razred.

Naravoslovje. — Ure 2 na nedjelju. — *Zoologija.* Usporedna anatomija čovječjeg tijela i sistemacki pregled životinjstva. — Tekst: *Woldřich Dr. Ivan N.*, Zoologija za više razrede srednjih učilišta, po IV. izdanju preveo Dr. M. Kišpatić. Zagreb 1885.

VII. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Nauk o katoličkoj ćudoredbi. — Tekst: *Martin K.*, Katolička moralka. — II. Za učenike Grč.-Ist. — Нравствено богословље. — Текст: *Митрополит Михаил*, Православно нравствено богословљѣ. Београд 1871.

Latinski. — Ura 5 na nedjelju. — Gramatično-stilistično vježbanje po 1 uru na nedjelju. — Prevelo se je i tumačilo: *Verg.* Aen. II. IV. VI. VIII. vv. 608-731, IX. 445-835; XII. 698-952; *Cic* pro Sex. Roscio Amer., pro lege Manil. i naj znamenitija mjesta iz „*De officiis.*“ Naučile se na pamet episode o Sinonu i Laokoontu iz II. spjeva. — Kratka biografija Vergilijeva i Ciceronova. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Maiksner F.*, Latinska vježbenica, II. dio. Zagreb 1882. — *P. Vergilii Maronis* opera, v. VI. razred. — *M. Tulli Ciceronis* orationes, v. VI. razred. — *Id.* de officiis libri tres, edidit Th. Schiche. Pragae 1885 (Tempsky).

Grčki. — Ure 4 na nedjelju. — Vježbanje u sintaksi po 1 uru na nedjelju. — Prevela su se i tumačila tri Olintijska govora i treći govor proti Filipu, sa biografijom spisateljevom, pa *Hom.* Odyss. I. 1-95, V. VI. (cijelo), VII. 1-225, VIII. 1-45, 470-586, IX. 1-566, XI. 1-224, 333-640. Naučilo se na pamet glavnije iz episode o Ciklopima. — Radnja 1 na mjesec, izmjenično školska ili domaća. — Teksti: *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica, v. III. razred. — *Demosthenis* orationes selectae ed. C. Wotke. Pragae-Lipsiae 1887

(Tempsky). — *Homeri* Odyssea, edid. G. Dindorf. Lipsiae 1884 (Teubner).

Srpsko-Hrvacki. — Ure 2 na nedjelju. — Oblici staroga slovenskoga jezika. Istorija srednje književnosti sve do Gundulića, sa čitanjem i tumačenjem ulomaka onijeh pisaca, o kojim se govori. — Radnja 9 školskih, a 8 domaćih. — Tekst: *Petračić F.*, Hrvatska čitanka, II. dio. Zagreb 1880.

Talijanski. — Ure 2 na nedjelju. — Čitanje i prevagjanje iz Petrarca: „Rime." Naučilo se je na pamet njekoliko pjesama iz „Rime." Kratak nacrt književne povijesti od postanka jezika do XV. vijeka. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Petrarca F.*, Rime. Milano 1883 (Sonzogno). — *Raffaele Fornacciari* — Disegno storico della letteratura italiana.

Njemački. — Ure 3 na nedjelju. — O usporegjivanju i suslijedu riječi. Dopune i dodaci nauci o sporednijem rečenicama; o kosom govoru i prijedlozima po tekstu od §. LXXXIV — CXIX. — Kratka povijest njemačke književnosti od početka do Lutera po antologiji. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Kobenzl J.*, Njemačka Palestra, v. IV. razred. — *Noë E.*, Antologia tedesca, parte II. Beč 1880.

Povijest. — Ure 3 na nedjelju. — Novi vijek uz osobito isticanje promijena u kulturi kulturnih naroda, koje nastaše po vjerskijem, političkijem i ekonomskijem prekretima, s obzirom na zemljopis. — Tekst: *Kořinek F.*, Obća poviest, III. dio. Zagreb 1867.

Matematika. — Ure 2 na nedjelju. — *Aritmetika.* Četvorne jednadžbe sa 2 nepoznanice i više jednadžbe, koje se dadu svesti na četvorne; eksponencke jednadžbe; neizvjesne jednadžbe prvoga stupnja sa dvije nepoznanice; postupnice; račun dobiti na dobit i prihoda; kombinacioni; dvočlanični poučak. — *Geometrija.* Vježbanje iz stereometrije i trigonometrije; elementi analitične geometrije u ravnini; pravac, krug, parabola, elipsa, iperbola. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici i algebri, v. V. razred. — *Močnik F.*, Pouka u mjerstvu, v. V. razred.

Fisika. — Ure 3 na nedjelju. — Općenita svojstva tjelesa; statika i dinamika krutina, kapljevina, uzdušnina; toplina; elementi hemije. — Tekst: *Majer-Pexider*, Fizika za više škole. Zagreb 1871.

Propedeutika. — Ure 2 na nedjelju. — *Logika.* — Tekst: *Derbal-Jović*, Propaideutična logika. Zadar 1882.

VIII. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Povijest katoličke crkve. — Tekst: *Belaj J.*, Poviest crkve Kristove. Zagreb 1882. — II. Za učenike Grč.-Ist. — Црквена повијест. — Tekst: *Митрополит Михаил*, Повијест црквена. Београд 1880.

Latinski. — Ura 5 na nedjelju. — Stilistično vježbanje po 1 uru na nedjelju. — Kratka povijest rimske književnosti. — Prevelo se je i tumačilo: *Tac.* Ann. I. 1-15; 72-81; II. 27-46; 53-61; 69-83; 88; III. 1-19; IV. 1-13; 28-42; 52-54; 57-60; 68-75; V. 1-5; VI. 1-19; 25, 50, 51; *Horat.* Carm. I. 1. 2. 3. 10. 12. 14. 31. 34. 37; II. 2. 3. 10. 13. 16. 18. 19. 20; III. 1. 2. 3. 5. 6. 16. 24. 30; IV. 2. 4. 7. 9. 14. 15; carm. saec; Epod. 2. 7; Sat. I. 1. 6; de arte poet. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Maiksner F.*, Latinska vježbenica, v. VII. razred. — *Corn. Taciti* opera quae supersunt, rec. I. Müller. Vol. I. Pragae. 1884 (Tempsky). — *Q. Horati Flacci* carmina selecta, rec. M. Petschenig. Pragae (Tempsky).

Grčki. — Ura 5 na nedjelju. — Dopunjenje sintakse uz vježbanja. — Kratka povijest grčke književnosti. — Život i djela Platona i Sofokla uz kratak nacrt razvitka drama kod Grka. — Prevelo se je i tumačilo: *Plat.* Apol. Socr., Euthyphron i Laches, pa *Soph.* Oed. Rex. — Kursorno čitanje Homerove Odiseje. — Radnja 1, izmjenično školska ili domaća, na mjesec. — Teksti: *Curtius G.*, Slovnica grčkoga jezika, v. III. razred. — *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica, v. III. razred. — *Platonis* Apologia Socratis, Laches, Euthyphron, edd. Ch. Cron i Wohlrab. Lipsiae 1886 (Teubner.) — *Sophoclis* Oedipus rex, scholarum in usum edid. F. Schubert. Pragae 1885. (Tempsky). — *Homeri* Odyssea, v. VII. razred.

Srpsko-Hrvacki. — Ure 2 na nedjelju. — Produženje istorije literature srpsko-hrvacke od Gundulića do danas, pa čitanje i tumačenje odlomaka pojedinih pisaca, što su u čitanci. — Radnja 6 školskih, a 9 domaćih. — Tekst: *Petračić F.*, Hrvatska čitanka, v. VII. razred.

Talijanski. — Ure 2 na nedjelju. — Čitalo se je i tumačilo: *Dante*, „Inf." pjev. I. II. III. IV. V. VI. VII. XXXIII. i „Purg." pjev. I. II. III. IV. V. VI. IX. Naučilo se je na pamet više komada. — Dovršila se je književna povijest do druge polovice ovoga vijeka. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Dante*, La divina commedia. Milano 1884 (Sonzogno). — *Fornacciari R.*, Disegno storico della letteratura italiana, v. VII. razred.

Njemački. — Ure 3 na nedjelju. — Kratka povijest njemačke književnosti od Lutera do najnovijih vremena, uza čitanje i prevagjanje različitih komada iz antologije. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Tekst: *Noë E*, Antologia tedesca, v. VII. razred.

Povijest-Zemljopis. — Ure 3 na nedjelju. — I. semestar. Povijest austro-ugarske monarhije s obzirom na njezin svjecko-istorijski položaj, uz istodobno ponavljanje austro-ug. odnošaja naprama drugim državama i narodima; pregled znamenitijih crta iz unutrnjeg razvitka monarhije. — II. semestar. — *Povijest.* — Uru 1 na nedjelju. — Ponavljanje glavnih dijela grčke i rimske povijesti. — *Zemljopis.* — Ure 2 na nedjelju. — Opširnije razlaganje znamenitijih crta o zemljištu i stanovnicima, ustavu i upravi, proizvodima i kulturi austro-ug. monarhije, uz usporegjivanje domaćih odnošaja s odnošajima ostalih država, a osobito velikijeh sila jevropskih. — Teksti: *Tomek*, Povjestnica austrijanske države. Beč 1856. — *Gindely Klaić*, Poviest, v. V. razred. — *Matković P.*, Zemljopis austro-ugarske monarhije, v. IV. razred.

Matematika. — Ure 2 na nedjelju. — Ponavljanje elemencke matematike uz praktične vježbe. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici i algebri, v. V. razred. — *Močnik F.*, Pouka u mjerstvu, v. V. razred.

Fizika. — Ure 3 na nedjelju. — Magnetičnost i munjevnost; akustika; iz optike poglavito: osijev, jednovito lamanje, rasap; oko i optičke sprave. — Tekst: *Majer-Pexider*, Fizika, v. VII. razred.

Propedeutika. — Ure 2 na nedjelju. — *Empirijska psihologija.* — (Učitelj je predavao po njem. tekstu Dra *Lindnera).*

B) Neobezni predmeti.

I. Risanje.

I. Odio. — Vježbanje u risanju pravaca u raznom položaju, zavijenih crta, krivulja i mjerstvenih likova na tabli; crtanje lako shvatljivih listova raznih stabala u konturi, predrisanjem na tabli.

II. Odio. — Risanje ornamenata, cvjetova, okolica, životinja; česti čovječjeg tijela i cijele glave po predlošcima, prama sposobnosti učenika.

II. Gimnastika.

Proste i redovne vježbe; vježbanje na spravama i sa spravama.

III. Pjevanje.

Note i muzičke slike; vrijednosti muzičke. — Carevka. — Vježbanje razvijanja i uglagjivanja glasa. — Crkveno pjevanje za jedan glas. — Domorodne popijevke za jedan glas.

III.

Zadaće

za pismene radnje iz nastavnoga jezika.

V. RAZRED.

1. Prijatelj i laskavac.
2. О животу и списима Тита Ливија.
3. (Nastavak).
4. Korist prijateljstva.
5. Борбе међу патрицијима и плебејцима у држави римској.
6. Rijeka i čovječji život.
7. Узроци пунскијем ратовима.
8. Knjiga prijatelju o nauku.
9. Вјекопис пјесника П. Овидија Насона.
10. Historia magistra vitae.
11. Koja se korist vadi iz bilina?
12. Vjekopis Ksenofonta.
13. Caesaris Caesari, Dei Deo.
14. Nocens ferrum, ferroque nocentius aurum.
15. Пукови аустријски над гробом Ћесаревића Рудолфа.
16. Александрија сијело знаности и умјетности.
17. Dobar vidar vida, al' ne ozdravlja.

VI. RAZRED.

1. Ferro nocentius aurum.
2. Вјекопис Салустија Криспа.
3. Zašto mokri puti promiču ljuckotu, obrtnost i trgovinu?
4. Хомер и наше народне пјесме.
5. Лирско пјесништво.
6. Ne treba umjeti grčki, ali ga treba bit zaboravio.

7. Вјекопис П. Вергилија.
8. Nevinost naj bolja obrana.
9. Život borba.
10. Херодот.
11. М. Тулије Ћићерун.
12. Novac je dobar sluga a zao gospodar.
13. Рудолаф Хабсбуршки.
14. Čemu učenje duha jezika ?
15. Посланица о алегорији.
16. Pravi se prijatelj pozna u nevolji.

VII. RAZRED.

1. Oholast i ponositost.
2. Вјекопис Демостена.
3. Immedicabile vulnus ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
4. М. Тулије Ћићерун.
5. Bezočnost i smjelost.
6. Четрдесета обљетница владања Његова Величанства Франа Јозипа I.
7. Rasijanik i smetenjak.
8. Корист по скулу од сјајне Хабсбуршке куће.
9. Вјекопис Вергилија.
10. Mokri put vlači ljuckotu i promiče trgovinu i obrtnost.
11. Justitia regnorum fundamentum.
12. Rukopis i štampa.
13. Хомер и народне пјесме.
14. Знаменитост гусала.
15. Pamet dogje, blago progje.
16. Вук и остали сабирачи народнијех пјесама.
17. U tugje krave veliko vime.

VIII. RAZRED.

1. Вјекопис Таћита.
2. Sapiens uno minor est Jove.
3. Вјекопис Платона.
4. Raro antecedentem scelestum deseruit poena pede claudo.
5. Вјекопис Данта.
6. Lašnje je krotka plašiti nego plaha krotiti.

7. Владаоци из славне Хабсбуршке куће те су заслужни за скуле.
8. Justum et tenacem propositi virum impavidum ferient ruinae.
9. Вук Стефановић Караџић.
10. Вјекопис Кв. Хорација Флака.
11. Viribus unitis.
12. Софокле.
13. Ne čini dobro, da te zlo ne nagje.
14. Сократ.
15. Ко што дјеље, преда њ пада.

IV.

Umnožaj znanstvenijeh zbiraka.

A) BIBLIOTEKA

a) učiteljska.

---

1. Darovano:

Od vis. c. k. Ministarstva za bogoštovlje i nastavu:

Archiv für österreichische Geschichte, Bd. 72, 73, 74, II.

Od slavne jugosl. Akademije u Zagrebu:

Rad jugosl. Akademije znanosti i umjetnosti, knj. LXXXVII; LXXXVIII; XC; XCIV; XCV; XCVI. — Ljetopis jugosl. Akademije, III. sveska, 1888.

Od slavnoga zemaljskoga Odbora:

Brzopisna izvješća.

Od slavnoga biskupskoga Ordinariata u Dubrovniku:

Schematismus Cleri Dioecesis Racusinae pro 1889.

Od slavnoga episkopskoga Konsistorija kotorsko-dubrovačkoga u Kotoru:

Шематизам православне цркве Которске, Дубровачке, Спичанске, за 1889.

Od slavnog kralj. sveučilišta u Zagrebu:

Govori izrečeni dne 19. X. 1886, 1887 i 1888 prigodom instalacije rektora na kr. hrv. sveučilištu Franje Josipa I.

Od slavne trgovačko-obrtničke komore u Zagrebu:

Statističko izvješće trgovačko-obrtničke komore u Zagrebu, 1887.

Od časne P. N. Gospode:

Viteza M. Svilovića: *Alibranti*, Sulla vita e sugli scritti di Luca Svilović. — *L. Svilović*, Bogoljubne pjesmice i ode Leks. Manzoni.

Prof. Vučetića: Lokrum i odnošaji Dubrovnika sa Mlecima.

Učitelja Adamovića Luja: Njeke opaske na djelo P. L. Bianchini o uzgoju i njegovanju cvijeća (djelo darodavčevo).

Prof. Pexidera: Gosp. prof. Moji Mediću odgovor na kritiku hrvat. izd. Kanerove kemije (djelo darodavčevo).

Prof. Weixlera: Tafel der Quadratzahlen (djelo darodavčevo).

Prof. Zarbarini: La festa di s. Tritone (djelo darodavčevo).

Od knjižare Dragutina Pretnera u Dubrovniku:

Ban, Marojica Kaboga. — *Glavić*, Narodne pjesme, I. sv. — *Knešević*, Kratka poviest kralja bosanskih. — *Krauss*, Smailagić Meho, pjesan naših Muhamedovaca. — *Kasnačić*, Pjesme razlike. — *Ljubiša*, Pripovijesti crnogorske i primorske. — *Martinović*, Viški boj — *Palmotić*, Dubrovnik ponovljen i Didone. — *Vodopić*, Tužna Jele. — *Vodopić*, Na Doborskijem razvalinama. — *Vrčević*, Narodne podrugaćice — Narodne gatalice i varalice. — Narodne pripovjetke. — Narodne basne. — *Vuletić Vukasović V.*, Mudri Ćoso. - *Vitaljić*, Ostan božje ljubavi. — *Žalovan*, Ratovanje slovinskoga naroda proti Turcima 1885-1887. — *Slovinac*, list za književnost, umjetnost i obrtnost god. 1882, 1883, 1884.

Štovanim darovateljima naj toplija blagodarnost.

2. Kupljeno:

Bullettino d' archeologia e storia dalmata. Spalato 1889. — *Hartel* u. *Schenkl*, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien. Wien 1889. — *Jagić*, Archiv für slav. Philologie, 1889. — *Kolbe*, Zeitschrift für das Realschulwesen. Wien 1889. — Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild (Heft 66-90). Wien (Hölder). — *Rječnik akademijski* hrvatskoga ili srpskoga jezika, sveska X. — *Seibert*, Schulgeographie. Wien 1889. — *Verordnungsblatt* für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus u. Unterricht. Wien 1889. — *Die Erde* in Karten und Bildern. Hartleben in Wien, (sv. 34-50). — *Buttmann*, Lexilogus für Homer u. Hesiodus. — *Corssen*, Origines poesis Romanae. — *Curtius*, Erläuterung zur griech. Schulgrammatik. — *Clavvers*, Käferbuch, Naturgeschichte der Käfer Europas. — *Claussen*, Methodische Anleitung zum Unterricht im Rechnen. — *Clebsch*, Vorlesungen über Geometrie. — *Donner J. J. C.*, Sophokles deutsch in den Versmassen der Urschrift. — *Demosthenes*, Orationes selectae. — *Donati*, Essay sur l' histoire naturelle de la mer adriatique. — *Draeger*, Ueber Syntax und Stil des Tacitus. — *Grimm*, Geschichte der deutschen Sprache. — *Gfrörer*, Byzantinische Geschichten. — *Hahn*, Mittelhochdeutsche Dichtung. — *Haase*, Vorlesungen über lateinische Sprachwissenschaft. — *Herbart*, Schriften zur Psychologie. — *Herbart*, Sämmtliche Werke (Schriften zur Metaph). — *Jeitteles*, Neuhochdeutsche Wortbildung. — *Jäger Osk.*, Weltgeschichte, III. Band. — *Kech*, Deutsche Grammatik. —

Legendre, Zahlentheorie. — *Massucco*, Opere di Orazio Flacco. — *Minckwitz*, Die Odyssee des Homer. — *Minckwitz*, Die Ilias des Homer. — *Muff*, Die chorische Technik des Sophokles. — *Lucretii Cari* de rerum natura. — *Lexicon* Graeco-Latinum manuale. — *Noni Marcelli*, perip. Tuburticensis, compendiosa doctrina. — *Pauly*, Real-Encyclopädie des classischen Alterthums. — *Perger*, Der deutsche Styl. — *Prevodi* na njemačkom jeziku raznih grčkih i latinskih klasika. — *Quintiliani M. Fabi*, Institutionis oratoriae lib. XII. — *Reis*, Lehrbuch der Physik. — *Reichel*, Mittelhochdeutsches Lesebuch mit Glossar. — *Ribbeck*, Prolegomena critica ad P. Vergili Maronis op. maiora. — *Sophokles* für den Schulgebrauch erklärt von Wolff. — *Sophoclis* Trachiniae. — *Šer*, Opšta istorija književnosti. — *Tacitus'* Werke von Guttmann. — *Thukydides*, Geschichte des peloponnesischen Krieges. — *Thukydides* für den Schulgebrauch erklärt. — *Ueberweg*, System der Logik — *Vergilii* opera, recens. Ribbeck. — *Vergilii* Aeneis, illustr. Gossrau. — *Vilmar*, Geschichte der deutschen National-Literatur. — *Wallentin*, Grundzüge der Naturlehre für Gymnasien. — *Wilhelm*, Praktische Pädagogik der Mittelschulen. — *Zeller*, Die Philosophie der Griechen in ihrer geschichtlichen Entwicklung, II. Theil, II. Abtheilung.

b) učenička.

Kupljeno:

Aichberger, Franz Josef I. — *Broz*, Crtice iz hrvatske književnosti. — *Bulgarin*, Mazepa. — *Bulver*, Nasljednik od Hardingtona. — *Cervantes*, Don Quihotte de la Mancha. — *Danica*, koledar za 1889. — *Erisman*, Higijena. — *Fogowitz*, Onkel Toms Hütte. — *Fogowitz*, Paul und Virginie. — *Gorjanović*, Omirova Vatrakomiomahija. — *Gundulić*, Osman. — *Iveković*, Život svetaca (prosinac). — *Jagić*, Živinjski liečnik. — *Jovanović*, Gjulići uveoci. — *Kačić-Miošić*, Razgovor ugodni. — *Karamzin*, Marta Posadnica. — *Klaić*, Pripoviesti iz hrvat. poviesti, II. dio. — *Kišpatić*, Kukci. — *Knežević*, Povijest kralja bosanskih. — *Kolar*, Magelona. — *Kukuljević*, Glasoviti Hrvati. — *Lermont*, Junak našega doba. — *Lessing*, Emilia Galotti. — *Mace*, Djedova aritmetika. — *Mace*, Dogodjaj zalogaja hljeba. — *Manzoni*, I promessi sposi. — *Obradovića* Dositeja život. — Bukvice. — Saveti zdravoga razuma. — Basne. — Kraći sastavci. — Prevodi. — Pesma. — Etika. — *Sandić*, Getejev Egmont. — *Smiles*, Radišu Bog pomaže. — *Schiller*, Razbojnici. — *Špenger*, Nauk ob uzgoju. — *Šenoa*-Shakespeare, Mnogo vike ni za što. — *Šapčanin*, Žubori i vihori. — *Šandor Gjalski*, Pod starimi krovovi. — *Šenoa*, Sabrane pripoviesti. — *Tolski Nikolajević*, Pripovijetke za puk. — *Trstenjak*, Životinje (Ptice). —

Turgenjev, Dim. — *Isti*, Nevoljnica. — *Tissandier*, I martiri della scienza. — *Isti*, Le ricreazioni scientifiche. — *Trnski*, Shakespeare-ov Otello. *Isti*, Svakolika djela. — *Vojnović*, Ksanta. — *Zöhrer*, Der österr. Robinson. — *Z. P.*, Primeri iz srpske literature.

B) GEOGRAFIJSKA ZBIRKA.

Kupljeno:

A. Kiepert, Physik. Wandkarte von Spanien und Portugal.
„ „ Polit. „ „ „ „ „
Globus nach Felckl & Sohn, 47 cm Durchmesser.
1 ormar za isti.

C) PRIRODOSLOVNA ZBIRKA.

Kupljeno:

S. v. Braun, Abbildungen und Beschreibung europäischer Schmetterlinge.
„ „ „ „ „ Schmetterlingsraupen.

D) FIZIČKA ZBIRKA.

Kupljeno:

Gefäss zur Compressionsluftpumpe. — Thermometrisches Element — Thermometrische Säule mit Lampe. — Vergoldungs-und Versilberungsapparat. — Maximum und Minimum Thermometer. — Differentialthermometer. — Isolirschemel. — Compressionsapparat nach Oersted mit Pumpe. — Orgeltisch mit 9 Pfeifen. — Melloni's Apparat mit Objecten und Thermomultiplikator. — Duma's Dampfdichtenapparat. — Wiedemann's Spiegelboussole. — Diamagnetischer Apparat nebst para-u. diamagn. Körpern. — Modell der Wage mit allen Correctionen. — Noerrenberg's Apparat zur Darstellung subjectiver Farben. — Apparat für die Beobachtung von Contrastfarben. — Elektrischer Hammer. — Metronom nach Mälzl mit Glocke. — Quecksilberpresse.

V.

Popis učenika,

koji su ostali u ovome č. k. gimnaziju do konca školske god. 1888-89.

I. RAZRED.

1. Alborghetti Petar
2. **Anić Antun** *)
3. Arbulić Miho
4. Bačić Ivan
5. Benković Gjuro
6. Bibica Marko
7. Brangjolica Antun
8. Ćurlica Lovro
9. Cordich Mato
10. Dević Pavo
11. Gandini Josip
12. **Kalčić Vjekoslav**
13. **Katić Emilije**
14. Knežević Milan
15. Kuljevan Gjuro
16. **Kunić Gjuro**
17. Lederer Artur
18. Lisičar Mato
19. Maslać Petar
20. Matić Ivan
21. Nikolić Arrigo
22. Obradović Antun
23. **Onyszkiewicz Jozo**
24. Paljetak Antun
25. Pitarević Antun
26. Stojković Ante
27. Tecilazić Miroslav
28. Trummer Ivan
29. Vernazza Josip
30. Zore Tonko
31. **Župančić Karlo**
32. Dalma Vicko.

II. RAZRED.

1. **Bašić Šimun**
2. **Bosnić Antun**
3. Bruer Lujo
4. Bućin Damjan
5. Buljan Ante
6. Buzolić Stjepan
7. Ghetaldi pl. Nikša
8. Gozze pl. Nikša
9. Jerković Venćeslav
10. **Kalogjera Petar**
11. Lulić Tripo
12. Muhoberac Antun
13. **Nikolorić Antun**
14. Ortolani Pero
15. **Ostojić Niko**
16. Persich Antun
17. Petković Ivo
18. **Rašica Gjuro**
19. Secco Stijepo

---

*) Učenici, kojih su imena štampana debljim slovima, zadobili su ukupni red *prvi s odlikom*.

20. **Skvrce Miho**
21. Svilović Marko
22. **Šuljaga Dinko**
23. Tabajin Vicko
24. Tadin Antun
25. Valenčić Josip
26. Vilović Niko
27. Vinčetić Vratislav
28. Vlajki Kristo
29. Zakarija Rado.

III. RAZRED.

1. Buconić Ivan
2. Celio pl. Cega Ivo
3. De Giulli Ivo
4. Fiala Ivo
5. Fortunić Stjepan
6. Franković Miho
7. Gardun Mato
8. Gerun Špiro
9. **Gjivanović Niko**
10. Gregorčić Antun
11. Jakobušić Ivo
12. **Jasprica Antun**
13. **Jelavić Vjekoslav**
14. Kisić Antun
15. Korsano Frano
16. **Kovačević Jerko**
17. **Krile Kristo**
18. Kunjašić Joakin *)
19. **Matana Mato**
20. de' Medici Kuzma
21. Melizzi Andro
22. Mičić Dušan
23. Milić Marko
24. Mohr Dragutin
25. Mrgjen Veselin
26. Passabanda Mato
27. Petrušić Tomo
28. Pitarević Miho
29. Radovanović Tomo
30. Santica Antun
31. Saraca pl. Artur
32. Seršić Miljenko
33. Šeparović Ivan
34. **Taljeran Vladimir**
35. Topić Grgo
36. Vidović Gašpar
37. Vranjican Vladislav
38. Zore Antun.

IV. RAZRED.

1. Andreis Jerko
2. Babić Petar
3. Balarin Rado
4. Brangjolica Ivo
5. Brašić Antun
6. Ciurlizza Antun
7. Ciurlizza Ivo
8. Cvitanić Niko
9. Dražić Luko
10. Dušilo Cvjetko
11. Eichner Ivo
12. **Fabris Dinko**
13. Ferri Andro
14. de Gozze Melko
15. Jerinić Miho
16. Kačić-Dimitri Petar
17. Kyriak Lazar
18. Marić Uroš
19. de' Medici Averard
20. Ohmućević-Grgurić-Bizzarro pl. Frano
21. Orebić Jozo

*) Privatista.

22. Politeo Petar
23. Saraca pl. Ivo
24. Seršić Enrik
25. Sučić Nikola
26. **Škarica Gjuro**
27. Škarica Jozo
28. **Škarica Rudolf**
29. **Škarica Srećko**
30. Tadić Vjekoslav
31. Vinzi Jakob
32. Zaccagna Antun
33. Zakarija Vjerko
34. **Zlošilo Antun.**

V. RAZRED.

1. Berger Ivo
2. Boglić Vjekoslav
3. Brajević Silvo
4. Brinić Nikola
5. **Fabris Miho**
6. Franasović Baro
7. Franulović Petar
8. Gučić Dragimir
9. Kinkela Ivo
10. Knego Mato
11. Krekić Antun
12. Kristić Baldo
13. Marić Niko
14. Markovinčić Slavomir
15. Milić Milivoj
16. Modlidba Slavomir
17. Moretti Krsto
18. Pekas Grgo
19. Perović Jovo
20. Petković Dušan
21. Rašica Ivo
22. Saraca pl. Nikša
23. Stanišić Marko
24. Ucović Ivo
25. Viscovich conte Antun
26. Martinelli Antun *)

VI. RAZRED.

1. Arneri Vlaho
2. **Balaban Jovan**
3. Banićević Niko
4. **Botta Baldo**
5. Čingria Melko
6. Gelineo Stjepan
7. **Lazzari Brno**
8. Lešić Marin
9. Markovina Ivo
10. **Medini Milorad**
11. Miloslavić Mato
12. **Radović Jozo**
13. Secco Ivan
14. Soić-Mirilović Mladen
15. Stjepčević Stijepo
16. Svilokos Petar
17. **Tufekčić Milan**
18. Vernazza Rihard
19. Vranjican Vladimir.

VII. RAZRED.

1. Arneri Antun
2. Bradaš Enrik
3. **Guzina Dušan**
4. Knežević Gjorgje
5. **Lale Niko**
6. Marić Jevto
7. de' Medici Lovro
8. **Miloslavić Dubravko**
9. Poljanić-Tutić Ivo
10. Potočnjak Mirko
11. Wagner Jozo.

*) Privatista.

VIII. RAZRED.

1. Bijelić Pero
2. Dević Gjuro
3. **Fabiani Vicko**
4. Grgurević Ivo
5. Jeremić Risto
6. **Joković Roko**
7. Jurišin Ivo
8. **Knego Miho**
9. Kyriak Špiro
10. Mage Niko
11. Nikolorić Ivo
12. Orebica Viktor
13. **Poljanić Vlaho**
14. Pržić Oskar
15. Svilokos Andro
16. Šantić Antun.

VI.

Glavnije naredbe,

koje stigoše od Visokog Ć. K. Pokrajinskog Školskog Vijeća kroz šk. god. 1888-89.

Odl. 6. VIII. 1888, br. 15898, III. Priopćuje Previšnju Carsku odluku, da izvanjski pitomci Zadarskoga gr. ist. sjemeništa mogu proslijediti nauke gornjijeh razreda u ovomu gimnaziju.

Odl. 6. X. 1888, br. 1043. Dostavlja nastavnu osnovu za srpsko-hrvacki nastavni jezik.

Odl. 15. XI. 1888, br. 4302. Udjeljuje prvu petogodišnju doplatu profesurima Posedelu i Zglavu.

Odl. 15. XI. 1888, br. 4140. Udjeljuje stalnost u učiteljevanju učit. Matijeviću i priznaje mu naslov profesura.

Odl. 17. I. 1889, br. 107. Priopćuje umirovljenje profesura Vicka Pasarića.

Odl. 26. I. 1889, br. 295. Doznačuje izvanrednu svotu od 500 fiorina za popunjenje fizičke zbirke.

Odl. 26. II. 1889, br. 692. Priopćuje umirovljenje profesura Josipa Kobenzla.

Odl. 25. III. 1889, br. 1001. pr. Dostavlja odluku promaknuća profesura Zore u VIII. činovnički red.

Odl. 8. V. 1889, br. 139. Uzimlje na znanje godišnje izvješće 1887-88, i izrazuje svoje zadovoljstvo, da su svi učitelji nastojali da uspješno vrše svoju dužnost.

Odl. 1. VII. 1889, br. 2312. Dozvoljuje po štov. Min. Naredbama 31. V. i 25. VI. 1389, br. 9577 i 12042 da se kroz mjesece junij i julij preinači i skrati orarije tako, da škola svrši svaki dan prije podne.

VII.

Ljetopis zavoda.

Školska godina 1888-89 bi otvorena na 3 oktobra svečanom službom božijom, a na 5 oktobra započe redovito predavanje.

Na 4 oktobra zavod proslavi svetom misom i himnom Ambrozij-skom i prigodnim govorom imendan Nj. Vel. Premilostivoga Cara i Kralja našega, **Frana Josipa I.**, i isto tako na 19 novembra imendan Nj. Vel. Premilostive naše Carice i Kraljice **Jelisave.** U obe ove prigode pak, kao i na 18 augusta, rogjendan Nj. Vel. Cara, i u dane zadušnica za Članove Previsoke Carske Porodice, učiteljski zbor odstaja službu božiju u stonoj crkvi.

Na 2 dećembra vršaše Njegovo Veličanstvo, naš Premilostivi Car i Kralj, **Frano Josip I.**, četrdesetu godinu svoga čestitoga vladanja na slavnom prijestolju svojijeh djedova. Da se proslavi ta sretna zgoda, svi podanici prostranog carstva natjecahu se kako bi iskazali harnost i vjernost ljubljenom vladaru i ocu. Tako i ovaj učiteljski zbor odredi odbor, koji bi nastojao da se taj sretni dan proslavi najvišom sjajnosti. Nu, pošto veledušno srce Njegova Veličanstva, koje se u svakoj prigodi pokaza plemenito, pa i u ovoj se očitova čudom očinske ljubavi i uzorom svake kreposti, izrazi želju da se ne čine nikakve svečanosti, nego da se dotični trošak namijeni za dobrotvorue svrhe, obustavi se svaka svečanost, a učiteljski zbor dogovori se da će odjesti i obući četiri naj siromašnija učenika, koji taj dan lijepo odjeveni, veseli učestvovahu službi božijoj skupa sa ostalijem učenicima i s učiteljskijem zborom, moleći Sveviśnjega, da bi prosuo obilnost svojijeh blagosova na premiloga našega Cara i Kralja i na svu Previšnju Carsku Obitelj, da požive jošte za puno ljeta na radost, utjehu i diku vjernijeh podanika i ures carskog doma.

Na uspomenu ovoga sretnoga goda poznati rodoljub austro-ugarski, podkonsuo u Buenos-Ayres, gosp. Nikola Mihanović, pokloni 200 fiorina, da se dadu na koncu godine naj zaslužnijemu učeniku iza dovršena ispita zdrelosti.

Još ova sretna uspomena živa trajaše u srcima svijeh učitelja i učenika, kad na jedan mah, kao munja iz vedra neba, pretvori svačije srce u duboku žalost kobna vijest neutješljive nevolje po carski dom i

po sve podanike prostranog carstva, koju donese prerana nenadna smrt Njeg. Visočanstva Carevića **Rudolfa**. Žalost učitelja i učenika ovog zavoda ne da se opisati, kako da pregore ljubljenu svoju nadu, Carevića **Rudolfa**, koga je svaki od njih lično poznavao. S toga mrtačka misa, pjevana za njegovu dušu na 5 februara, bi dokazom ljubavi svijeh učitelja i učenika. Na sred crkve dizaše se veličanstven lijes, nakićen cvijećem, natpisima i svijećama; Njegova slika, pokrivena crnijem tulom, stajaše na glavi lijesa, a okolo lijesa djaci s dublijerima.

Ispovijedi su i pričesti preko šk. godine katolički učenici obavili po propisima u crkvi MM. PP. OO. Jezusovaca, gdje su se, prva tri dni velike nedjelje, držale i duhovne vježbe; te je zahvaliti na njihovu vrućemu zauzimanju u tijem prigodama osobito njima, pa i MM. PP. OO. Franjevcima i MM. PP. gospodi kanonicima Stojanoviću i Tonini i popovima Medini i Vlahušiću.

I grč.-ist. učenici vršiše po propisu svoje vjerozakonske dužnosti u hramu svomu pod upravom svojega katehete.

Na Tjelovo je cijeli zavod učestvovao svečanoj procesioni.

Dan je Sv. Alojzija gimnazije proslavilo u Crkvi MM. PP. OO. Jezusovaca izvanrednom svečanosti. Toga dana pristupi prvom na sv. pričest 18 učenika.

Na 8 maja Presv. i Prepošt. Episkop, gosp. *Dr. Gerasim Petranović*, pohodio je zavod i saslušao u vjeronauku učenike grčko-istočne vjeroispovijedi.

Prvi semestar završi na 2, a drugi započe na 8 marča. Školska se godina zatvori na 26 julija običnom crkvenom svečanosti.

Po uoblaštenju dobivenu štovanom Ministarskom odlukom 31 maja, br. 9577, bi od 12 junija do konca školske godine skraćeno školsko orarije u ponedjeljak, utorak, četvrtak i petak za 50 minuta, tako da škola u ove dneve trajaše od 7 ura do 11 ura i 40 minuta prije podne uz odmor od 9½-10 ura.

Biše na dopustu: učitelj *Calvi* dne 24 aprila zacjeć ispita usposobljenja, i prof. *Zore*, od 20 julija do konca školske godine, kao zastupnik na zemaljskom saboru. — Bili su zamijenjeni od svojijeh kolega.

Tekom I. semestra biše umirovljeni prof. *J. Kobenzl* i *V. Pasarić*, a na njihovo mjesto stupiše usposobljeni suplenti, *U. Calvi* i *M. Kušar*.

I ove godine prerana smrt pokosi odlična učenika III. razreda, *Andra Melizzi*, koji je uvijek bio uzor svojijem sudrugovima, koji zauzećem učestvovahu njegovomu sprovodu.

VIII.

Ispiti zdrelosti.

Pismene su se zadaće izradile od 11-17 junija, a biše ove:

1. *Srpsko-Hrvacki jezik*: „Oderunt peccare boni virtutis amore, oderunt peccare mali formidine poenae." (Hor.)
2. *Latinski jezik*: I.) na latinski: Prijevod prvog dijela §. 110 iz Gindely-Klaićeve povijesti staroga vijeka za više gimnazije; II.) s latinskoga na nastavni jezik: Prijevod iz *Cic.* in Verr. Act. II. lib. IV. 72, 73.
3. *Grčki jezik:* Prijevod iz Xenoph. Kyr. VIII. 6. 19-23.
4. *Talijanski jezik*: „Come avviene che i meriti di uomini illustri vengano riconosciuti appena dopo la loro morte?"
5. *Njemački jezik*: Beschreibung des Erdbebens von Ragusa im Jahre 1667.
6. *Matematika*: I.) $\sqrt[3]{5x^2 + 15x + 79} - 2\sqrt[6]{5x^2 + 15x + 79} = 3.$ II) Njeko uloži 750 for. u štedionicu, i pištedi k tomu svaki dan 25 novč; koliko će imati nakon 20 godina uz godišnju dobit od 4 $^3/_4$ %? — III.) Nek se odredi i nacrta krug, čigova je jednadžba $4x^2 + 16x + 4y^2 + 32y + 76 = 0$, pa izračuna njegova ploština i ploština upisana mu pravilna 360 kuta. — IV.) S koje bi se visine mogla zaokupit okom cijela Austro-Ugarska monarhija?

Usmeni su se ispiti držali dne 29, 30 i 31 julija pod predsjedništvom c. k. Pokrajinskog Školskog Nadzornika, gosp. MIHOVILA GLAVINIĆA.

Od 15 učenika, koji se prijaviše na ispit, proglašeni su *zdrelim* s odlikom: **Fabiani Vicko, Joković Roko, Knego Miho, Mage Niko i Poljanić Vlaho**; zdrelim: Dević Gjuro, Grgurević Ivo, Jeremić Risto, Kyriak Špiro, Nikolorić Ivan, Svilokos Andro i Šantić Antun; nezdrelim jedan, a dvojici bi odgogjen sud o zdrelosti dok ponove ispit iz jednoga predmeta.

Od dvanaesterice, koji zadovoljiše zakonskijem zahtjevima, jedan namjerava učiti teologiju, jedan filosofiju, 5 medićinu, a 5 pravo.

IX.

Zaklada „Gundulić“

za siromašne gimnazijske učenike.

	for.	nč.
A) Prihod.		
Ostatak od prošaste godine	23	57
Od coupona obezničkijeh	301	60
Svega for.	325	17
B) Troškovi.		
Za nabavljenje školskih knjiga	20	31
Za potpore razdijeljene megju učenike	238	—
Za vežnju knjiga	5	75
Ostatak u gotovu novcu	61	11
Svega for.	325	17
C) Imovina zaklade.		
U vjerovnim kartama		
5 drž. obeznica g. 1868, u srebru		
(Dar Nj. Vel. Cesara i Kralja **Frana Josipa I.**) .	500	—
1 drž. obeznica g. 1868, u karti		
(Dar g. Nika Amerlinga)	1000	—
5 drž. obeznica g. 1868, u srebru		
(Dar gg. braće Boškovića)	500	—
1 drž. obeznica g. 1868, u karti		
(Dar gg. braće Boškovića)	100	—
1 drž. obeznica g. 1868, u karti		
(Dar g. Nika kom. Boškovića)	100	—
3 drž. obeznice g. 1868, u srebru		
(Dar g. D.ra Iva Rubricius-a)	300	—
1 drž. obeznica g. 1868, u karti		
(Dar g. D.ra Iva Rubricius-a)	100	—
1 drž. obeznica g. 1868, u karti		
(Dar tenora g. Frana Mazzoleni)	100	—
33 drž. obeznice g. 1868, u srebru	3300	—
3 drž. obeznice g. 1868, u karti	300	—
1 drž. srećka g. 1854, u karti	250	—
4 drž. srećke g. 1860, u karti	400	—
1 drž. obeznica g. 1868, u srebru		
(Dar g. D.ra Iva Rubricius-a)	100	—
1 drž. srećka g. 1854, u karti	250	—
Svega nomin. vrijedn. fiorina	7300	—

U Dubrovniku 28 julija 1889.

F. Borštnik
blagajnik.

KNJIGE

darovane od učenika ovoga gimnazija
biblioteci zaklade „Gundulić".

Fabiani Vlrko (VIII. razr.): 1) *Schenkl Dr K.*, Grčka početnica. — 2 *Homeri* Ilias, pars I. — 3) *Platonis* Apologia et Crito. — 4) *Sophoclis* Oedipus rex. — 5) *Kořinek*, Poviest srednjega vieka. — 6) *Matković*, Zemljopis Austro-Ug. monarhije. — 7) *Močnik*, Pouka u mjerstvu za više razrede. — 8) *Id.*, Tavole logar. trigonometriche. — 9) *Id.*, Pouka u računici i algebri za više razrede sred. škola. — 10) *Tomek*, Povjestnica austr. države.

Jeremić Risto (VIII. razr.) : 1) *M. Tulli Ciceronis* orationes sel., pars. I. — 2) *Id.*, De officiis. — 3) *Q. Horati Flacci* carmina sel. — 4) *Sophoclis* Oedipus Coloneus. — 5) *Новаковић*, Српска граматика, I. део.

Joković Roko (VIII. razr.): 1) *Belaj*, Poviest crkve Kristove. — 2) *Maiksner*, Latinska vježbenica, II. dio. — 3) *Platonis* Charmides, Laches, Lysis. — 4) *Id.*, Apologia et Crito. — 5) *Kobenzl*, Njemačka palestra. — 6) *Matković*, Zemljopis Austro-Ug. monarhije. — 7) *Tomek*, Povjestnica austr. države. — 8) *Močnik*, Algebra za više razrede.

Knego Miho (VIII. razr.): 1) *Herodoti* de bello Persico epitome. — 2) *Demosthenis* orationes selectae. — 3) *Platonis* Charmides, Laches, Lysis.

Kyriak Špiro (VIII. razr.) : 1) *Demosthenis* orationes selectae. — 2) *Tasso*, La Gerusalemme liberata. — 3) *Klaić*, Poviest Austro-Ug. monarhije.

Mage Niko (VIII. razr.) : *Suk*, Katolička apologetika. — 2) *Rubetić*, Katolička dogmatika. — 3) *Lhomond*, Viri illustres. — 4) *Petračić*, Hrv. čitanka za više razrede, knjiga I. — 5) *Parčić*, Rječnik I. dio. — 6) *Hoić*, Poviest novoga vieka. — 7) *Tomek*, Povjestnica austrij. države. — 8) *Matković*, Zemljopis Austr. Ug. monarhije.

Nikolorić Ivan (VIII. razr.): 1) *Rubetić*, Katolička dogmatika. — 2) *Belaj*, Poviest crkve Kristove. — 3) *Pavec*, slovnica latinska. — 4) *Maiksner*, Latinska vježbenica, II. dio. — 5) *Schenkl*, Grčka početnica. — 6) *Herodoti* de bello Persico epitome. — 7) *Homeri* Odysseae epit., pars. I. et II. — 8) *Platonis*, Charmides, Laches, Lysis. — 9) *Sophoclis* Oedipus rex. — 10) *Klaić*, Poviest srednjega vieka. — 11) *Id.*, Poviest Austro-Ugars. monarhije. — 12) *Tomek*, Povjestnica austrij. države.

Poljanić Vlaho (VIII. razr.): 1) *M. Tulli Ciceronis* in Catil., pro Murena. — 2) *Corn. Taciti* opera. Vol. I. — 3) *Curtius*, Slovnica grčkoga

jezika. — 4) *Platonis* Euthydemus, Protagoras. — 5) *Id.*, Charmides, Laches, Lysis. — 6) *Id.*, Euthyphro, Apologia etc. — 7) *Id.*, Apologia et Crito. — 8) *Sophoclis* Oedipus rex. — 9) *Id.*, Antigone. — 10) *Matković*, Zemljopis Austr. Ug. monarhije. — 11) *Tomek*, Povjestnica austr. države. — 12) *Klaić*, Poviest Austro-Ug. monarhije.

Soić-Mirilović Mladen (VI. razr.): *Homeri* Iliados epitome. Pars I. et II.

Uprava zaklade zahvaljuje naj toplije gosp. darovateljima.

M. Zglav
bibliotekar.

X.

Pregled učenika.

I) Broj.	Razred								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
Koncem školske godine 1887-88	30	41	35	25	25	16	18	11	201
Početkom školske godine 1888-89	36	29	40	35	25[1]	20	13	16	214[1]
Preko školske godine pridošlo	4	1	—	1[1]	0[1]	—	—	—	6[2]
Svega dakle primljeno	40	30	40	36[1]	25[2]	20	13	16	220[3]
Megju ovijem upisalo se novijeh, i to:									
promaknutijeh	37	3	4	—	6	1	1	—	52
opetovnika	—	1	—	—	1	—	—	—	2
ostalo lanjskih, i to:									
promaknutijeh	—	25	36	35	19	18	11	16	160
opetovnika	3	1	—	2	1	1	1	—	9
Preko školske godine odstupilo	8	1	2	3	1	1	2	—	18
Broj učenika koncem šk. godine 1888-89	32	29	38	34	26	19	11	16	205
Megju ovijem:									
javnijeh	32	29	37	34	25	19	11	16	208
privatnijeh	—	—	1	—	1	—	—	—	2

	Razred I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
II) Rodno mjesto (domovina).									
Dubrovnik i okolica dubrovačka	13	11	20	12	7	6	6	6	81
Dalmacija	18	18	17	18	19	12	4	8	114
Hrvacka	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Istra	1	—	—	2	—	—	—	—	3
Hercegovina	—	—	—	—	—	1	—	1	2
Crna Gora	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Amerika	—	—	—	2	—	—	—	1	3
Svega	32	29	38	34	26	19	11	16	205
III) Materinski jezik.									
Srpsko-Hrvacki	28	27	36	23	25	18	10	15	182
Talijanski	4	2	2	9	1	1	1	—	20
Špaujski	—	—	—	2	—	—	—	1	3
Svega	32	29	38	34	26	19	11	16	205
IV) Vjera.									
Rimo-katolici	31	28	36	31	20	17	8	14	185
Grčko-istočni	1	1	2	3	6	2	3	2	20
Svega	32	29	38	34	26	19	11	16	205

	Razred								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
V) Godišta.									
Navršilo je 11 godišta	10	—	—	—	—	—	—	—	10
„ „ 12 „	12	7	3	—	—	—	—	—	22
„ „ 13 „	4	7	11	—	—	—	—	—	22
„ „ 14 „	4	4	7	6	—	—	—	—	21
„ „ 15 „	—	8	10	11	6	1	—	—	36
„ „ 16 „	1	1	3	9	9	5	—	—	28
„ „ 17 „	—	2	2	6	3	4	3	—	20
„ „ 18 „	1	—	1	1	5	4	4	6	22
„ „ 19 „	—	—	1	—	3	1	—	4	9
„ „ 20 „	—	—	—	1	—	3	3	1	8
„ „ 21 „	—	—	—	—	—	—	1	2	3
„ „ 22 „	—	—	—	—	—	—	—	3	3
„ „ 23 „	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Svega	32	29	38	34	26	19	11	16	205
VI) Po stanu roditelja.									
Mještana	13	11	18	23	11	5	8	7	96
S dvora	19	18	20	11	15	14	3	9	109
Svega	32	29	38	34	26	19	11	16	205

VII) Ocjenjivanje.	Razred								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
a) Koncem školske godine 1888-89:									
Prvi red s odlikom	6	8	7	5	1	6	3	4	40
Prvi red	19	12	21	24	16	11	3	12	118
Dozvoljen popravni ispit	2	3	1	—	3	1	2	—	12
Drugi red	3	3	4	4	5	1	3	—	23
Treći red	2	2	2	1	1	—	—	—	8
Dozvoljen nadoknadni ispit radi nemoći	—	1	3	—	—	—	—	—	4
Izvanredni učenici	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svega	32	29	38	34	26	19	11	16	205
b) Nadoknadne primjedbe k škols. god. 1887-88:									
Popravni ispit bješe dozvoljen	1	3	1	1	2	—	1	—	9
Odgovorilo je	—	3	1	1	2	—	1	—	8
Nije odgovorilo	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Nije se prikazalo	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nadoknadni ispit bješe dozvoljen	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Odgovorilo je	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nije odgovorilo	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nije se prikazalo	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Po tom je konačni uspjeh za godinu 1887-88:									
Prvi red s odlikom	9	11	12	2	5	3	2	—	44
Prvi red	17[1]	28	22	19	16	10	15	10[1]	137[2]
Drugi red	3	2	1	3	4	2[1]	1	—	16[1]
Treći red	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Ostalo je ne ispitano	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svega	29[1]	41	35	25	25	15[1]	18	10[1]	198[3]

VIII) Školarina.	Razred								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII	VIII.	Svega
Obezano platiti školarinu bješe									
u I. semestru	38	10	11	11	15	9	8	8	110
u II. semestru	14	10	14	13	15	13	7	8	94
Od polovine oprošteno bješe									
u I. semestru	—	—	2	3	1	—	—	1	7
u II. semestru	1	1	2	1	4	—	—	2	11
Cjelovito oprošteno bješe									
u I. semestru	—	20	27	21	10	11	5	7	101
u II. semestru	21	18	24	21	7	6	4	6	107
Ukupni iznos školarine									
u I. semestru . . for.	570	150	180	187.50	232.50	135	120	127.50	1702.50
u II. semestru . . „	217·50	157.50	225	202.50	255	195	105	135	1492.50
Iznos upisarine . . . . „	79.80	8.40	8.40	—	14.70	2.10	2.10	—	115.50
Iznos prinosaka za učen. bibl. „	13.62½	5.12½	6.87½	6.50	7.62½	5.50	3.75	4.37½	53.37½
Takse za duplikate . . . „	—	2	4	5	2	3	2	—	18
Svega for.	880.92½	323.02½	424.27½	401.50	511.82½	340.60	232.85	266.87½	3381.87½

	Razred								
IX) Pohagjanje predmeta relativno obeznijeh i neobeznijeh.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
Kaligrafija	32	24	5	—	—	—	—	—	61
Risanje (I. osijek)	8	6	4	4	—	—	—	—	22
„ (II. osijek)	—	—	2	6	6	3	2	1	20
Gimnastika	8	4	6	5	—	—	—	—	18
Pjevanje	10	5	8	7	3	1	—	—	34
X) Potpore.									
Broj štipendista	—	3	2	4	4	2	1	2	18
Ukupni iznos štipendija . . . for.	—	300	200	434	695	250	150	250	2279

XI.

NA ZNANJE.

Školska će se godina 1889-90 otvoriti kod ovoga ć. k. gimnazija na 3 oktobra o. g. svečanom službom božijom u gimnazijskoj crkvi na 9 ura prije podne i svi su učenici dužni doći na svečanost otvora.

Upisivanje će se učenika, toliko javnijeh koliko privatnijeh, držati na 28, 29 i 30 septembra o. g., od 9 ura prije podne do podne, u gimnazijskom upraviteljstvu, gdje se svaki učenik valja da prijavi praćen od svojijeh roditelja ili zakonitog im zamjenika. Učenici, koji žele uljesti u I. razred, imaju donijeti sa sobom krštenicu, kojom će dokazati da su navršili 10 godina, ili da će ih navršiti do svršetka sunčane godine, pa, ako su pohagjali kakvu pučku školu, imaju prikazati i svjedodžbu polaznicu. Koji prelaze iz kakvog drugog gimnazija dužni su donijeti sa sobom svjedodžbu zadnjeg semestra, s propisanim od zakona dodatkom upraviteljstva onoga zavoda, što su ga pohagjali.

Ispiti će se naknadni, popravni i prijamni za I. i više razrede držati na 1, 2 i 3 oktobra. Učenici, koji se prijavljaju na prijamni ispit za koji viši razred, imaju prikazati na vrijeme upraviteljstvu redovitu prošnju, poduprtu krštenicom i vjerodostojnim dokaznicama o teku nauka od kad ne pohagjaju jedno javno gimnazije.

Svaki učenik, kad se upisuje ili prijavlja, ima donijeti i *„Nationale“* in duplo, redovito popunjen i potpisan od roditelja mu ili njihova zamjenika.

Učenici, koji se za prvi put upisuju, imaju pri upisivanju platiti for. 2. 10 kao upisninu.

Školarina iznosi for. 15 na semestar, te je treba platiti u prvijeh šest nedjelja, a prinosak za učeničku biblioteku 25 novč. na semestar, a plaća se prvi mjesec. Koji su učenici oprošteni plaćanja školarine, ne plaćaju ni prinosak za biblioteku.

U Dubrovniku na 7 septembra 1889.

Ć. K. Upraviteljstvo.

3186276387